AYDINLIK

sosyalist dergi

v. ı. lenin
muzaffer erdost
ali kaymak

karşı - devrimin tecrit oyununu bozacağız

devrimin bugünkü sorunları üzerine

parti üzerine

şubat 1971

28

S A Y I : 28 AYDINLIK Aylık Sosyalist dergi ŞUBAT 1971

İ Ç İ N D E K İ L E R

AYDINLIK	Karşı Devrim Tecrit Oyununu Bozacağız	273
Muzaffer ERDOST Ali KAYMAK	Devrimimizin Bugünkü Sorunları Üzerine	284
V. İ. LENİN	Partimizin Program Taslağı	322
V. İ. LENİN	R.S.D.İ.P. Tüzük Tasarısı	339
AYDINLIK	Parti Üzerine	341
	Aydınlık'ta Dünya ve Türkiye	352

Sahibi Sorumlu Müdür	Vahap ERDOĞDU
Yönetim Yeri	Süleyman Sırrı Sok. 2/12 Yenişehir — ANKARA Tel : 12 40 14
Banka Hesap No.	630/536 T.C. Ziraat Bankası Kızılay Şubesi
Abone Adresi	P.K. 100, Cebeci — Ankara
Abone Şartları	Türkiye/yıllık 50 TL., altı aylık 25 TL. Avrupa ve Ortadoğu/yıllık 75 TL., altı aylık 40 TL. Diğer Ülkeler/yıllık 125 TL., altı aylık 65 TL.
İlân Şartları	Tam sayfa 800 TL. üzerinden hesaplanır. Yayın ilânları indirimlidir.
İstanbul Dağıtımı	Fuat Büte, Ankara Cad. No. 34 Tel : 27 89 49
Ankara Dağıtımı	Ankara Umum Gazete Bayileri Kooperatifi
Ege Böl. Dağıtımı	Orhan Özşişman, 452. Sok. 5 — İzmir Tel : 38786
Dizgi ve Baskı	Baylan Basım ve Ciltevi Tel : 12 52 95, A N K A R A

karşı-devrimin tecrit oyununu bozacağız

Bir zamanlar "Türkiye ikinci bir Vietnam olmıyacaktır" sözü moda haline gelmişti. Bu sözle kastedilen şey, Amerikan emperyalizminin Türkiye'de Vietnam'da yapabildiğini yapamıyacağıydı. O sıralarda Amerika ile ilişkilerimiz ve ikili anlaşmalar tabu konulardı; hükûmetin Amerikan üsleri konusunda inkârdan derece derece teyide dönüşen politikası, "üs yok tesis var" şeklinde ifadesini bulmamıştı henüz. Sonra pek çok şey gün ışığına çıktı. Kamuoyu yavaş yavaş bütün gerçekleri öğrendi. Bugün artık Türkiye'nin emperyalizmin vesayeti altında bağımlı bir ülke olduğu gerçeği genellikle kabul edilmektedir.

Evet, Türkiye bir Vietnam olmadı, olamadı. Çünkü emperyalizmin ve işbirlikçilerinin sömürü ve tahakküm düzeni olan Filipin demokrasiciliği Türkiye'nin düzeni olmuştu. Yabancı sömürgeni içeriye buyur ettikten sonra Vietnam'ın adını anmak bile yersizdi.

Ne acıdır ki, ilkel sermaye birikimi döneminin ilk sömürgelerinden biri olan Filipinler ile, hiç bir zaman sömürge durumuna düşmemiş olan Türkiye'mizin kaderi, hem de kurtuluş mücadelesini yaptıktan bunca yıl sonra, özünde büyük bir paralellik gösteriyor.

FİLİPİN DEMOKRASİCİLİĞİ: PARLEMANTER MASKELİ FAŞİZM

1570 yıllarında İspanyolların sömürgesi haline gelen ve 1899'da Amerikan işgali altına giren Filipinler, Amerikan emperyalizmi için zengin bir hammadde kaynağı, Amerikan endüstri malları için iyi bir pazar ve sermayesi için tatlı kârlar getiren bir yatırım alanı olması yanında, ayrıca Güney Doğu Asya'ya hâkim bir askerî üstü.

İkinci emperyalist dünya savaşında Japon işgali altına giren Filipinler, 1946 yılında sözde bir bağımsızlık kazandı. Serbest mübadele sistemi kaldırıldı ve yabancı sermayeli şirketlerin % 60 hissesinin yerli olması kabul edildi. Amerika daha ilerideki çıkarlarının hatırı için, geçici olarak, böyle bir tavizi kabul etmek zorunda kalmıştı. Zaten rekabetçi kapitalizm döneminin askerî işgallerle yönetilen sömürgecilik sistemi, yerini hızla emperyalizm döneminin niteliği olan yeni sömürgeciliğe bırakmıştı. Amerika elbette ki, bu zengin hammadde kaynanağını ve Güney Doğu Asya'daki askerî üssünü terkedecek değildi. Amerika'nın yardımı ve Amerikan dolarları ile Filipinler'de bir Liberal Parti kuruldu. Ve Amerikan kuvvetlerinin nezareti ve himayesi altında, Amerikan emperyalizminin cömertçe harcadığı dolarlar sayesinde yapılan seçimlerde Liberal Parti iktidara geldi. Böylece, İkinci Emperyalist Dünya Savaşı sırasında, Japon işgali altında, düşmanla işbirliği yaparak palazlanmış olan işbirlikçiler ve toprak ağaları, emperyalizmin her yerdeki bu değişmez müttefikleri, iktidara gelmiş oldu. Komünist Partisinin ılımlı Milliyetçi Parti ile kurmuş olduğu "demokratik ittifak" yenilgiye uğradı.

Kadirbilir Liberal Parti'nin ilk icraatı serbest mübadele sistemini yeniden kabul etmek, Amerikalılara da Filipinlilerle eşit haklar tanımak, 99 yıllık askerî üsler kiralamak ve Filipin ordusunu Amerikan askerî müşavirlerinin denetimi altına koymak oldu. Liberal Parti, aynı zamanda —elbette ki CİA'nın da yardımıyla— anti-emperyalist güçleri amansızca tasfiye etti. Demokratik ittifaka, devrimci güçlere karşı bir terör hareketine girişti. Anayasa'yı çiğniyerek millici güçlerin temsilcilerini meclisten çıkardı. Ve böylece parlamenter politikayı emperyalizmin ve yerli ortaklarının kapalı bir av alanı haline getirdi.

Amerikan emperyalizmi, tabiî ki, Liberal Parti'nin kara gözlerine tutkun değildi. Dışa bağımlı ekonominin kaçınılmaz sonuçları Liberal Parti'yi hızla yıpratıyordu. 1950'de anti-emperyalist bir hareket başlayınca, Amerikan emperyalizmi, bir yandan Filipinler'e özel görevliler göndererek CİA emrinde bir Milli Emniyet servisi kurarken, öte yandan da ilerici hareketler karşısında yıpranan Liberal Parti'yi kızağa çekip,

onun yerine Milliyetçi Parti'yi işbaşına getirdi. Değişen bir şey yoktu. Amerikan emperyalizmi, artık kendisine yararlı olmaktan çıkan partiyi iktidardan düşürmüş, onun yerine iktidara yedekte beklettiği ikinci müttefikini getirmiş ve demokrasicilik oyununu sürdürmüştü.

1950 - 60 döneminde Amerika'ya ve yerli ortaklarına karşı muhalefetin güçlenmesiyle "Amerika ile ortaklığın milli çıkarlar gereği olduğu, Amerikasız kalkınılamıyacağı" edebiyatına hız verildi ve 1961 de Liberal Parti'nin tekrar iş başına gelmesi sağlandı. İşte "filipin demokrasiciliği" kavramını ortaya çıkaran Filipinlerin tarihî gelişimi kısaca böyledir. Burjuva parlemanterizmi ise bambaşka birşeydir.

Burjuva toplum düzeninin ekonomik temeli, siyasi üstyapıda bir burjuva demokrasisi biçiminde ifadesini buldu. Bu üst yapı kurumu, toplumun üretici güçlerinin gelişmesinin belli bir aşamasına ve belli bir üretim ilişkilerine uygun düşüyordu. Burjuvazinin feodal soylulara karşı mücadelesinde dayanmış olduğu sınıflar, yani müttefikleri, özellikle demokrat küçük-burjuvazi, Batı tipi parlemanter burjuva demokrasisinde temsil edilme olanaklarına sahip bulunuyordu. Oysa henüz feodal bağımlılıklarından kurtulmamış, bağımsız bir kapitalizmin gelişmediği ve özellikle her gittiği yerde en gerici sınıf ve zümrelerle ittifak kurarak onlara arka çıkan emperyalizmin vesayeti altındaki bir ülkede, batı anlamında bir burjuva demokrasisinin ekonomik ve sosyal temelleri mevcut değildir. Emperyalizmin gerici sınıflarla ittifak kurarak dışarıdan şırıngaladığı bu sahte demokrasinin burjuva parlemanter demokrasisi ile ilişkisi yoktur. Ve bu sonuncusunun bugün sömürülen geri bırakılmış bir ülkede varlık şartları yoktur.

BİZDEKİ FİLİPİN TİPİ UYGULAMA

Bilindiği gibi, 20. yüzyılın başında fiilen iktisadî ve bunun sonucu olarak da siyasî bağımlılık durumunda bulunan Osmanlı İmparatorluğu, Birinci Emperyalist dünya savaşında yenik düşmüş ve Batılı "dostları" arasında resmen paylaşılmıştı. Bundan sonraki yıllarda Anadolu halkı başarılı bir kurtuluş savaşı vermiş, yeryüzünde ilk defa emperyalizmi yenilgiye uğratmış, bağımsız yeni bir cumhuriyet kurmuştu. Kurtuluş savaşından sonra, asker-sivil aydın zümre hegemonyası altında bir millî burjuvazi yaratma çabasında, işbirlikçinin, kompradorun etki alanını kısma, bütün feodal kurumlara darbeler indirerek demokratik devrimi gerçekleştirme amacı güden, bu yolda bazı devrimci adımlar (ama yarım atılmış veya yarım kalmış adımlar) atan bir düzen kurulmuştur Türkiye'de.

Küçük-burjuvazinin tutarlı bir devrimci çizgi izlemesini sağlıyacak tutarlı bir ideolojiye sahip bulunmaması, Kurtuluş Savaşının başladığı 1919 yılından 1940'ların sonuna kadarki dönemin politikasına damgasını vurmuştur. Başlangıçta ilk dünya proleter devrimine yakınlık gösterirken, sonradan o dönemde parlak günlerini yaşayan kapitalist dünyadan etkilenmiş, 1923 de İzmir İktisat Kongresi ile liberalizmi benimsemiştir. Bir yandan 1929 - 1933 büyük buhranının kapitalist ülkelerde yarattığı açlık ve işsizlik, öte yandan millî burjuvazi eliyle Türkiye'yi kalkındırma umutlarının boşa çıkması sonucu liberalizmi terk eden küçük-burjuva bürokrasisi, "devletçilik" tezini benimsemiştir.

Ancak küçük-burjuvazinin tutarsızlığı ve bu tutarsızlık sonucu gerekli köklü reformları gerçekleştiremeyişi (örneğin bir toprak reformu yaparak büyük toprak mülkiyetinin gücünü kıramayışı) küçük-burjuvazinin pusuda bekleyen karşı-devrime ve emperyalizme yenilgisiyle sonuçlanmıştır. İkinci Dünya Savaşının Türkiye'de yarattığı sonuçlar toprak ağalarının ve tefeci tüccarların, dış ticareti elinde tutan azınlıkların palazlanmalarına yararken, hükûmeti zor durumda bırakmış, gücünü kırmıştır. Faşist ordularının başlangıçta zaferden zafere koşmaları Türkiye'de de faşizan akım ve eğilimlerin devlet eliyle teşvik görmelerine yol açmıştır. Bu akım ve eğilimler devlet içinde de yer alabilmişlerdir. Tam faşist bir uygulama olan Varlık Vergisi bunun en tipik örneğidir. Ancak büyük toprak ağaları, tefeci tüccar takımı ve emperyalizm, küçük-burjuva iktidarını devirmeye kesin kararlıdır. Toprak reformu ve köy enstitüleri küçük-burjuvazinin iktidarda kalabilmek için halka, özellikle köylüye dayanmak yolunda attığı ümitsiz bir adım ve bardağı taşıran son damla olmuş; CHP, DP'yi doğurmuş, "çok partili hayata" geçilmiş ve 1950 seçimleriyle karşı-devrim perçinlenmiştir.

Böylece, feodal toplum ilişkilerine dokunulmaksızın, bu ilişkileri büyük çapta barındıran ekonomik düzen üzerine çok partili, sözüm ona demokratik bir siyasî üstyapı oturtulmaya çalışıldı. Ve bu elbette ki filipin demokrasiciliği olacaktı ve oldu. Hepsinde de işbirlikçi burjuvazinin ve feodal mütegallibenin hâkim olduğu partiler, siyaset alanına çıktılar. Bu partilerin arasında, özünde, adlarından başka bir fark yoktu. Ne proletaryanın, ne köylülüğün, ne de şehir küçük-burjuvazisinin Türkiye'nin politikasına ağırlıklarını koymalarına izin verildi. CHP ile DP yeni "dostumuz" Amerikan emperyalizmine yaranma yarışına girdiler. Ve bu yarışı emperyalizmin kara defterinde yazılı 'kötü sicilinden" ötürü CHP kaybetti. Ve 1950'den bugüne kadar da hiç bir zaman iktidarı tek başına ele geçiremedi.

27 Mayıs 1960 hareketi, asker-sivil aydın zümrenin, emperyaliz-

min yerli ortaklarının iktidarına kısa bir süre için son vermesidir. 27 Mayıs hareketi karşı-devrimci güçlerin hazmedemedikleri ve değiştirmek için türlü oyunlar tezgâhladıkları bir Anayasa yaptı, demokratik kurumlar kurdu. Ama hareket hiç bir zaman bu demokratik adımların kalıcılığını garanti edecek sınıfsal temele dayandırılmadı.

Karşı-devrimci güçler tedirgin günler yaşadılar. Ancak, filipin demokrasiciliğinin dayandığı alt yapıda hiç bir değişiklik yapılamadığından, herkesçe bilinen yollara başvurularak Amerikan dolarları sayesinde AP iktidarı ile emperyalizm — işbirlikçi burjuvazi — feodal mütegallibenin tekrar iktidara gelmesi mümkün oldu. Ve 1950-1960 döneminin filipin demokrasiciliği oyununa dönüldü. Her ne kadar 1961 Anayasasının sağladığı demokratik olanaklar ile TİP kuruldu ise de, parti yönetiminin, kısa zamanda filipin demokrasiciliğinin parlemantarizmine angaje edilmesi zor olmadı. Şu farkla ki küçük-burjuva radikalizmi, 1945-60 döneminden farklı olarak bu kez Yeni Anayasa ile kendi denetimindeki Devlet kurumlarının yetkilerini arttırmış ve parlementonun yetkilerini sınırlamıştı.

PROLETER DEVRİMCİ HAREKET HERŞEYE RAĞMEN GÜÇLENDİ

Fakat emperyalizmin, onun yerli ortaklarının ve emperyalizmin beşinci kolu oportünizmin bütün çabalarına, oyunlarına rağmen Türkiye'nin yarım yüzyıllık proleter devrimci mücadelesi, 1961 Anayasasının getirdiği sınırlı demokratik ortamda, gerek TİP içinde, gerekse dışında hızla gelişmiştir. Ta başından beri Türkiye'de oynanmakta olan oyunları doğru teşhis eden proleter devrimci hareket, verdiği doğru mücadele ile anti-emperyalist mücadelenin kitlelere mal edilmesi görevini başarmıştır. Bu mücadele filipin demokrasiciliğinin sınırları göğüslenerek verilmiştir. Sosyalizm yolunda ilk adım "Millî Demokratik Devrim" ve "Tam Bağımsız ve Gerçekten Demokratik Türkiye" temel sloganları ile yürütülen mücadele, Türkiye'deki karşı devrimci güçleri, emperyalizm — işbirlikçi burjuvazi — feodal mütegallibe üçlü ortaklığını tecrit etmekte başarılı olmuş, küçük-burjuvazinin emperyalizm ve yerli ortaklarıyla olan çelişkisini doğru değerlendirmiş, onu kendi yanına çekmekte, gücü oranında, başarılı olmuştur.

Dışa bağımlı bir ekonomiye sahip olan Türkiye, son bir-iki senedir, kapitalizmin dünya çapında içine düştüğü bunalıma bağlı olarak, büyük bir iktisadî bunalımın içine girmiştir. İşçi sınıfı son se-

nelerde Türkiye tarihinde görülmemiş güçte direnişlere geçmiş, topraksız köylülerin toprak mücadeleleri hızla gelişmiş, tefeci-tüccar sömürüsüne karşı köylülerin mücadelesi yoğunlaşmıştır. Artan hayat pahalılığı toplumun diğer kesimlerini de harekete geçirmiş, emekli memurlardan doktorlara, teknik personelden toplum polisine, mahalle bekçisine kadar toplumun bütün kesimleri yer yer direnmeye başlamışlardır.

Hızla gelişen bunalım, aynı zamanda emperyalizmin yerli ortağı sınıflar arasındaki çelişkileri de keskinleştirmiştir. CHP, GP'yi; AP de MNP'yi ve DP'yi doğurmuştur.

Kısacası, bugün Türkiye'de hakim gerici ittifak Türkiye'yi yönetemez duruma gelmiştir. Mevcut Anayasa'nın ve demokratik kurumların çerçevesinde 1960 sonrasının filipin demokrasiciliğini devam ettirmenin olanakları tükenmiştir. Karşı devrimci güçler, kendilerince hiçbir çatlak sesin duyulmayacağı bir ortam yaratmak peşindedirler. Bunu sağlamak için de, Yahya Han formülünün Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu şartlara uygun düşen bir biçimini uygulamaya çalışmaktadırlar.

YAHYA HAN FORMÜLÜ

Nedir Yahya Han formülü? Yahya Han formülünün anavatanı olan Pakistan, 200 kadar aileden meydana gelen bir mutlu azınlığın 130 milyon küsur Pakistan halkının yönetimini elinde tuttuğu bir ülkedir. Bu ülkede feodal ilişkiler hakim durumdadır.

Cumhurbaşkanı Eyüp Han'ın "temel demokrasi" sistemi, İngiliz sömürgelerinde görülen bölge yönetimine ve iki dereceli seçime dayanmaktaydı. Bu, bürokrasinin ön planda görüldüğü bir diktatörlüktü. Eyüp Han gücünü devlet gelirlerinden aslan payını alan bürokrasiden ve ordudan almaktaydı.

1968 yılının sonlarında ülke içinde hoşnutsuzluğun son hadde varmasıyla, 1969 yılının ilk ayında çıkan karışıklıkları önlemek üzere sokağa çıkma yasağı kondu, yasağı dinlemeyenler öldürüldü. Sekiz muhalefet partisinden beşi "demokrat hareketi" adı altında birleştiler. Halk Partisi lideri, eski Dışişleri bakanı Ali Butto hapsedildi. Lehinde büyük mitingler düzenlendi. Bu gösterilerin hedefi Eyüp Han rejiminin son bulması, daha geniş siyasî hak ve özgürlüklerin kazanılmasıydı.

Eyüp Han duruma hakim değildi. Karışıklıkların artması üzerine, Pakistan radyosunda yaptığı bir konuşmada, ülkenin siyasî sorunlarını

görüşmek üzere muhalefet liderlerini toplantıya çağırdı. Bu liderler "sadece sorumlu muhalefet partilerinin" liderleri idi.

Nihayet 25 Mart 1970 de Eyüp Han, Genel Kurmay Başkanı Yahya Han'la anlaşarak yönetimi ona devretmek zorunda kaldı. Böylece ordu resmen yönetime el koymuş oldu. Eyüp Han'ın şahsı en büyük saldırılara hedef olduğundan Yahya Han formülü sanki devrimcilerin de istedikleri bir çözüm gibi sunulmuştu. Aslında 130 milyon küsur halk içinde tarım ve sanayie hakim 200 ailelik mutlu azınlık ve bizzat Eyüp Han'ın kendisi güçlenen demokratik hareketten korkmaktaydılar. Eyüp Han'ın ve oğullarının adları bir çok yolsuzluk olaylarına karışmıştı.

Türkiye'de Yahya Han formülünden ilk defa 1970 Mayısında söz edilmeğe başlandı. O tarihlerde, Amerikan emperyalizminin sadık dostları Pakistan, İran ve Türkiye'nin devlet başkanları 1970 yılı Mayıs başlarında İzmir'de buluşmuşlardı. Bu aynı zamanda Demirel'in nüfuz suistimali ile yakınlarına devlet eliyle büyük imkânlar sağladığı ithamlarının yoğunlaştığı tarihlere rastlamaktadır. Fakat "Yahya Han" formülü üzerine asıl ciddi adımlar geçtiğimiz senenin son iki ayında atılmaya başlandı. Türkiye için söz konusu olan Yahya Han formülü bir tek kişiye dayanan bir formül değil, fakat "kollektif" bir Yahya Han formülü şeklinde tezahür etmektedir. Özellikle son üç aydır gözler parlementoda değil, Milli Güvenlik Kurulu üzerindedir. Türkiye'nin politikasının ana hatları hükümet ve siyasî partiler tarafından değil, Milli Güvenlik Kurulu tarafından saptanmaktadır. Bu, özünde, Yahya Han formülünün Türkiye şartlarında ikili bir iktidar gerçekleştirilerek, sözüm ona Anayasa çerçevesinde, kollektif bir uygulamasından başka birşey değildir.

Demirel hükümeti sırtını yerli Yahya Hanlara dayıyarak ilk önce üniversiteleri hedef alan faşizan kanunlarını ve sonra da Anayasa değişikliğine kadar uzanan diğer baskı kanunlarını parlementodan çıkarma oyunu peşindedir. Ve son Milli Güvenlik Kurulu toplantısında alınan kararlar göstermektedir ki, bu plan için (Ana muhalefet partisinin ve diğer bazı partilerin muhalefetine rağmen) fetva çıkmıştır. Vahşi ve Ahlâk dışı bir davranış olarak düzenlenen Siyasal Bilgiler Fakültesi baskınından sonra, şimdi Demirel tedbirler kanununu Meclise sevkedecektir.

Şimdilik ikili bir iktidar yaratılarak ortaklaşa yürütülmesine çalışılan bu Yahya Han formülü, çıkartılmak istenen faşist kanunların karşısına dikilecek engellere göre, her an biçim değiştirebilir. Ancak değişmeyecek olan bir şey varsa o da, çıkartılmasına çalışılan faşist

baskı kanunlarının, polis baskınlarının, işkencelerin karşı-devrimci güçlerin içine düşmüş oldukları çıkmaza bir çözüm getirmeyeceği gerçeğidir.

OYUNLARI BOZULACAK FAŞİZM YENİLECEKTİR

Emperyalizmin ve onun yerli ortaklarının içinde bulundukları bu çıkmaz, karşı devrim için geriye bir tek alternatif bırakmaktadır: **Bütün demokratik hak ve özgürlüklerin ayaklar altına alındığı, daha koyu, daha açık, tam bir faşizm. Fakat bu Türkiye'de bir iç savaşın başlamasını göze almaktan başka bir şey değildir.** Çünkü bütün maskelerini indirmiş açık bir faşizm herşeyden önce, ayakta kalabilmek için, açıkça büyük toprak mülkiyetine, onun temsil ettiği feodal ilişkilere, dini irticaa dayanmak mecburiyetindedir. Faşizmin bu biçimi, küçükburjuvaziyi, onun en ileri kesimi olan asker-sivil aydın kesimi, milli burjuvaziyi tarafsızlaştırma olanaklarını bir kenara itmek, bugünkü şartlar altında en az bilinçli olan kesimleri bile açıkça karşıya almak demektir. Bu, Türkiye halkının yaşama düzeyinin bugünkünün de altına düşmesi, geniş halk kitlelerinin toptan bir direnişe geçmesi demektir. **Böyle bir faşizmi "barışçı" şartlar altında sürdürecek bir güç Türkiye'de mevcut değildir.**

Ayrıca, Türk Ordusu, örneğin bir Yunanistan ordusu, bir İran ordusu değildir. Türkiye'de ordu özel nitelikler taşımaktadır. Bu özelliklerin başında Türk Ordusunun subay kadrosunun halkçı sınıfsal kökeni ve bu ordunun devrimci bir geleneğe sahip bulunması gelmektedir. Emperyalizm ordu mensuplarını "aristokratlaştırmak", onları millici niteliklerini silmek, kemalist geleneklerinden koparabilmek için her çabayı sarfetmektedir. Ancak, maddî olanaklarını ne kadar seferber ederse etsin, emperyalizm, bugünkü durumda, orduyu kesin hakimiyeti altına alamamıştır. Bugün ordudaki kemalist güçler, emperyalizmin ve yerli ortaklarının korkulu rüyasıdır.

Ve bütün maskelerini indirmiş bir faşizm, herşeyden önce karşısında bugün yığınlara ulaşma yolunda olan gün geçtikçe güçlenen proleter devrimci hareketi bulacaktır. Emperyalizmin ve yerli ortaklarının Türkiye'de tezgâhlıyacakları böyle açık ve koyu bir faşizm macerasının başarılı olmasına imkân yoktur.

AP iktidarının gerçekleştirmeye çalıştığı "ortaklaşa" Yahya Han formülüyle netice alabilmesi proleter devrimcileri diğer millici güçlerden tecrit edebilmesine, onları tarafsızlaştırabilmesine bağlıdır. Bunun için de kamu oyunun dikkatini Türkiye'nin temel meselelerinden

uzaklaştırıp, Türkiye'nin içinde bulunduğu bunalımın suçunu proleter devrimci harekete yükliyebilmesi gerekmektedir. Karşı devrimci güçlerin kendi güdümlerinde faşist komando örgütleri kurmaları, bunları proleter devrimci mücadelenin ayağını bastığı en önemli temellerden biri olan devrimci gençliğin üzerine saldırtmaları, devrimci gençleri meşru savunma durumunda bırakarak silahlanmaya zorlamaları, buna dayanarak bir "aşırı uçlar" edebiyatı yaratmaları, çeşitli provakasyonlara girişerek bunların sorumluluğunu devrimci gençliğe yüklemeye çalışmaları, bir yandan kendileri vatandaşlar arasında ayırım yaratarak bölücülük ederken, Türkiye halkının birlik ve dayanışmasının gerçek savunucusu proleter devrimcilerini "bölücülük" ile suçlamaya kalkışmaları vs. hep bu tecrit oyununun pratikte yansımalarıdır.

PROLETER DEVRİMCİ ÖRGÜT ŞARTTIR

Emperyalizmin ve yerli ortaklarının en büyük korkuları Türkiye proletaryasının ve yoksul köylülüğünün kendi devrimci siyasî örgütüne kavuşmasıdır. Çünkü karşı devrimci güçler gayet iyi bilmektedirler ki, Türkiye proletaryasının mücadelesinin sosyalizmle kaynaşmasının, proletaryanın halk yığınlarının önderi olmasının, kitlelerin birbirinden kopuk mücadelelerine politik bir muhteva kazandırarak birleştirmesinin ve bu mücadelelerin baş düşman emperyalizme ve yerli ortaklarına karşı kalıcı zaferlere ulaşmasının teminatı Türkiye proletaryasının siyasî örgütüdür. Ve bu siyasî örgütün yaratılma mücadelesi, proleter devrimci hareketin işçi sınıfı ve yoksul köylülüğe ulaşması mücadelesidir. Bu mücadele aynı zamanda proleter devrimcilerinin, işçi sınıfının ve yoksul köylülüğün dışındaki ulusal güçlerle ittifak arama ve devrimci güçbirliğini gerçekleştirme olanaklarını genişletme mücadelesidir.

Görevimiz emperyalizmin ve yerli ortaklarının tezgahlamaya çalıştıkları bu tecrit oyununu bozmaktır. Bu oyunu bozabilmemiz, birbirinden ayrılmaz ikili bir görevi yerine getirebilmemize bağlıdır. Bu görev, bir yandan karşı devrimcilerin tarafsızlaştırmaya uğraştıkları millici güçlerle bir güçbirliği gerçekleştirme yolunda mücadele ederken, diğer yandan Türkiye proletaryasının ve yoksul köylülüğün siyasî örgütünü kurmak için mücadele etmektir. Bu iki mücadele aynı zamanda ve birbirine paralel olarak yürütülmedikçe karşı devrimci güçlerin tecrit oyununu bozmak mümkün değildir. Proletaryanın ve yoksul köylülüğün devrimci siyasî örgütünü yaratma mücadelesinden yoksun bir güçbirliği mücadelesi sınıfsal temellerine oturtulamaz ve

dolayısiyle faşizmin saldırılarına karşı güçlü olamaz, kalıcı olamaz. Faşizme karşı bütün milli sınıf ve zümrelerin direnişlerinin başarıya ulaşabilmesi için proleter devrimcilerin kendilerine yaraşır demir bir disiplin içine girmeleri, hareketi dağınıklıktan, bireysel çıkışlardan kurtarıp sağlam bir merkeze dayandırmaları için, çeşitli devrimci eylemler arasında sarsılmaz bir ahenk kurmaları, proleter devrimci hareketin siyasî bağımsızlığını korumaları için proleter devrimci örgüt şarttır.

Siyasî örgütün şart olduğu gerçeği, olayların gelişmesi ve bu yolda verdiğimiz mücadele sonucu, artık en geniş proleter devrimci çevrelerce kavranmıştır. Örgüt konusundaki tereddütler geniş ölçüde yenilmiştir. Düne kadar bu konuda ilgisiz kalmış olan bazı arkadaşların, siyasî örgütü kurma zorunluluğunu anlamaları ve hatta bu konuda hepimizden fazla gayretli davranmaları olumlu belirtilerdir.

Ancak, tarihimizin bu aşamasında Türkiye işçi sınıfının ve yoksul köylülüğünün devrimci örgütünü yaratma gibi en şerefli bir görevin yerine getirilmesi işinde omuz omuza verenler bu şerefli işe tam bir içtenlikle sarılmak zorundadırlar.

Temel ilkelerde birlik şarttır. Hele derme çatma bir örgüt kuralım ideolojik birliği sonradan gerçekleştiririz tutumu kesin olarak yanlıştır. Bu, "Hele gemiyi siz hareket ettirin, istim arkadan gelir" diyen Acem şahınınkine benzeyen bir tutumdur.

Proleter devrimci örgüt ideolojik birlik halinde birbirine güvenen ve bu güvenleri eylem içinde sınanmış militanların örgütü olacaktır. Ve bu örgüt çatısı altında, hangi çeşitten olursa olsun oportünizmin en küçük bir tezahürü hoşgörü ile karşılanamaz.

Proleter devrimci örgüt **gerçek** sosyalistlerin örgütü olacaktır. Ve gerçek sosyalistler örgütlü olarak, örgütlü gerçek kemalistlerle, devrimci güçbirliği içinde omuz omuza emperyalizmin ve işbirlikçilerinin faşizmi tezgahlama tertiplerini bozacaklar, Türkiye toplumunu karşı-devrim batağından çıkaracaklar, devrim doğrultusuna yönelteceklerdir.

Gerçek sosyalistler diyoruz. Emperyalizmin ve işbirlikçilerinin sömürü düzeninin siyasî üstyapısı olan Filipin demokrasiciliği karşısında devrimci tutumu takınmayan "sosyalist", gerçek sosyalist değildir, sahte sosyalisttir, oportünisttir ve böylesinin proleter devrimci saflarda yeri yoktur.

Keskin "solcu" lafazanlıkla proleter devrimci hareketimizi "sol-

dan" baltalamaya, bizi sağımızdaki millîci güçlerden tecrit etmeye çalışan ve her vesile ile emperyalizmin işbirlikçilerine provokasyon malzemesi sağlayan kampus "Maocusu" gerçek sosyalist değildir, oportünistir ve böylesinin proleter devrimci saflarda yeri yoktur.

Saflarımızda görünüp de kampus "Maocu"larının "sol" lafazanlığının etkisinde kalan, onlarla "sol" gevezelikte yarışmaya girişen kimse, proleter devrimci hareketimizin yarım yüzyıllık tarihine "Bize geçmişten batakçılıktan başka bir miras kalmamıştır" diyerek söven kimse; toplum polisi karşısında kuzulaşan, ve devrimci şerefine gölge düşüren kimse gerçek sosyalist değildir ve böylesinin proleter devrimci örgüt saflarında yeri yoktur. Nasıl ki Atatürkçülük iddia eden Turhan Feyzioğlu'ların, Falih Rıfkı Atay'ların ve benzeri sahte kemalistlerin de gerçek kemalistler safında yeri yoksa...

Evet, proleter devrimci örgütü gerçek sosyalistler yaratacaklardır. Ve onlar bu devrimci görevlerini açık seçik bir siyasî program çevresinde ideolojik birlik halinde başaracaklardır.

muzaffer erdost - ali kaymak

devrimimizin bugünkü sorunları üzerine

II. DEVRİMCİ EĞİTİM ŞURASI 1 NO.LU BİLDİRİ KOMİSYONU BAŞKANLIĞINA SUNULAN BİLDİRİ*

I. — ÜRETİCİ GÜÇLER, ÜRETİM BİÇİMİ, ÜRETİM İLİŞKİLERİ, SİYASÎ VE HUKUKÎ ÜSTYAPI, DEVRİM VE KARŞI-DEVRİM ÜZERİNE AÇIKLAMALAR

Türkiye'nin iktisadî ve siyasî yapısını açıklamadan önce, üretici güçler, üretim biçimi, üretim ilişkileri, siyasî ve hukukî üstyapı vb. gibi kavramları kısaca açıklayalım:

Maddî değerlerin üretimi için toprak, alet, makine, hammadde gibi üretim araçlarına ihtiyaç vardır. Üretim araçları kendi başlarına maddî değer yaratamazlar. Bunlardan maddî değer yaratabilmek için insan emeğine ihtiyaç vardır. İnsan emeğinin maddî değer yaratabilmesi için ise, belirli bir tecrübeye sahip olması gerekir. İşte, üretim araçları, insan emeği ve üretim tecrübesinin tümüne **üretici güçler** diyoruz.

Üretici güçler sayesinde maddî değerler yaratılır. Üretici güçler tara-

fından yaratılan maddî değerler, her zaman ve her şekilde onu yaratan emek sahibinin malı olmamaktadır; üretim araçlarının mülkiyet şekli, üretilen ürünün mal edinilme ve paylaşılma şeklini belirlemektedir.

Emek sahibi ile mülkiyet sahibi arasındaki ilişki, başka bir ifadeyle mülkiyetin şekli, üretilen ürünün, sadece kimler tarafından değil, aynı zamanda ne şekilde mal edinildiğini de belirlemektedir. İşte üretici güçler ile üretilen ürünün mal edinilmesini belirleyen mülkiyet şekline **üretim ilişkileri** diyoruz; ki, bu ilişki, maddî değer yaratan emek sahipleri ile mülkiyet sahipleri arasındaki, yani üretimde doğrudan doğruya yer alan insanlar arasındaki ilişkileri belirler.

Üretim biçimi, üretici emek ile üretim arasındaki ilişkileri; **üretim ilişkileri** ise, üretici emek sahipleri ile mülkiyet sahiplerinin gerek birbirleri, gerek kendileri arasındaki ilişkileri, yani üretimde doğrudan doğruya yer alan insanlar arasındaki ilişkileri belirler.

Bir toplumda üretim ilişkilerinin tümü, bu üretim ilişkilerine tekabül eden **siyasî ve hukukî üstyapıyı** belirler. Bir başka deyişle, siyasî ve hukukî üstyapının temelini, toplumun iktisadî yapısı tayin eder. Üstyapı bir kere meydana geldikten sonra, bir ölçüde **bağımsız** hareket edebilen bir güç haline gelir ve temeli teşkil eden iktisadî yapıyı koruyan bir zırh görevi görür. Üretim ilişkileri ve bu ilişkilere tekabül eden üstyapı, birlikte, **toplum biçimini** meydana getirir.

Her şey gibi, üretim ilişkileri de kalıcı değildir; üretim ilişkileri, bir önceki üretim ilişkilerinin bağrında doğar, gelişir ve bağrında kendisinden yeni ve daha üstün olan üretim ilişkilerini yaratır. Üretim ilişkilerine tekabül eden üstyapının yerini de, aynı şekilde, yeni ve daha üstün olan iktisadî yapıya tekabül eden bir siyasî ve hukukî üstyapı alır.

Üretici güçler, başlangıçta, üretim ilişkilerinin içinde gelişme olanağı bulurlar. Ama, üretim ilişkileri, üretici güçlerin gelişmelerinin engelleri haline geldiği zaman, **devrim çağı** başlar, ve üretici güçler ile üretim ilişkileri arasında bir çatışma meydana gelir. İktisadî temeldeki değişme, üstyapıyı altüst eder. Üretim ilişkilerinin yerini, gelişen üretici güçlere tekabül eden yeni ve daha üstün üretim ilişkilerinin almasına **devrim** diyoruz, ki bunu, devrimci sınıf (veya devrimci sınıflar), siyasî iktidarı ele geçirerek gerçekleştirirler.

Eski üretim ilişkilerinin yerini, gelişen üretici güçlere tekabül eden yeni ve daha üstün üretim ilişkilerinin alması ve buna tekabül eden üstyapıdaki altüst oluş, egemenliklerini yitiren ama henüz mevcut olan eski sınıfları hemen ortadan kaldırmaz. Bu karşı-devrimci güçler uzun süre direnirler. Sadece üstyapıda bir altüst oluş, yani sadece siyasî iktidarın devrimci sınıfların eline geçmesi, eski mülkiyet şekillerinin ortadan kaldırılmadığı veya bu mülkiyet ilişkilerinin değiştirilmesi tamamlanmadığı sürece, karşı-devrimci sınıflar, iktisadî temelden aldıkları güçle egemen hale gelmek için toparlanma olanağı bulurlar. Siyasî iktidar ile birlikte üretim ilişkileri değiştiği halde, eski egemen sınıfların henüz ellerinde bulunan para ve diğer maddî zenginlikler, toplum biçimlerinin yansıması olan ve maddî bir güç haline gelmiş bulunan tarikat, gelenek, alışkanlık vb. gibi üstyapı unsurları, karşı-dev-

rimin başlıca güçlerini teşkil ederler. Devrim, siyasî ve hukukî üstyapının altüst olmasıyla ve üretim ilişkilerinin değişmesiyle, gene tamamlanmış sayılmaz; devrim, eski toplum biçimlerinin yansıması olan üstyapı unsurlarını (ideoloji, kültür, alışkanlık vb.) yıkacak olan kültür devrimiyle tamamlanır.

Devrim tamamlanmadığı sürece, canlılığını koruyan karşı-devrim, belirli bir süreç içinde gelişir ve giderek siyasî ve iktisadî hayatta tayin edeci bir rol oynayacak kadar güçlenir. Siyasî iktidarı ele geçirir ve karşı-devrimi gerçekleştirir.

Bu temel bilgilerden hareketle, Türkiye toplumunu, başlangıcından itibaren incelemeye çalışalım.

II. — FEODAL MERKEZÎ DEVLET OLAN OSMANLI İMPARATORLUĞU'NUN YARI-SÖMÜRGELEŞMESİ VE EMPERYALİST DEVLETLER TARAFINDAN PAYLAŞILIP İŞGAL EDİLMESİ

Türkiye Cumhuriyeti Osmanlı imparatorluğunun enkazı üzerinde kurulmuştur.

Osmanlı devletinin kurucusu Osman Beyin egemenliği altındaki topraklar, Osman Beye Selçuklu hükümdarı tarafından yurtluk (fief) olarak verilmişti. Osmanlı hükümdarları Anadolu'daki toprakları, ya beylikleri zaptederek bir kısmını Osmanlı ailelerine verdiler, bir kısmını kılıç arkadaşlarıyla paylaştılar, bir kısmını mirî topraklar haline getirdiler; ya da Osmanlılara iltihak eden beyliklerin topraklarının mülkiyet tarzlarına dokunmadılar. Ama devletin giderek güçlenmesi karşısında, toprak sahipleri ya topraklarını vakıf haline getirmek zorunluluğunu hissetmişler, ya da toprakları üzerinde mülkiyet hakkını kaybetme durumunda kalmışlardır. Buna karşılık yeni fethedilen alanlarda, savaşta yararlık gösterenlere mülkiyet üzere yeni topraklar verilmiştir.

Osmanlı İmparatorluğunda, feodal devlet ile büyük toprak sahipleri arasında, devletin gücüne göre değişen bir çatışma sürüp gitmiştir. En büyük toprak sahibi Osmanlı hanedanı, bir taraftan savaşla kazanılan toprakları serbest timar veya mülk olarak şahıslara temlik ederken, diğer yandan siyasî gücünü kırmak istediği büyük toprak sahiplerini, kendi bünyesinde eritmek istemiştir. Bu yüzden, özellikle 15. ve 16. yüzyıllarda, topraklarının müsadere edilmesinden korkan büyük toprak sahiplerinin, topraklarını vakıf mülkü haline getirdiğini görmekteyiz. Kaynağını dinden alan ve mülk vakıfların geliri ile yaşayan feodal ideolojiler ise, varlıklarını tamamen feodal devlete borçluydular. Denilebilir ki, feodal devlet ile hilâfete bağlı tarikat, tek-

---

*TÖS tarafından düzenlenmekte olan II. Devrimci Eğitim Şurasına sunulmak üzere ülkenin "ekonomik yapısını", "üretim ilişkilerini", "politik yapıyı", "karşı-devrimi", "emperyalizmin etkilerini" ve "izlenmesi gereken teorik ve pratik yolları" önerecek ve bu arada "eğitime de yer verecek" olan 1. nolu bildiriyi hazırlamak üzere, II. Devrimci Eğitim Şurası Hazırlama Kurulu tarafından, Suphi Karaman, Ali Kaymak, Muzaffer Erdost, Atilla Sönmez, Feyzullah Coşkun, İlhan Tekeli ve Muzaffer Sencer'den bir komisyon kurulmuş, daha sonra komisyona (gene Hazırlama Kurulu tarafından) Sedat Özkol, Oya Sencer, Ergin Günçe de alınmıştır.

ke, medrese vb. gibi dinî kurumlar arasında tam bir ittifak vardır ve feodal devletin gücünün başlıca temelini bu kurumlar teşkil etmektedir. Ama merkezî devlet güçlü iken bağımsızlıklarını az veya çok kaybetmiş olan büyük toprak sahipleri, devlet zayıfladıkça daha bağımsız bir güç haline geliyorlardı. Bu bakımdan, kaynağını dinden alan ve hilâfete bağlı bulunan ideolojiler ile merkezî feodal devlet bir ittifak halindeydi, aynı merkezî feodal devlet, kendi bünyesinde, yer yer büyük toprak sahipleriyle çatışmaktaydı.

İmparatorluğun kapitalizme dönüşememesini, asya biçimi üretim tarzına bağlayarak açıklamak isteyenler vardır. Bu görüş yanlıştır. Çünkü: 1) asya biçiminde, özel toprak mülkiyeti yoktur; oysa Osmanlı İmparatorluğunda, gerek kuruluş devrinde, gerek yükselme ve çöküş devirlerinde, çeşitli ve yaygın şekillerde, özel toprak mülkiyeti vardır; 2) asya biçiminde toprağın itibarî sahibi devletin başıdır, aslında toprak komünün ortak mülküdür; Osmanlı İmparatorluğunda ise, padişahın sahibi olduğu topraklar, padişah ailesinin özel mülkü olan topraklardır, 3) asya biçiminde tüm artı-ürün devlete aittir, toprak rantından başka vergi yoktur, vergilerin tamamı aynî olarak ödenir; Osmanlı İmparatorluğunda ise artı-ürün sadece devlete ait değildir, özel toprak sahipleri başta olmak üzere çeşitli sınıf ve zümreler tarafından paylaşılır; toprak rantından ayrı olarak vergi alınmakta ve vergilerin önemli bir kısmı aynî değil, nakit olarak ödenmektedir; 4) asya biçiminde, imalât ile tarımın birleştiği en küçük birlikler (köyler), kendi kendilerine yeten kapalı ekonomi birimleri teşkil ederler, Osmanlı İmparatorluğunda ise, imalât kasabalarda, tarım kırlık alanlarda yapılmakta yani köyler tarafından çevrili kasabalar, ekonomik birimleri teşkil etmektedir, vb..

Osmanlı İmparatorluğu, feodal merkezî bir devlettir. Ne var ki, feodalizm, Batı Avrupa'da görülen klasik şekline, bir başka ifadeyle, tam olgun şekline burada ulaşmamıştır; ama tayin edici biçim feodalizmdir. İlkel komünal toplumdan feodalizme geçilmiş olduğu için, bu özellik, mahallî özelliklerle birlikte feodal ilişkilerde yansımaktadır.

Feodal ilişkilerin bağrında kapitalist üretim ilişkileri filizlenir ve boy verir. İmparatorlukta da, biz, kapitalizmin filizlenip gelişmeye başladığını görmekteyiz. Kapitalist sermayenin kaynaklarından biri, ilkel sermaye birikimidir. İmparatorlukta, tefeci sermaye, 16. yüzyılın ortalarında yoğunlaşmış ve yaygınlaşmıştır. Aynı zamanda, ticaretin ve zanaatçılığın merkezileştiği ticaret ve zanaat alanlarında, sarmaye, sadece tefeci-bezirgân sermayesi olmaktan çıkıyor, doğrudan doğruya üretime giriyor; diğer bir ifade ile sermaye, kapitalist bir kategori haline geliyordu. 17. yüzyılda İstanbul'da, özel işyeri sayısı 9.466 idi, ve burada 46.426 işçi çalışıyordu. Bursa'da 40, hatta 50 dokuma tezgâhı

Suphi Karaman'ın başkanlığında toplanan komisyon, komisyon başkanlığına sunulmak üzere, iki ayrı bildiri hazırlanmasına karar vermiştir. Bildirilerden biri, Muzaffer Erdost ve Ali Kaymak arkadaşlarımız tarafından; diğeri Atilla Sönmez, Feyzullah Coşkun, Oya Sencer, İlhan Tekeli, Ergin Günçe ve Sedat Özkol tarafından hazırlanmıştır. TÖS Genel Merkezi Hazırlama Kurulu, Erdost ve Kaynak arkadaşlarımızın bildirisini kabul etmemiş, Şuraya, ikinci bildiriyi sunmayı kararlaştırmıştır.

Millî demokratik devrim tezini genel bir özet içinde sunması ve proleter devrimci harekete çeşitli çevrelerden yöneltilen eleştirilere kısa da olsa cevaplar içermesi bakımından, Erdost ile Kaymak arkadaşlarımızızın hazırladığı bildiriyi, "Devrimimizin Bugünkü Sorunları Üzerine" başlığı altında yayınlamayı gerekli bulduk. —**Aydınlık.**

sahipbi vardı. Ama 19. yüzyılın başlarından bu yüzyılın ikinci yarısına kadar geçen süre içinde dünya kapitalist sisteminin çökertici etkisi altında, İstanbul'daki 2.750 kumaşçı tezgâhının 25'e, Bursa'daki 1.000 kadar ipekli dokuma tezgâhının 75'e, Ankara'daki 1.000 kadar sof tezgâhının hiç denecek bir sayıya düşerek ülkede gelişmekte olan sanayiin, çökmekte olduğunu görüyoruz.

Çünkü, İmparatorluğun çağdaşı Batı Avrupa ülkelerinde, teknik daha gelişmiş, üretim ve sermaye yoğunlaşmış, emek daha üretken hale gelmişti. İmparatorluğun kendi varlığını koruyabilmesi, ancak ülkenin hammadde yataklarının gelişigüzel batı ülkelerine akışını önlemekle, ülkeye yapılmakta olan meta ihracını kısıtlayıcı gümrük tarifeleriyle engellemekle mümkün olabilirdi. Oysa bunun tam tersi oldu.

Kapitülâsyonlar, başlangıçta, Akdeniz'de, Osmanlı İmparatorluğunun rakibi olan İspanyol korsanlarına karşı, Fransızları desteklemek amacıyla, 16. yüzyılın ilk yarısında Fransızlara verilmiştir. Ama kapitülâsyonlardan, daha sonra, diğer Batı ülkeleri de yararlanmaya başlamıştır. Kapitülâsyonlar sayesinde, Batı ülkelerinden gelen emtia, gümrük kaydına tâbi olmadan, ülkenin iç pazarlarına kadar yayılma olanağı bulurken, içerde hammadde ve mamul madde ticareti, lonca törelerinden kaynağını alan iç gümrük tarifeleriyle engellenmekteydi. Örneğin, Amasya'da üretilen hamipek, Bursa'ya işlenmek üzere gelene kadar çeşitli iç gümrük vergilerine tâbi idi ve işlenmiş ipeğin pazarlanması ve iç pazarlara sevki çeşitli vergiler ve ayrı gümrük tarifelerine tâbi idi. Dünya kapitalizmi, İmparatorlukta doğmakta olan kapitalizmi çökertmiş, ve sadece çökertmekle kalmamış, İmparatorluğu yarı-sömürge haline getirmiştir.

Emperyalist devletler birbirlerinden farklı gelişme seyri izlerler. Emperyalist ülkeler, değişen güçleri oranında dünyayı yeniden paylaşmak için, kendi aralarında savaşırlar. Birinci Dünya Savaşı, emperyalist ülkelerin değişen güçleri oranında, dünyayı yeniden paylaşmak zorunluluğundan doğdu.

Birinci Dünya Savaşı başlangıcında Almanya'nın müttefiki olan Osmanlı İmparatorluğu, Almanya'nın çıkarları doğrultusunda savaşa sokuldu. Ama Birinci Dünya Savaşının düğüm noktası, Osmanlı İmparatorluğunun topraklarının paylaşılmasıydı. İmparatorluğun topraklarının önemi, emperyalist ülkeler için bir sermaye yatırım alanı olmaktan çok, Uzak-Doğu'yu Avrupa'ya bağlayan yolların kilit noktaları olmasındaydı. Bu yüzden emperyalist devletler, Osmanlı İmparatorluğu topraklarını hammadde ve sermaye yatırım alanları olarak paylaşmakla yetinmediler, bu toprakları bizzat işgal ederek veya güvendikleri kavimlere işgal ettirerek, Uzak-Doğu'nun kilit noktalarını ele geçirmek istediler. Bunun içindir ki, İmparatorluğun elinde kalan topraklar, yeniden parçalanmış, emperyalist ülkeler bu toprakları kendi aralarında yeniden paylaşmış ve bazı bölgeler, fiilen işgal edilmiştir.

Cumhuriyetin silâhlı mücadele dönemini teşkil eden Ulusal Kurtuluş Savaşı, bu şartlar altında başladı.

III. — KEMALİST DEVRİM

a) Kemalist Devrim, Devrimde Sınıf Mevzilenmesi Sonucu, Tamamlanmamış Bir Millî Demokratik Devrimdir

Ulusal Kurtuluş Savaşı, kemalist devrimin silâhlı mücadele dönemidir. Kemalist devrim, tamamlanmamış bir millî demokratik devrimdir. Küçük-burjuvazinin uluslaşma, bağımsızlık ve demokratik özgürlük gibi ideolojik ve politik özlemlerini gerçekleştirmekte olan küçük-burjuvazi radikallerinin önderliğinde yapılan bu devrim, yarım kalmıştır. Kemalist devrimin yarım kalmış olması, yani temelde, üretim ilişkilerinde devrimin tamamlanmamış olması, karşı-devrimin iktisadî temelinin kökünden kazınmaması, karşı-devrimci güçlerin gelişerek siyasi iktidarı ele geçirmesine ve ülkenin iktisadî ve siyasî hayatında egemen güçler olarak yerlerini almalarına imkân hazırlayacaktır.

Kemalist devrimin başarıları şunlardır: 1) ülkeyi sömürgeleştirmek için işgal etmiş bulunan düşman, silâhlı mücadele ile misakı millî sınırları dışına atılmış; 2) feodal devlet yıkılmış, Cumhuriyet kurulmuş; 3) feodal devletin ideolojik kaynağı olan tarikat, tekke vb. kapatılmış, yobaz sindirilmiş; 4) yabancı sermaye sahibi işletmeler millîleştirilmiştir.

Kemalist devrim, millî demokratik devrimi tamamlamadı, çünkü: 1) feodal mütegallibenin iktisadî kaynağını ve dayanağını teşkil eden büyük toprak mülkiyetinin ortadan kaldırılması yolu tutulmadı; 2) emperyalizmin ayaklarını bastığı ihracat ve ithalât millîleştirilmedi; 3) emperyalizm çağında millî burjuvazi yaratmaya gayret edilerek kapitalist kalkınma yolu tutuldu.

Küçük-burjuva radikallerinin, bu noktalardaki görüşleri, millî demokratik devrimin ideolojik çizgisinden uzaktı. Çünkü, zaman zaman büyük toprak mülkiyetinin sınırlandırılması ve hatta istimlâki isteği, ancak topraksız köylüyü topraklandırmak düşüncesinden kaynağını alıyordu. Oysa millî demokratik devrimin çizgisi, esas olarak, feodal mütegallibenin maddî kaynağını teşkil eden büyük toprak mülkiyetine son vermek, yani sınıf olarak feodal mütegallibeyi ortadan kaldırmaktır. Küçük-burjuva radikaller, Ulusal Kurtuluş Savaşında genellikle büyük toprak sahipleri ile çatışmadılar; Anadolu'da Ulusal Kurtuluş Savaşında ve Cumhuriyetin kuruluş yıllarında yer yer tarikat şeyhleri ve mensupları, hilâfetten aldıkları emirler gereğince isyanlar çıkartırken, (bir-ikisi hariç) büyük toprak sahipleri, genellikle Ulusal Kurtuluş Savaşında ve Cumhuriyetin kuruluş yıllarında isyan etmediler. Tek parti CHP üzerinde sağcı bir etkide bulunmakla yetindiler. Çünkü, emperyalist devletler, İmparatorluğun devlet olarak varlığına son vermek ve azınlıklara tampon devletler kurdurmak istiyordu; bu ise toprak sahiplerinin çıkarını zedeliyordu. Bunun sonucu, küçük-burjuva radikaller, büyük toprak mülkiyetine ve (şeyhler, dervişler, vb. gibi unsurlar hariç) feodal mütegallibeye dokunmadılar.

Mustafa Kemal Atatürk, kapitülâsyonlardan sonra, ithalât ve ihracata aracılık eden ticaretin, yabancıların elinden alınmasını başlıca görevlerden biri saymıştı. Bu görüş, İmparatorluğun yarı-sömürge haline gelmesinde önemli bir rol oynamış bulunan ve Türkiye'nin bağımsız bir ülke haline gelmesini çı-

karlarına aykırı bulan gayri-müslim ticaret erbabına bakarak doğru sayılıyordu. Ama, emperyalizm, gerek emtia ihracı, gerek sermaye ihracı yoluyla ülkeyi sömürürken, içerde gayri-müslimler yerine müslüman Türklerden işbirlikçi bir ticaret burjuvazisi yaratabilirdi. Yani dış ticaretin yabancılardan ve özellikle de gayri-müslim unsurlardan alınması, emperyalizmin ülkeye ayaklarını basma ve ülke içinde yeni dayanak noktaları bulmak imkânını ortadan kaldırmayacaktır. Bunu önlemenin yolu, ithalâtın ve ihracatın millileştirilmesi idi, yani dış ticaretin, kökeni ne olursa olsun, özel tiraret erbabının elinden alınması idi. Ve köklü bir toprak reformuyla birlikte bu zorunlu ilk adımdan sonra, sosyalist kuruluşa yönelmekti. Emperyalizm çağında, özellikle sanayileşmemiş geri bir tarım ülkesinin hem kapitalist gelişmeye açık olması, hem de dünya kapitalizmi karşısında bağımsızlığını koruyabilmesi imkânsızdı.

Bu noktalar, egemen zümrenin sınıf karakteri gereği ele alınmadığı için, karşı-devrimin iki temel unsuru, emperyalizm ve onun işbirlikçisi burjuvazi ile feodal mütegallibe, karşı-devrim süreci içinde, iktisadî bakımdan güçlenerek siyasî iktidarı ele geçireceklerdir.

b) Kemalist Devrim, Burjuvazinin Öncülüğünde Yapılmamıştır

Kemalist devrim, burjuvazinin önderliğinde yapılmış bir devrim değildir. O dönemde, millî devrime önderlik edecek güçte bir millî burjuvazi Türkiye'de yoktu. 1923'te, (Şefik Hüsnü Deymer tarafından kaleme alınmış olan) Türkiye İktisat Kongresi dolayısıyla **Aydınlık**'ta yayınlanan işçi sınıfının tekliflerinde belirtildiği gibi, "Memleketimizde ticaretle iştigal edenlerin yüzde doksanı sadece ecnebi firmaların vasıtası, komisyoncusudur", "... sanayi namına mevcut belli başlı müesseseler nadir istisnalarla ecnebilere aittir".

1915 sanayi sayımına göre, ülkede, 10 ve daha çok insan istihdam eden 264 aslî müessese bulunmaktadır. Bunun 22'si devlete aittir, 28'i anonim şirkettir ve 214'ü özel kişilere aittir. Sahibinin adını taşıyan işletmelerden, özel isimlere bakarak, bu 214 işletmeden 179'unun gayri-müslümler tarafından işletildiği görülür. Sahipleri islâm olan 40'a yakın işletme, genel olarak, değirmencilik, tuğlacılık, marangozluk, matbaacılık, şekercilik, dokumacılık gibi işletmelerdir. Türkiye'de o günün şartlarında kendi ulusundan pazara sahip çıkmak isteyecek olan burjuvazi, budur. Gerek nitelik, gerek nicelik bakımından güçsüz bir sınıfın, Ulusal Kurtuluş Savaşında öncü sınıf olduğunu iddia etmek yanlış olur.

Ekonomiye egemen millî bir sanayi burjuvazisi olmadan, millî bir ticaret burjuvazisi olamaz. Ticaret sermayesi, ancak kapitalist üretimde yaratılan artı-değeri paylaştığı zaman kapitalist bir kategori haline gelir. Millî bir sanayi burjuvazisi olmadan, ticaret sermayesi, ya yabancı sermayenin bir komisyoncusu durumundadır; ya da kapitalizm-öncesi kategorilerden olan tefeci-bezirgân sermayesidir. Her iki şekilde de, ticaret sermayesi, millî devrimde önderlik edecek nitelikte değildir.

c) Kemalist Devrim, Demokratik Devrimi Tamamlamamıştır

Demokratik devrimin Cumhuriyetle ve hele DP'nin varlığında karşı-devrimin iktidara geçişini hazırlayacak olan sağa açık, sola kapalı anti-demokra-

tik çok partili hataya geçişle birlikte tamamlandığı görüşü yanlıştır. Daha yukarda belirttik ki, ne cumhuriyetin ilk yıllarında, ne de ondan sonra, demokratik devrimin birinci görevi yerine getirilmemiş, büyük toprak mülkiyetine dokunulmamıştır. Yani demokratik devrim, üretim ilişkileri açısından gerçekleştirilmemiş ve feodal mütegallibenin köylülük ve hatta geri teknolojiye bağlı kasaba zanaatçısı ve küçük esnaf üzerindeki baskısı, tek parti döneminin jandarma baskısıyla birlikte yürümüştür.

Kemalist devrim, temel güç olan, küçük-burjuvaziye, işçi sınıfına, köylülüğe dayanmaktaydı ve devrimin yönetici çekirdeğini ideolojik bakımdan işçi sınıfı değil, küçük-burjuva radikaller temsil ediyordu.

Küçük-burjuvazi, iktisadî bakımdan burjuvaziye oranla, güçsüz bir sınıftır, tabiatı gereği dağınıktır, çeşitli iş alanlarına yayılmıştır, örgütsüzdür. Dağınık, örgütsüz bir sınıf olduğu için, küçük-burjuva radikallerin elinde bulunan iktidar, bu sınıfın ideolojik özlemlerini yansıtmakla birlikte, bu sınıf tarafından etki altına alınıp denetlenemeyen, bağımsız bir güç haline gelir ve **bürokratlaşır.** Bunun yanı sıra, ve daha önemlisi, kapitalizme açık olan bir ülkede, küçük-burjuvazi, çok küçük bir kısmıyla burjuvalaşmaya, büyük kısmıyla proleterleşmeye adaydır. Küçük-burjuvazinin bir kesimi burjuvalaştıkça, bu değişiklik, iktidarı elinde tutan bürokrat zümrenin görüşlerinde yansır. Onun içindir ki, küçük-burjuvazinin öncülüğünde burjuva demokratik devrim yarım kalmaya mahkûmdur. Küçük-burjuvazi, demokratik devrimi tamamlayamaz.

Devam edelim:

Emperyalizm, genel olarak şiddete ve gericiliğe başvurur, zayıf ve küçük ulusları baskı altında tutar. Lenin, emperyalizmin siyasî niteliklerini şöyle belirtir: "Emperyalizm, malî sermaye ve tekeller çağıdır; malî sermaye ve tekeller, her yere, özgürlük değil, egemenlik eğilimi sokar. Bu eğilimlerin sonucu, **siyasî sistem ne olursa olsun,** her yerde gericiliğin doğmasıdır. Ve bu alandaki mevcut çelişkilerin son derece yoğunlaşmasıdır. Ulusları baskı altında tutmak ve ilhak, yani millî bağımsızlığın bozulması (...) özellikle yoğunlaşır."

Bir ülke, emperyalizmin egemenliği altına, baskısı altına girmişse, artık orada, tarihe dönüp, 1923'te cumhuriyetin ilân edildiğini, 1950'de seçim yoluyla bir başka partiye iktidarın verildiğini, dolayısıyla vatandaşların demokratik haklara sahip olduğunu iddia etmek, ulusun baskı altında tutulduğunu gizlemek özlemini taşır. Siyasî sistem ne olursa olsun, ister krallık, ister parlemanter rejim, ister bir başkası olsun, emperyalizm, tabiatı gereği, ulusları baskı altında tutmak ister. Emperyalizmin gerici eğilimi, özellikle geri tarım ülkelerinde kaynağını dinden alan tarikatlarla, irtica ile, maddî temelini feodal ve yarı-feodal ilişkilerden alan feodal mütegallibeyle içiçe kaynaşır.

Türkiye, genel olarak şiddet ve gericiliğe başvurmak eğiliminde olan emperyalizme bağımlı hale geldikten, ülkenin kaderi, ikili anlaşmalar vb. ile Amerikan emperyalizmine teslim edildikten, feodal baskı emperyalist baskı ile birleşip kaynaştıktan, yani karşı-devrim perçinlendikten sonra, "siyasî sistemi" ileri sürerek demokratik devrimin gerçekleştirilmiş olduğunu iddia etmek, yani (aşağıda açıklanacağı gibi) karşı-devrimin siyasî iktidarı ele geçirişini demokrasi olarak nitelemek, yanlıştır. Böyle bir yanlışlık, bizi devrimci çizgiye aykırı tutumlara sürükler.

IV. — ANTİ-KEMALİST KARŞI-DEVRİM

Kemalist devrimin niteliklerini kısaca belirttikten sonra, devrim sürecinin, karşı-devrime dönüştüğünü, karşı-devrimci güçlerin toparlanıp güçlenerek siyasî iktidarı nasıl ele geçirdiklerini gözden geçirelim:

a) Feodal Mütegallibenin Siyasî İktidarı Ele Geçirişi

Daha 1923'te, "İktisat Kongresi İçin Amele Sınıfının Teklif Ettiği Esaslar"da Şefik Hüsnü Deymer'in belirttiği gibi, "Türkiye'de bir arazi meselesi olmadığı yani mevcuta nazaran arazinin vüs'ati ihtiyaçtan fazla olduğu halde, pek fena bir tevzi neticesi bazı taraflarda, bütün bir ülkeye, bir sancak dahilindeki arazinin heyet-i mecmuasına tesahüp eden beyler olduğu gibi, binlerce köylüler de araziden mahrum bir esir hayatı geçirmektedir." Nüfusun artışıyla birlikte, toprak dağılımından doğan çelişki, küçük-burjuva radikaller üzerinde şiddetini daha çok duyurmaya başlamış; buna karşılık, büyük toprak sahipleri ve siyasî iktidar üzerinde etkilerini artırma olanaklarını aramışlardır.

Gerek Atatürk ve gerek İsmet İnönü, büyük toprak mülkiyetini, topraksız ve az topraklı köylüyü toprak sahibi yapmak için sınırlamak istemişlerdir. 1937'de, özel bir toprak kanunu çıkartmak amacıyla, Anayasanın 74. maddesi değiştirilmek istendiği zaman büyük toprak sahipleri veya onların çıkarlarını savunan milletvekilleri bu değişikliğe itiraz etmişler, siyasî iktidar üzerinde egemen durumda olmadıkları için yapılması istenen Anayasa değişikliliğini önleyememişlerdir.

Ama, 1945'te Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu tasarısı hazırlandığı zaman, çekirdeğini veya politikasını ve ideolojisini büyük toprak sahiplerinin teşkil ettiği unsurlar, San Fransisco Konferansında açıkça ifadesini bulduğu gibi Amerikan emperyalizminin ısrarlı isteği ile başlatılan sağa açık çok partili hayatın başlangıcında, CHP'den ayrılarak yeni bir parti kurmuşlar ve bu parti 1950'de iktidara gelmiştir.

Feodal mütegallibenin siyasî iktidar üzerindeki egemenliği, 1950'yi izleyen sağa açık, sola kapalı çok partili hayat içersinde daha da artmış, oy depolarının kilit noktalarını teşkil eden büyük toprak sahipleri, tefeciler, aşiret reisleri, şeyhler, siyasî partileri etkileri altına almışlardır.

b) Emperyalizmin İktisadî Egemenliği

Serbest rekabetin tüm hüküm sürdüğü kapitalist dönemin ayırıcı özelliği, emtia ihracıdır; tekelci burjuvazinin yani emperyalizmin ayırıcı özelliği ise sermaye ihracıdır. Emperyalizmin ayırıcı özelliği sermaye ihracı olmakla birlikte, emtia ihracı yoluyla da sömürü devam eder. Başta sermaye ihracı olmak üzere, çeşitli şekillerde, gelişmiş birkaç emperyalist ülke, yeryüzünün diğer ülkelerini, küçük veya zayıf uluslarını sömürür.

Cumhuriyet kurulduktan sonra, ülkenin dış borçları ödenmeye, yabancı sermaye tarafından kurulmuş bulunan işletmeler, (özellikle kapitalizmin büyük dünya buhranının arifesinde başlamak üzere) millileştirilmeye başlanmıştır. Ama, 1945'ten itibaren, önce küçük çapta askerî yardımlar ve bağışlar şeklin-

de ülkemizle ilişkiler kuran emperyalizm, gerek ülkeyi borçlandırarak, gerek sermaye yatırarak, gerek yeraltı zenginliklerini işleterek ve gerekse emtia ihracı yoluyla, ülkeyi yarı-bağımlı hale getirmiştir. Ama ihracat ve ithalât millileştirilmediği için, ithalât ve ihracatçılardan başlayarak bütün ülkeye yayılmış bulunan ve başlıca gelirini komisyonculuktan sağlayan ticaret burjuvazisi gelişmiş bulunuyordu. Bu, emperyalist dünya sisteminden çıkıp, sosyalizme geçilmediği sürece kaçınılmazdı; çünkü, emperyalist çağda, kapitalistleşmeye açık geri bir ülke, dünya kapitalizmiyle ticarî ilişkilerini artırmak zorundaydı.

1944'ten sonra, ülkemizle, ilişkileri ticarî planda bulunan emperyalist ülkeler, özellikle ABD, siyasî iktidar ile ilişkilerini yeni bir tarzda geliştirmeye başladı. Sola kapalı, sağa açık çok partili hayata geçişi sağladı, küçük çapta askerî yardımlarda bulundu, küçük çapta, ülkeye borç vermeye başladı. Ülkeyi borçlandırarak, sermaye yatırarak, yeraltı kaynaklarını doğrudan doğruya işleterek, emtia ihraç ederek, sömürüyü yoğunlaştırdı ve ülkenin iktisadî hayatında tayin edici rol oynamaya başladı. İktisadî egemenlik ile birlikte, siyasî iktidar üzerindeki etkisi yoğunlaşmış ve ülke, yarı-bağımlı hale gelmiştir.

Kemalist devrimin egemenliği döneminde: 1924'te Türkiye'nin dış devlet borçları 161 milyon lira idi. Bu borç, 1946 yılına kadar muntazam taksitlerle ödenmiştir.

Karşı-devrimin egemenliği döneminde: 1945'te Ankara'da imzalanan bir anlaşma ile ABD'nden askerî yardım alınmış, 1948'den 1950'ye kadar düşük seviyede olmakla birlikte, ülke, Amerika'ya borçlanmaya başlamış, 30 Eylül 1968 de devletin dış borçları tutarı 2.669,4 milyon dolara ulaşmıştır. Bu borcun faizleri 681,0 milyon dolar, yani 10 milyar liradır.

1928'den 1944'e kadar, birkaç yabancı sermayeli işletme hariç, diğerleri, karşılıkları ödenerek millileştirilmiştir.

Karşı-devrimin egemenliği döneminde: 1951'de çıkarılan Yabancı Sermaye Yatırımlarını Teşvik Kanunu, 1954'te çıkarılan Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu ve gene aynı yılda çıkarılan Petrol Kanunu, yabancı sermayenin ülkenin ekonomisine ağırlığını koymasına imkân verdi. 1964 Sanayi ve İşyerleri Sayımına göre, Türkiye'de, (1964'te) tamamı veya bir kısmı yabancı sermaye tarafından karşılanmış olan 150 büyük işletme ve işyeri vardı.

Emperyalizmin diğer bir sömürü şekli, emtia ihracıdır. Tekelci burjuvazi, ihraç ve ithal edilen metanın fiyatını kendisi tayin ettiği, sınaî ürünlerin fiyatını sürekli yükselttiği, tarım ürünlerin fiyatını sürekli olarak düşürdüğü için, bağımlı ve yarı-bağımlı ülkelerden her yıl 14-16 milyar dolar sızdırmaktadır ki, bu, bağımlı ve yarı-bağımlı ülkelerin yıllık ulusal gelirlerinin altıda birini teşkil etmektedir. Türkiye, bu genel kuralın dışında değildir. Türkiye'nin ihracat fiyat endeksi 1956'da 113,7 iken, 1964'te 95,4'e düşmüş; ithalât fiyat indeksi 1956'da 89,8 iken, 1964'te 100,0'e yükselmiştir. Türkiye'nin bu fiyat değişmelerinden dolayı 1956-1964 yılları arasında kaybı 939'5 milyon dolar, bugünkü rayiç üzerinden 15 milyar liradır.

Sömüren ülkenin önündeki engel, gümrük duvarlarıdır. Montaj sanayii ithalât fiyat indeksleri vb. ile bazı işkollarında asgariye indirilmiş bulunan gümrük duvarlarını emperyalizm, tamamen ortadan kaldırarak, ülkeyi daha büyük bir oranda sömürme olanağını arar.

Bizzat sermaye ihracı yoluyla, bazı işkolları alanında gümrük duvarları tamamen yıkılmış bulunmaktadır. Çünkü, ülkede kurulan bir işletmenin hammaddesi (Ereğli Dmir Çelik için demir cevheri ve kömür, Efes Pilsen ve Tuborg için arpa, Pepsi-Cola, Coca-Cola için şeker vb.) gümrük ödenmeden iç pazardar sağlanmakta, metalar gümrük ödenmeden iç pazara sürülmekte, aradaki gümrük vergileri yabancı sermayeye kalmaktadır.

Türkiye'nin ayrı ayrı emperyalist ülkeler tarafından sömürüsü, aynı değildir. Örneğin ABD emperyalizmi, borçlandırarak, sermaye yatırarak sömürüyü yoğunlaştırdığı halde, Alman emperyalizmi, daha çok emtia ihracı yoluyla sömürüyü sürdürmek durumundadır.

Bu, Kıta Avrupası ülkeleri ile Türkiye arasında, yeni sömürü şekilleri yaratmaya, emperyalistleri zorlamaktadır. Emperyalizm, meta olan ve geri tarım ülkelerinde ucuz bulunan işgücünü, doğrudan doğruya ithal ederek satın alır, ve sömürür. Resmî bilgilere göre 1961'den 1968'e kadar yurtdışına 247.246 işçi çıkmıştır; resmî olmayan bilgilere göre yurtdışındaki işçilerin sayısı yarım milyonu aşmaktadır. Emperyalizm: 1) Yarı-bağımlı ülkede, üretim ilişkilerini geliştirecek diğer bir etken olan fazla nüfusun aktif tabakasını emer. 2) İşgücü, meta haline gelene kadar (çocukların büyüme, eğitim vb. gibi) gerekli giderleri yarı-bağımlı ülkenin sırtına yüklenir. 3) İktisadî ve kültürel bakımdan **farklı** iki ülke arasında, **basit ortalama emek** birbirinden farklı üretkenliğe sahiptir. Türkiye'den ithal edilen işgücü, sanayiin geliştiği bir ekonomi içinde, daha üretken hale gelmekte, dolayısıyla, işçinin sömürü oranı birkaç kat artmakta, ama bu arada işçinin ücretinde de nispî bir artış olmaktadır. İktisadî ve kültürel bakımdan farklı yaşama tarzına göre gerekli-emek karşılığı kendisine verilen ücretten bir kısmını, (Türkiye'de olduğu gibi) asgarî bir yaşama düzeyinde, biriktirebilmektedir. Sonuçta, Türkiye'den giden işçi, daha fazla sömürüldüğü halde, yabancı sermaye, işçinin geniş bir kesimini kendisine bağlayabilmektedir. 4) Türkiye'den giden işçi, ailesinin geçimine ayırdığı paranın önemli bir kısmını, Türkiye'ye sınaî emtia olarak sokmaktadır. Yani yabancı sermaye tarafından işçiye ödenen ve işçi ailesinin geçimi için gerekli olan kısmı, gene sınaî kapitalistinin eline geçmekte, ve bu yabancı sermaye cephesinde canlılık yaratmakta, buhranları hafifletmektedir.

Emperyalizm, farklı ekonomiler arasındaki, gümrük duvarlarını tamamen kaldırmak için yeni mevziler kazanmıştır. Ortak Pazar, Kıta Avrupası emperyalizmin bu doğrultuda kazandığı yeni mevzilerden biridir. Kıta Avrupası Ortak Pazar ülkeleri, geri tarım ülkelerinin atelyeleri; geri tarım ülkeleri, sanayi ülkelerinin işgücü ve hammadde kaynakları durumuna getirilmek istenmektedir.

Yabancı Sermaye Yatırımlarını Teşvik Kanunu, Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu, Petrol Kanunu, Ortak Pazar, gümrük duvarlarını, tekelci sermaye lehine yıkan anlaşmalardır. Sömürünün ağırlığı işçiler ve köylüler başta olmak üzere tüm emekçi sınıf ve zümrelerin omuzlarına yüklenmiştir.

Yabancı sermaye yatırımı, sanıldığı gibi, genel olarak yurda, nakit ya da makine şeklinde girmemekte, yani yabancı sermaye yatırımı olmadan da, yabancı sermaye, sömürme olanağı bulmaktadır. ABD tarım ürünleri fazlalarının (buğday, arpa, mısır, pirinç, pamuk yağı, soya yağı, süttozu vb.) karşılık paralarından bir kısmı, ABD hükümeti tarafından, ABD kökenli firmalara

yüksek faizle ve kredi olarak verilmektedir. Tarım ürünleri fazlalarının karşılıklarından 470.135.544 TL. tutarındaki kısmı, 3-10 yıl vadeli ve % 7-8 faizle gene ABD kökenli firmalara verilmiştir. Örneğin, karşılık paralar, Cooley kredileri adı altında, Ereğli Demir ve Çelik Fabrikasına ayrıca verilen 50 milyon lerine 69,8 milyon TL, U.S. Royal lâstiklerine 60 milyon TL, Chrysler Sanayii A.Ş.'ye 33 milyon TL, Türk-Amerikan Dış Ticaret Bankasına 20 milyon TL, Türk General Elektrik'e 21,8 milyon TL, Türk Vıllys Overland'a 15 milyon TL, Singer Sanayiine 9,15 milyon TL, Minneapolis Motors A.Ş.'ye 7 milyon TL, Pfizer İlâçlarına 7 milyon TL, Comag'a 9,62 milyon TL vb. değişik vadelerde ve % 9-8 faizle verilmiştir. (Aynı karşılık paralardan, iktisadî kalkınma kredileri adı altında, Ereğli Demir ve Çelik Fabrikasına ayrıca verilen 50 milyon TL'yi de belirtelim.) Yani yurda buğday, arpa, mısır, süttozu, soya yağı, içyağı, şeklinde gelen ürünlerin karşılığı, Türk parası olarak, Merkez Bankasında ABD'nin emrine hazır tutulmakta, ABD, bu parayı, yabancı sermaye şeklinde, ABD kökenli firmalara yüksek faizle vermekte, ve yabancı sermayeli işletmeler, ulusun sırtından sağladığı sömürüyü kâr ve faiz adı altında yurtdışına çıkarmaktadırlar. Yabancı sermaye kisvesi altında yurdumuza giren "yabancı sermaye", tümü ile ne nakittir, ne de makinedir; içerde Duyun-u Umumiyeyi fenerle aratacak bir sömürü mekanizması kuran, Amerikan tarım ürünleri artıklarıdır.

c) Emperyalizmin Siyasi Üstyapıda Tayin Edici Rol Oynaması

Emperyalizm, temelde, ülkenin, ekonomisine egemen olurken, ülkenin ekonomisinde tayin edici rol oynarken, bu egemenlik, siyasî üstyapıda ayrı bir şekilde yansıyacaktır. 1954'te Yabancı Sermaye Kanunu, "baş döndürücü bir süratle" (İnönü) çıkarılmış ve arkasından zamanın Cumhurbaşkanı Bayar'ın Amerika Birleşik Devletlerine seyahati başlamıştır. Bayar, Amerika seyahati sırasında, Amerika'dan avdetine kadar, Petrol Kanununun Büyük Millet Meclisi'nden çıkartılmasını telefonla istemiş, ve Amerikan petrol tröstlerine, kanunun bugün-yarın çıkarılacağına söz vermiştir. Petrol Kanunu tasarısı, yabancı sermaye çevrelerinin siyasî iktidar üzerindeki egemenliğini açık bir şekilde ifade edecek niteliktedir. Tasarı, Türk devletinin petrol işletmesini yasaklamakta ve kanunda değişiklik yapılabilmesi için petrol firmalarının rızasını şart koşmaktaydı. Küçük-burjuva radikallerinin direnişi sonucu, tasarı değiştirilmiştir ama, bu tasarı metni, siyasî iktidarın emperyalizme tam bağımlı hale gelmiş olduğunu açıkça kanıtlamaktadır.

ABD, kısa zamanda, ülkemizde, kendi emrine hazır bir özel ve **özerk bütçe** hazırlama olanağı elde etmiş ve bu özel bütçe sayesinde, ülkede, her çeşit siyasî, kültürel, askerî vb. alanlarda faaliyetlere girişme olanağı kazanmıştır. ABD, bu özel bütçe sayesinde, içerde adeta devleti yöneten bağımsız küçük bir "devlet" kurmuştur. Bu özel ve özerk bütçenin kaynağı, ABD hükümeti emrine Merkez Bankasına yatırılan ABD tarım ürünleri artıkları karşılık paralarıdır.

Amerikan hükümeti tarafından ülkemize "bağış" adı altında satılan tarım ürünleri artıklarının karşılıklarından bir kısmı, "Amerikan iş firmalarına ve onların kollarına, şubelerine ve bu firmalara bağlı diğer firmalara" (ikili

anlaşmalar) verilmekte; bir kısmı "milletlerarası eğitim mübadeleleri, kitap ve gazetelerin tercüme, neşir ve dağıtım faaliyetlerinin finansmanı"na (ikili anlaşmalar) harcanmaktadır. Karşılık paralar programlarından "kamu sektörü"ne (1950-1964 yılları arasında) 1.465.118.000 TL, "Millî savunma sektörü'ne (1951-1963 yılları arasında) 3.025.208.000 TL, "özel sektör"e 321.500.000 TL olmak üzere 4.811.826.000 TL verilmiştir. Tarım artıkları karşılıklarından iktisadî kalkınma kredileri olarak (30 yıl vadeli, %4 faizli) 1.457.093.777 TL, Cooley kredilerinden Amerikan menşeli firmalara (1-10 yıl vadeli, %7-8 faizli) 470.153.544 TL verilmiştir.

Türkiye hükümeti, kendisini tam bağımlı hale getiren bu özel bütçenin kaynağını teşkil eden artı-ürünlerin "yardım" olarak verildiği şeklinde sürekli yayın yaparak halkı kandırmak zorundadır. Çünkü, Türkiye hükümeti, bu "iktisadî yardım"ların "amacı, kaynağı, mahiyeti, genişliği, miktarı ve işleyişi" hakkında "tam devamlı yayın yapmak,, (ikili anlaşmalar), ayrıca "**hususî ticaret erbabına** tesirli şekilde faaliyet göstermelerini mümkün kılacak şartları sağlamak" (ikili anlaşmalar) **zorunda** bırakılmıştır.

Dulles ile Zorlu arasında, 5 Mart 1959'da Ankara'da imzalanan "Türk-Amerikan İşbirliği Antlaşması" dolayısıyla, Amerika Birleşik Devletleri, Amerika Birleşik Devletlerinin **takdirine** dayanarak, "sızma, yıkıcı faaliyetler, sivil saldırı, dolaylı saldırı hallerinde Türkiye'ye müdahale" hakkına sahiptir. Artık, Türkiye halkı, kendi kaderini tayin etme hakkından yoksundur; Türkiye'nin kaderi, Amerikan emperyalizmi tarafından, Amerikan tekelci burjuvazisi tarafından tayin edilmektedir. Ve bugün, içinde bulunduğumuz durum budur. Bir ülke ki, halkı, şu veya bu partiye oy verme olanağına sahip **olsa bile** (soldaki partilere oy vermede vatandaş özgür değildir), kaderini tayin etme hakkına sahip değilse, kendi ulusal çıkarları gerektirdiği zaman savaşa giremiyor, kendi rızası dışında savaşa sokuluyorsa, kendi dilediği şekilde dilediği iktidarı değiştirmek, yerine dilediği iktidarı getirmek haklarına sahip değilse, o ülkede vatandaşın **özgür** ve **bağımsız** olduğundan, ülkede ulusal çıkarlar üzerine kurulu iktisadî bir temel ve buna tekabül eden siyasî, askerî ve kültürel bir üstyapı bulunduğundan söz edilemez.

d) Millî Burjuvazi Vardır, Ama İktisadî ve Siyasî Hayatta Egemen Bir Güç Değildir

Burjuvazi, kapitalist gelişme süreci içinde, iki aşama izler: biri, ulusal pazar içinde geliştiği aşamadır; bu aşamada burjuvazi, pazarların ulusal boyutlara ulaşması için feodal duvarları yıkmak ister. Ulusal pazar, burjuvazinin gelişmesine dar gelmeye başladığı zaman —ki, bu, bir bakıma tekelci burjuvazinin doğuşuna tekabül eder—, burjuvazi, "ulusal" kisvesini parçalar, ve "kozmopolit" bir kisveye bürünür.

Emperyalist dünya sistemi içinde, sömüren ülkeler burjuvazisi, "kozmopolit" kisvesiyle, sömürülen ülkeler burjuvazisi "ulusal" kisvesi ile karşı karşıya gelir. Ama vakit geçtir. Sömürülen ülkelerde, ticaret burjuvazisi, kozmopolit burjuvazinin, yani yabancı sermayenin komisyoncusu olarak sahnede yerini almıştır. Ve tekelci burjuvazi ve onun işbirlikçisi, ülkenin ekonomisine ağırlıklarını koymuşlardır. Yerli sanayi burjuvazisi, kendisine, tekelci burju-

vazinin boşluklarında hayat hakkı arar. "Herhangi bir ülkede, burjuvazinin egemenliği —diyordu 1893'te Engels—, millî bağımsızlık olmadan mümkün değildir." Şayet kapitalizmin gelişme halinde olduğu bir ülkede, yabancı sermaye etkin ve egemen bir rol oynayabiliyorsa, bunun bir diğer sebebi, yerli burjuvazinin zayıflığındandır. Zayıf olan yerli burjuvazi, yabancı sermayenin tahakkümü altındaki bir ülkede egemen sınıf olamaz; egemen sınıflar arasında varlığına gözyumulan ikincil bir güç olarak yerini alabilir, o kadar.

Millî burjuvaziden anlaşılması gereken nedir?

Ticaret burjuvazisi, tek başına, millî niteliğe sahip olamaz. Çünkü, ticaret sermayesi, kapitalizm-öncesi üretim biçimlerinde de vardır, ve burada, ticaret sermayesi, kapitalist bir kategori değildir. Ticaret sermayesi, ancak, kapitalist üretimde yaratılan metaların mübadelesinde yer aldığı zaman, kapitalist kategori haline gelir; bir başka ifade ile, ancak bu halde, ticaret sermayesi, kapitalist üretimde yaratılan artı-değeri paylaşır. Kapitalist üretim olmadan, ticaret sermayesi kapitalist bir kategori olamaz. Aynı şekilde, millî bir sermaye olmadan, ticaret burjuvazisi de millî olamaz. Çünkü, yabancı sermaye tarafından pazarlanan metanın mübadelesinde yer alan ticaret burjuvazisi, metanın imal edildiği kökene, sermayenin kökenine bağımlıdır.

Ticaret burjuvazisi, emperyalizm tarafından ihraç edilen metanın mübadelesinde, kimleri sömürür? Kapitalist kategoride, ticaret burjuvazisi, kapitalist üretimde ücretli işçi tarafından yaratılan artı-değeri, sanayi burjuvazisi ile paylaşır. Eğer, emperyalist sistem içinde, emperyalist ülkenin sanayi burjuvazisi ile bağımlı ülkenin ticaret burjuvazisi arasındaki ilişki, bir ülke içindeki sanayi burjuvazisi ile ticaret burjuvazisi arasındaki ilişkilerin aynı ise, burada, bağımlı ülkenin ticaret burjuvazisinin emperyalist ülkelerin işçi sınıfını sömürdüğünü, bu işçi sınıfından sızdırılan artı-değeri paylaştığını söylemek gerekir ki, bu, tamamen yanlış olur. Çünkü, emperyalist ülkenin sanayi burjuvazisi, bağımlı ülkenin ticaret burjuvazisi aracılığıyla, bağımlı ülkelerden sızdırdığı sömürüden sağladığı imkânlarla kendi ülkesi işçisinin sömürü oranını bir ölçüde düşük tutabilir. Bu, emeğin yüksek verimliliği ile birlikte emperyalist ülkeler işçi sınıfının bir kesiminin emperyalizm tarafından satın alınması, bir işçi aristokrasisinin yaratılması şartlarını sağlar.

Ticaret sermayesi, kapitalizm-öncesi üretimde yaratılmış olan metaların mübadelerinde yer aldığı zaman, tefeci-bezirgân sermayesini oluşturur. Ve gene ticaret sermayesi, yabancı sermaye tarafından üretilen metaların mübadelesinde yer aldığı zaman, işbirlikçi ticaret burjuvazisini oluşturur. Ve ticarette bu iki sermaye şekli, ithalât-ihracat noktalarında birbirleriyle kaynaşmıştır. Bunlar, millî burjuvazinin dışında, gayri-millî sınıflardır.

Millî burjuvaziden anlaşılması gereken, esas olarak faaliyeti ile ülkenin ekonomisinin emperyalizme bağımlılığını bir ölçüde sınırlayan, dış ticaret bilançosu üzerinde olumlu etkide bulunan ve dolayısıyla emperyalist sömürüye bir ölçüde engel olabilen yerli sanayi sermayesinin oluşturduğu burjuvazidir ve bu burjuvazinin sahasında yer alan ticaret burjuvazisidir.

Türkiye'de 1964 Sanayi ve İşyerleri Sayımına göre, 10 ve daha fazla kişi çalıştıran 3.012 büyük sanayi ve işyeri vardır. Bunun 2.645'i yerli özel sermayeye aittir ve, tahmin ederek söyleyebiliriz ki, sayıca büyük bir kesimi, orta

burjuvaziyi oluşturmaktadır. Burjuvazi, egemen sınıf olmadığı gibi, millî demokratik devrimler çağında, eskiden burjuva demokratik devrimler çağında olduğu gibi, devrimin yönetici sınıfı olma niteliğini yitirmiştir. Millî demokratik devrimler çağında, yani dünyanın sosyalist dünya sistemi, emperyalist dünya sistemi olarak ikiye bölündüğü, ve emperyalist dünya sistemi içinde sömürülen ve ezilen ülkelerin, emperyalist devletlere karşı başkaldırdığı devrimler çağında, yerli burjuvazinin millî kesimi (millî bağımsızlıktan çıkarı olan kesimi): 1) tekelci burjuvazi ile çelişir — çünkü, millî burjuvazi ancak bağımsız bir ülkede tam gelişme olanaklarına sahiptir; tekelci burjuvazi ise, kozmopolit sermayeyi temsil eder, sömürülen ülkelerin bağımsızlığıyla tekelci burjuvazinin çıkarları çelişmektedir; 2) kapitalizm-öncesi üretim ilişkileri ile ve gericilikle çelişir — çünkü, tüm kapitalizm-öncesi ilişkiler, gericilik, kapitalizmin gelişmesini, pazarların serpilmesini ve yoğunlaşmasını engeller; 3) proletarya ile çelişir — çünkü, proletarya, burjuva üretim ilişkilerinin bağrında, kapitalizmin inkârı demek olan sosyalist üretim ilişkilerinin müjdecisidir.

Türkiye'de millî burjuvazi vardır; ama kendi sınıfının siyasî bilincine varmamış ve tarihinde bu doğrultuda siyasi bir mücadele vermemiştir. Bugün ise, gericilikten çok, devrimci yığınların mücadelesini kendisi için tehlikeli bulmaktadır; tekelci burjuvaziden çok proletaryanın ideolojisini tehlikeli bulmaktadır. Sosyalizm korkusu onu işbirlikçi sınıfların kucağına itmektedir. Bunun içindir ki, yerli burjuvazinin millî kesimi (Türkiye'nin bağımsız ve demokratik bir ülke olmasından çıkarı olması gereken kesimi), ancak büyük bir devrimci şahlanış anında milliliğini hatırlayacak ve işbirlikçi burjuvazinin kaderine uğramamak için ondan ayrılacaktır. Bu millî demokratik devrim aşaması için böyledir. Ama sosyalist devrim aşamasında millî burjuvazi, sınıf olarak devrimin karşısında yer alacaktır.

Demek oluyor ki, yerli burjuvazi, Türkiye'de sayıca geniştir, ülkeye yayılmıştır. Ama egemen bir güç değildir; siyasî iktidarda ağırlığı olmakla birlikte egemen güç değildir. Egemen güç olan tekelci burjuvazinin sultası, baskısı altındadır. Örneğin, siyasî iktidar, yerli özel ilâç firmalarının direnişine rağmen, yabancı sermayeli ilâç firmalarının çıkarlarına uygun kararlar almaktadır. Bu, yerli burjuvazinin millî kesiminin, yabancı sermayeye göre, siyasî iktidar karşısında, güçsüzlüğünün somut bir ifadesidir.

e) Anti-Kemalist Karşı-Devrim, Küçük-Burjuva Radikallerini Siyasî İktidardan Uzaklaştırmıştır

Emperyalizm, işbirlikçi burjuvazinin, feodal mütegallibenin iktisadî ve siyasî hayatta tayin edici rol oynamaya başlamış olmasıyla, kemalist devrimi temsil eden küçük-burjuva radikallerin egemenliği sona ermiş, emperyalizm, işbirlikçi burjuvazi ve feodal mütegallibenin egemenliği dönemi başlamıştır. Yani kemalist devrim, kendisiyle çatışan gerici güçlerin bağrında gelişmesine imkân verdiği için, bu güçler tarafından siyasî iktidardan uzaklaştırılmış ve ülke, yarı-bağımlı duruma gelmiştir.

f) Emperyalizm, Millî Burjuvazi İle Çelişir

Emperyalizm, kapitalizmin sonucu ve en yüksek aşaması olduğu için, yerli

kapitalizmin emperyalizmden ayırt edilemeyeceği, soyutlanamayacağı, emperyalizm ile yerli sermayenin içiçe kaynaştığı, yani ikisi arasında bir çelişki bulunmadığı, birine dokunmadan, diğerine dokunulamayacağı görüşü yanlıştır.

Lenin, emperyalizmin, kapitalizmin bir devamı olduğunu, en yüksek aşaması olduğunu, kapitalizmin cançekişen aşaması olduğunu gösterdi. Çünkü, emperyalizmde, kapitalist üretimde olduğu gibi, üretim araçlarının kapitalist özel mülkiyeti devam etmektedir; işgücü dahil alınır satılır her şey metadır; burjuvazi ile proletarya arasındaki çelişki ve devlet, kapitalist toplumda olduğu gibi, kalmaktadır. Emperyalizmde özel nitelikler kazanmakla birlikte, artı-değer kanunu, kapitalist birikimin genel kanunu, üretimde rekabet ve anarşi kanunu, emperyalizmde devam etmektedir. Onun içindir ki, emperyalizm, kapitalizmin bir aşamasıdır ve son aşamasıdır.

Emperyalizmin, kapitalizmin bir aşaması olması ayrı şey, emperyalizm ile bağımlı ülke kapitalisti arasındaki çelişkiler ayrı şeydir.

Çok uluslu devletlerde, ezilen ulusun burjuvazisi, ezen ulusun burjuvazisine karşı (proletaryanın ve köylülüğün ittifakını sağlayarak) ulusal kurtuluş savaşını başlattığı zaman, ezen ulusun burjuvazisi ile ezilen ulusun burjuvazisi "kapitalist"lerdi, aynı ekonomik kategoriye sahiplerdi; ama birbirlerine karşı, biri egemenliğini sürdürmek, diğeri bağımsızlığını kazanmak için, savaşıyorlardı. Ama her iki ülkede de, kapitalizm egemendi ve her iki ülkedeki kapitalizm de aynı ekonomik kanunlara tâbi idi.

Emperyalist devletler arasındaki çelişki, emperyalist ülkeler arasındaki güçler dengesinin bozulmasıyla keskinleşmekte, ve bu, dünya savaşlarına yol açmaktadır. Emperyalist devletler, aynı ekonomik kanunlara tâbidirler, ama bunlar dünyayı yeniden paylaşmak için birbirleriyle savaşmaktadırlar.

Emperyalizmin, kapitalizmin ekonomik kanunularına tâbi olması, kapitalizmin kanunlarına tâbi ülkeler arasındaki çelişkileri ortadan kaldırmaz, aksine, kapitalist üretimin niteliği gereği, bu çelişkileri keskinleştirir. "Emperyalizm, kapitalizmin en yüksek aşamasıdır" sözü, emperyalizmin emperyalizme özgü niteliklere sahip olmakla birlikte, kapitalizmin genel kanunlarına tâbi olduğunu ve kapitalist üretimin en yüksek ve cançekişen aşaması olduğunu ifade eder. Bu demek midir ki, emperyalist bir devlet ile sömürülen bir ülke kapitalisti birbirinin devamıdır ve sonucudur! Bu, bilimsel sosyalizmle ilgisi olmayan bir görüştür. Bu görüş, sermaye ihraç eden ülkelerle, sermaye sahibine haraç ödeyen ülkeleri birbirine kaynaştırıp, Türkiye'nin soyulup soğana çevrilmesini gizleyen bir görüştür.

Kapitalist bir toplumda temel çelişki, emek ile sermaye arasındaki çelişkidir. Leninizm, emperyalizmde, başlıca üç çelişkiyi ortaya koyar: 1) metropolde, emek ile sermaye arasındaki çelişki; 2) emperyalist devletlerin kendi aralarındaki çelişki; 3) sömüren ülkeler ile sömürülen ülkeler arasındaki, bir avuç medenî "ulus" ile, sömürge halkları ve bağımlı uluslar arasındaki çelişki.

(Kapitalist) dünya iki kampa, malî sermayeyi elinde tutan ve sömüren bir avuç emperyalist güç ile, çoğunluğu teşkil eden ezilen ve sömürülen sömürge ve bağımlı ülke halklarına ayrılmıştır. Bunun içindir ki, leninizm, "proletarya devrimi" ile "ezilen halkların kurtuluş hareketini" birbirinden ayırmakta-

dır. "Gelişmiş ülkelerde **proletarya** hareketi", sömürgelerde ve bağımlı ülkelerde "millî kurtuluş" hareketi, devrimci hareketlerdir ve ortak düşmanları olan emperyalizme karşı bir tek cephede birleşmeleri gerekir.

Leninizm, aynı zamanda, proletarya devrimi ile millî kurtuluş hareketlerini birbirinden ayırır ve emperyalizmin sömürge veya bağımlı hale getirdiği ülkelerde, proletarya devriminden değil, ulusal kurtuluş hareketinden söz eder. "Sömürgelerin ve bağımlı ülkelerin ezilen halklarının emperyalizme karşı giriştikleri devrimci mücadele, onlar için zulümden ve sömürülmekten kurtulmanın **biricik** yoludur." (Stalin.)

Evet, emperyalizm, kapitalizmin en yüksek aşamasıdır, doğrudur; ama ülkeyi yarı-bağımlı duruma getirmiş olan emperyalizm, yarı-bağımlı ülkedeki kapitalizmin bir aşaması değildir.

g) Türkiye'de Yerli Finans Kapital Olamaz. İşbirlikçi Sermaye Vardır

Türkiye'de, 1880'lerde antika finans kapitalin var olduğu, bu yerli finans kapitalin 1925'ten beri siyasî ve iktisadî hayata egemen olduğu görüşü yanlıştır.

Çünkü, finans kapital, sadece banka ve sanayi sermayelerinin içiçe kaynaşması değildir, tarihî bir kategoridir. Üretimin ve sermayenin yoğunlaşması tekelleri doğurmuştur. Finans kapital ise, bu tekellerden doğmuştur. Yani finans kapitalde, banka sermayesi, herhangi bir banka sermayesi değildir, **tekelci** banka sermayesidir; finans kapitalde sanayi sermayesi herhangi bir sanayi sermayesi değildir, **tekelci** bir sanayi sermayesidir.

"**Tekel**, üretimi veya şu ya da bu metanın üretimini veya pazarları büyük ölçüde ellerinde bulunduran kapitalistlerin anlaşma veya gruplaşmasıdır." Bu gruplaşmalar, tröst, kartel, sendika, konsorsiyum gibi çeşitli şekiller altında ifadesini bulur ve üretimi ve emtia pazarlarını paylaşırlar.

1925'te finans kapitalin mevcut olduğunu ve ülkenin ekonomisini ve siyasî iktidarı kendisine tâbi kıldığını söyleyebilmek için, her şeyden önce, bu tarihte üretimin ve herhangi bir işkolundaki emtianın pazarlanmasının yerli kapitalist gruplar tarafından paylaşılmış olması, yani tekellerin teşekkül etmiş olması gerekirdi. Ancak tekeller teşekkül ettikten sonradır ki, ancak tekelci banka sermayesi ve tekelci sanayi sermayesi teşekkül ettikten sonradır ki, finans kapital teşekkül edebilir. Bu tarihî olgu gözönüne alınmadığı takdirde, finans kapitali doğru değerlendirmek mümkün değildir.

Finans kapital, emperyalizmin, emperyalist dönemin ayırıcı özelliğidir; diğer sermaye çeşitlerine göre üstün bir sermaye çeşididir. Bunun içindir ki, finans kapital sahibi, diğer sermayeler üzerinde hükümranlık kurar ve güçlü birkaç devlet, bu üstün sermaye dolayısıyla diğer devletler arasında sivrilip yükselir. İkincisi, finans kapital tabiatı gereği, sermaye ihracı eğilimindedir, dünyayı toprak olarak paylaşma eğilimindedir. Çünkü, finans kapital, bir sermaye fazlası biriktirir ve bunu en fazla kâr sağlayacak alanlara yatırır.

1925'ten beri Türkiye'de egemen bir yerli finans kapital olduğunu iddia

edebilmek için, Türkiye içinde üretimin ve emtia pazarlamasının yerli kapitalist gruplar arasında paylaşılması, Türkiye'den dışarıya ihraç edilecek bir sermaye fazlasının teşekkül etmiş olması, bir başka deyişle, Türkiye'nin emperyalist bir aşamaya geçmesi gerekirdi. Emperyalizmin bir ayırıcı özelliği finans kapitaldir; bir başka ifadeyle, finans kapital, tabiatı gereği emperyalizmi yaratır. Oysa, değil dışarıya sermaye ihraç etmek, Türkiye, daima dışardan gelecek sermayeye muhtaç durumda kalmış; ülkede güçlü bir yerli kapitalizm olmadığı için, ülke, emtia pazarı olarak, yabancı sermaye yatırım alanı olarak, borçlandırılarak, vb. emperyalizmin iktisadî egemenliği altına girmiştir.

Ayrıca, finans kapital, emperyalizmin ayırıcı özelliği olmakla birlikte, emperyalizmi tümüyle ifade etmez; tersine, emperyalizm, finans kapitali de kapsar. Nasıl ki kapital (sermaye) kapitalizmi ifade etmeye yetmezse, finans kapital de emperyalizmi ifade etmeye yetmez. Bu bakımdan son zamanlarda görülen eğilim, emperyalizm terimini sosyalist terminolojiden çıkarıp onun yerine finans kapital teriminin kullanılması eğilimi, finans kapitali emperyalizmin unsurlarından biri sayan leninist emperyalizm anlayışına aykırı bir eğilimdir.

V. — ORDU VE KARŞI-DEVRİM

a) Devrim ve Karşı-Devrim Birer Süreçtir

Devlet, sınıflı toplumların ürünüdür; ve devlet, sınıflı toplumlarla birlikte, egemen sınıfların, egemenliklerini sürdürdükleri bir araç olarak ortaya çıkar. Üretim ilişkilerine tekabül eden siyasî ve hukukî üstyapı, bir kere kurulduktan sonra, bağımsız bir güç haline, kendisini yaratan üretim ilişkilerinin güçlü bir koruyucusu haline gelir. Temeldeki, iktisadî yapıdaki devrimci değişme, siyasî ve hukukî üstyapıyı da altüst eder, değiştirir.

Küçük-burjuva radikallerin egemenliğine son veren karşı-devrim, temelde geriye dönüşün, üstyapıda yansımasıdır. Devrim ve karşı-devrim, birer kısa "an"lar değil, süreçlerdir. Karşı-devrimci güçler, siyasî iktidarı bir seçim gününün ertesinde ele geçirmiş olmakla, özünde karşı-devrimci güçlerle çatışan kurumları, bir gece içinde gerici güçlerin vurucu gücü haline getiremez. Üstyapı kurumları, kendi özellikleri sonucu, daha bağımsız bir güç halinde bulunabilirler. Bazı kurumlar, siyasî iktidarın, karşı-devrimci güçler tarafından elegeçirilmesine hizmet etmişlerdir; ve bazı kurumlar, siyasî iktidar karşı-devrimci güçlerin eline geçtikten sonra da, siyasî iktidar karşısında, karşı-devrimci iktidar karşısında, devrimci özlerini az veya çok koruyabilmişlerdir. Ordu bu kurumlardan biridir. Ordu, subay kadrosunun geniş kesimini kemalist devrimcilerin teşkil ettiği bir kurumdur. Nitekim, layik ve demokratik eğitim ordusunu meydana getiren öğretmenler de bu durumdadır.

Bu neyi gösterir? Bu bize, egemen güçlerin baskı aracı olma durumunda olan devletin bütün kesimlerini emperyalizmin ve işbirlikçilerin tümüyle ele geçiremediklerini gösterir. Öğretmenlerin türlü eylem biçimleriyle ortaya koydukları mücadele, Yargıtayın, Danıştayın ve bütün kamu personelinin verdikleri mücadele de, bir oranda, kaynağını buradan almaktadır. Bu bakımdan, ordu üzerinde durmak ve onun millici yanını, devrimci yanını tespit et-

mek, ve bunu korumak Türkiye devrimci mücadelesinde özel bir önem taşımaktadır.

Egemen sınıfların ordu karşısındaki tavırları birbirinden farklıdır. Gerici güçler, saltanata ve hilâfete son veren, tarikat ve tekkeleri kapatan kemalist devrimcilere ve özellikle subaylara düşmandırlar. Emperyalizm ise, ordunun kendi çıkarları doğrultusunda, emperyalist amaçları için bir vurucu güç olabileceği inancıyla hareket etmekte, tedbirlere başvurmaktadır. Ordunun, tüm devrimci unsurları, bugün ulusal bağımsızlık ve köklü bir toprak reformu, ve irticaın ezilmesi özlemi içindedir. Onunu içindir ki, ordunun geniş kitlesi, emperyalizmle, işbirlikçi burjuvaziyle, feodal mütegallibeyle çelişki halindedir.

b) Emperyalizm, Millî Bir Ordu Değil, Emperyalizme Hizmet Edecek Bir Ordu İster

ABD emperyalizmi, Orduyu, kendi savunma stratejisi ve perspektifleri doğrultusunda bir vurucu güç olarak hesaba katar. Bu, emperyalizmin bağımlı ve yarı-bağımlı ülkeleri sosyalist ülkelere karşı kullanmak için sömürgeleştirme siyasetinin yeni bir evresidir. Emperyalizm, özellikle Birinci Dünya Savaşında kendi çıkarları için sömürge halklarını savaşa sokmuştur. Bugün, Amerikan emperyalizmi, bağımlı ve yarı-bağımlı ülkeleri, stratejik durumlarına göre emperyalist çıkarları doğrultusunda, emperyalist çıkarları için savaşa hazır tutmak istemektedir. ABD emperyalizminin Türkiye'nin muvafakatını almadan başlatabileceği bir savaşta, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin çok büyük bir kısmı, Nato komutanlığı emrine geçecektir. Yani, Türk Silâhlı Kuvvetleri, kendi millî çıkarları uğruna değil, kendisini yarı-bağımlı duruma getiren Amerikan emperyalizminin çıkarları uğruna savaşacak; Türk Silâhlı Kuvvetleri kendi ulusunun kararıyla değil, Amerikan emperyalizminin kararıyla başlatılan bir savaşta yer alacaktır.

Savunma sistemi, ABD'nin Akdeniz odak merkezlerinden Sovyetler Birliği'ne doğru yayılan bir strateji yelpazesi üzerine oturtulmuştur; yollar, üsler, radar ve diğer haberleşme tesisleri bu esasa göre kurulup inşa edilmektedir. Savunma merkezleri, Anadolu'nun bağrında değil, Anadolu'nun dışında ve Akdeniz'dedir. Türkiye, kendi varlığını koruyacak bir merkez değil, Amerikan emperyalizminin bir ileri karakolu durumuna düşürülmüştür.

Orduya, Amerikan emperyalizmi tarafından yardım yapılmasının amacı budur ve bu yardımlar, millî çıkarlarımıza aykırıdır. Çünkü, Türkiye'nin millî bağımsızlığına, kendisini yarı-bağımlı hale getiren emperyalizme ve özellikle Amerikan emperyalizmine karşı mücadeleden geçerek varılabilir.

İkincisi, siyasî iktidar ile yapılan anlaşmalar sonucu, ABD emperyalizmi, verdiği teçhizat ve malzemenin kullanılmasını öğretmek amacıyla, küçük birliklere kadar Amerikan subayını sokma imkânını ele geçirmiştir.

Üçüncü, bağış ve kredi şeklinde yapılan yardımlar, ihtiyaç fazlası olan veya artık kullanılış yeri kalmayan teçhizat ve malzemedir; bunun dışında orduya yapılan bağışlar, Amerikan tarım ürünleri artıklarından sağlanan karşılık paralardan verilmektedir. Yani, Türkiye'ye askerî yardım olarak hiç bir zaman dolar girmemiş; askerî yardım adı altında askerî sanayi artıkları ile ta-

rım ürünleri artıkları girmiştir. Ama bu bağışlara karşılık, Türkiye'den ABD'ye döviz akmıştır.

"Amerika Birleşik Devletleri silâhlı kuvvetlerinin elinde bulunan ve ihtiyaçtan fazla olan veya artık kullanılış yeri kalmayan menkûl mallardan bir kısmı, AID kanalıyla", Türkiye'ye 1960'tan itibaren verilmektedir. "Artık kullanılmayan menkûl mallardan" 1960-69 devresinde Türkiye'ye orijinal kıymeti (Amerikan hükümetine maliyeti) 77.204.664 dolar olan araç ve malzeme verilmiştir. ("İhtiyaç fazlası malzeme" için ayrılan fon ise, 1.415.000 dolardır.) Yani, esas olarak, "artık kullanılmayan" araç ve gereçler, bir başka ifadeyle ıskartaya çıkmış araç ve gereçler Türk Silâhlı Kuvvetlerine verilmektedir.

Iskartaya çıkmış bu araç ve gereçlerin orijinal kıymeti üzerinden, yani Amerikan hükümetine maliyeti üzerinden % 28-32'si, onarım, ambalaj vb. masrafları karşılığı olarak (nakliye hariç) Türkiye'den alınmaktadır.

Mesele açıktır: 1) Amerikan emperyalizmi, Türk Silâhlı Kuvvetlerine, kendi ülkesini savunacak modern ve sağlam araç ve malzeme vermemektedir; 2) ıskartaya çıkmış araç ve gereçleri bağış adı altında yüksek fiyata satmak suretiyle, ülke, sömürülmektedir; 3) askerileştirilmiş Amerikan sanayiini buhrandan kurtarmak yükü, ordu aracılığıyla diğer bağımlı ve yarı-bağımlı ülkeler gibi, Türkiye'nin de sırtına yükletilmiştir; 4) Amerika, Türk Silâhlı Kuvvetlerini kendi emperyalist çıkarları doğrultusunda bir konuma oturtmaktadır..

c) Ordunun Kemalist Kesimi, Emperyalizmle ve Feodal Mütegallibeyle Çelişir

Sonuç şudur: gerici güçler, Ordu ile çelişmektedir. Emperyalzmin Ordu üzerine bunca uygulamalara girişmesi bu çelişkiyi kendi lehine çözme çabalarından başka bir anlam taşımaz. Çünkü başlıca gücünü ordudan almış kemalist devrimciler, emperyalizmi bir kurtuluş savaşında yenmekle kalmamışlar, feodal devleti yıkmışlar, yobazın başını ezmişlerdi. Bugün, kemalist devrimrimciler, köklü bir toprak reformundan ve irticaın ezilmesinden yana olduğu için, bu çelişki, keskinleşerek devam etmektedir. Emperyalizm, ulusal ordu ile çelişmektedir; çünkü emperyalizm, kendisine bağımlı, kendi çıkarları doğrultusunda bir ordu ister; ordudaki kemalist devrim geleneğini sürdüren kesim ise, ulusal bağımsızlık özlemi duyar; ulusal bağımsızlık, bugün, her şeyden önce ülkeyi bağımlı hale getiren Amerikan emperyalizmine karşı olmakla gerçekleştirilir.

Emperyalizm, ordu üzerindeki oyununu sürdürmekte, kemalist devrimcileri proleter devrimcilerin karşısına, devrimci eylemin karşısına çıkarmak için çaba sarfetmektedir. Ordunun kemalistler dahil devrimci kesimi, Türkiye'nin bağımsız bir ülke olması, demokratik bir ülke olması özlemi içindedir. Proleter devrimcilerin millî demokratik devrim ile ifade ettikleri özlem de budur. Kemalist devrimciler ile proleter devrimciler arasındaki millî demokratik devrimde amaç birliği, bu iki önemli gücü objektif olarak birbirine yaklaştırmakta; emperyalizm ve feodal mütegallibe, kemalist devrimcileri, proleter devrimciler aleyhine çevirebilmek için ve dolayısıyla devrimci eylemi kösteklemek için çaba sarfetmektedirler.

VI. — EMPERYALİZM İLE ULUS ARASINDAKİ ÇELİŞKİ, BAŞ ÇELİŞKİDİR

Üretim ilişkileri, üretici güçlerin engelleri haline geldiği zaman, üretici güçler ile üretim ilişkileri arasında bir çatışma başlar. Türkiye'de, bugün, üretici güçlerin gelişmelerinin köstekleri nelerdir?

Türkiye'de üretici güçlerin gelişmelerinin başlıca engelleri emperyalist ilişkiler ve yarı-feodal ilişkilerdir. Üretici güçler ile yabancı sermaye arasında ve üretici güçler ile feodal mütegallibe arasındaki çelişki günümüzün birbirinden ayrılmaz ve birbirini tamamlayan baş çelişkisidir. Çünkü:

a) Emperyalizm, Üretici Güçlerin Gelişmesinin Baş Engelidir

Kapitalist sistemde, üretici güçlerin gelişebilmesi, genişletilmiş yenidenüretimle mümkündür. Yani bir yandan nüfus artarken, bir yandan tüketim mallarına duyulan ihtiyaç artarken, diğer yandan hem artan nüfusu istihdam edecek, hem ihtiyaç duyulan tüketim mallarını üretecek yeni işkollarının açılması, bir başka deyişle yeni sermaye yatırımları gereklidir.

Yarı-bağımlı bir ülkede biriktirilen artı-değerin büyük bir kısmı, dış ülkelere transfer edilir. Genişletilmiş yeniden-üretimin gerekli sermayesini teşkil eden biriktirilmiş artı-değer kitlesi, tam olarak, ülke içinde üretime yatırılmaz. Dolayısıyla, üretici güçlerin gelişmesi oranında, gelişmelerine paralel olarak yeni iş alanları açılmaz. Bunun başlıca sebebi, emperyalist sömürü, ve sanayiin kapitalist sisteme bağımlı olmasıdır. Emperyalist sömürü sonucu, yabancı sermaye, biriktirilen tüm artı-değeri yurtdışına çıkarır, genişletilmiş yeniden-üretim gerçekleşmez. Emperyalist sistem, ülkenin bağımsız bir ekonomiye sahip olmamasını ister, bunun için üretim araçları üretimi engellenir. Dolayısıyla, yerli burjuvazi, genişletilmiş yeniden-üretim için gerekli üretim makinelerini almak üzere, biriktirilen artı-değerin büyük kısmını yurtdışına transfer etmek zorunda kalır.

Türkiye'de modern sanayi üretim araçları üretimi hemen hemen yoktur. Tüketim araçları üretimi:

1) Yerli sermaye tarafından yapılıyorsa, yerli sermaye tarafından biriktirilen artı-değerin büyük kısmı, makine edinmek için, üretim aracı üreten kapitalistlere, yani yurtdışına transfer edilir. Böylece, yerli sanayi sermayesi, sızdırdığı artı-değeri, yabancı sermaye ile paylaşmak zorunda kalır; dolayısıyla genişletilmiş yeniden-üretim, biriktirilen artı-değerden düşüktür; yabancı sermayeye kaptırılan kısım, metropollerin önemli kaynaklarından biridir; dünya kapitalist buhranlarını hafifleten bir etkendir.

2) Yabancı sermaye tarafından yapılıyorsa, yabancı sermaye, biriktirilen artı-değeri, yeniden-üretime yatırmaz, yurtdışına aktarır.

Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununun 4. maddesine göre, "31 Aralık 1953'ten sonra elde edilmiş bulunan ve yürürlükteki vergi kanunlarına göre taayyün eden kazançlardan **ana yabancı sermaye sahiplerine isabet eden net kârlar**", "ana yabancı sermayenin **mensup olduğu menşe memleket para cinsiyle** ve carî ve resmî kambiyo rayici üzerinden **harice transfer edilir.**"

Aslında, yabancı sermaye, ülkeye ciddî bir sermaye yatırımı yapmamıştır. ABD kökenli firmaların nakit sermayelerinin önemli kısmı ABD emperyalizmi tarafından Türkiye'ye ihraç edilen buğday vb. gibi tarım ürünleri artıklarının karşılık paralardan karşılanmıştır. ABD hükümeti ABD kökenli firmalara emrindeki karşılık paralardan (örneğin, 50 milyon TL 13.12.1961 tarihinde 8 yıl vade ve % 7 faizle Ereğli Demir Çelik Fabrikasına, 19,8 milyon TL 15.10.1964 tarihinde 10 yıl vade ve % 8 faizle Goodyear lâstiklerine, 150 milyon TL 24.4.1964 tarihinde 8 yıl vade % 8 faizle yine Ereğli Demir Çelik fabrikasına vb. olmak üzere) 1959-1966 yılları arasında, 470.153.544 TL vermiştir.

Yabancı sermaye, ülkeye hiç bir makine ve döviz sokmadan, sağladığı sömürünün bir kısmını, kendisini temsil eden devlete faiz olarak, diğer kısmını "mensup olduğu menşe memleket para cinsiyle" yani dolar olarak, yurtdışına "transfer eder".

Üretici güçlerin gelişmesini engelleyen başlıca iki noktayı tespit etmiş bulunuyoruz:

Birincisi. Kapitalistler tarafından biriktirilen artı-değer, ülkede, genişletilmiş yeniden-üretime yatırılmamakta, son tahlilde, yurtdışına çıkmaktadır.

İkincisi. Ülke, emperyalist sisteme bağlı olduğu için, üretim araçları üretimine geçilememektedir. Sanayiin bağımsız hale gelmesi ve hızlı gelişmenin gerekli önşartı, **üretim araçları üretimine** öncelik vermektir. Ama, emperyalist ülkelerden alınan borçlar dahi, yol, liman, vb. gibi emtia pazarlamasını sağlayan alanlara, ya da tüketim araçları üretiminde kullanılacak olan üretim araçlarına yatırılmak üzere, şartlı olarak verilmektedir.

Temel çelişki, emek ile sermaye arasındaki çelişki olmakla birlikte, üretici güçlerin gelişmelerinin baş engelleri emperyalist sömürü ve emperyalist sisteme bağımlılık olduğu için, emperyalizm ile ulus arasındaki çelişki, baş çelişki haline gelmiştir.

VII. — FEODAL VE YARI-FEODAL GÜÇLER, EMPERYALİZMLE İTTİFAK KURDUKLARI İÇİN, FEODAL VE YARI-FEODAL İLİŞKİLER DE, ÜRETİCİ GÜÇLERİN GELİŞMESİNİN BAŞ ENGELİ HALİNE GELMİŞTİR

Üretim ilişkilerinin üretici güçlerin gelişmelerine engel olduğunu gördüğümüz diğer bir alan, tarımdır. Türkiye'de, gerek büyük toprak mülkiyeti üzerindeki işletmeler olsun, gerek küçük köylü işletmeleri olsun, bunlar, genel olarak, kapitalist işletmeler değildir.

a) Feodal ve Yarı-Feodal İlişkiler

Kapitalist tarım işletmesinde sağlanan artı-değerin bir kısmı, toprak rantı olarak toprak sahibine, bir kısmı sermayenin kârı olarak sermaye sahibine gider. Kapitalist toprak işletmesinde, toprak sahibiyle sermaye sahibi

aynı kişiler olduğu zaman, toprak rantı ve sermayenin kârı aynı kişinin elinde toplanır, ama burada rantın kaynağı artı-değerdir.

Rant, feodal ilişkilerde de vardır, kapitalist ilişkilerde de. Ama nitelikleri birbirinden farklıdır. Feodal rant şekilleri, emek-rant (angarya), ürün-rant (aynî olarak ödenen toprak kirası,) para-rant (nakit olarak ödenen toprak kirası)'dır. Köy emekçisi tarafından, doğrudan doğruya, toprak sahibine ödenir.

Kapitalist rant ise (dikeransiyel rant ve mutlak rant olmak üzere), toprak sahibinin, kapitalist aracılığıyla, ücretli tarım işçisinden sızdırdığı artı-değerdir. Diferansiyel rant, toprağın verimliliğinden, pazara yakınlığından vb. doğan ranttır. Mutlak rant ise, sermayenin, tarımda, sanayidekine göre organik bileşiminin düşüklüğünden (değişmeyen sermaye ile değişen sermaye bileşiminin daha düşük oranda oluşundan) sağlanan ranttır. Her iki rantın kaynağı, ücretli işçi tarafından yaratılan artı-değerdir. Ve iki rantı da toprak sahibi mülk edinir.

Türkiye tarımında, **genel olarak** toprak rantı, kapitalist rant **değildir**; diğer bir deyişle, ücretli işçi tarafından yaratılan artı-değerden sağlanmamaktadır.

Türkiye'de 1961 rakamlarına göre 500 dekar ve daha büyük işletmelerin sayısı 15.352'dir. 43 ilde, 693 köy, şahıs, aile, ve sülâleye aittir. Şahıs, aile ve sülâleye ait köyler, daha çok Doğu ve Güney-Doğu Anadolu'dadır. Örneğin, Urfa'da, şahsa, aileye ve sülâleye ait 123 köy vardır. Doğu ve Güney-Doğu Anadolu'nun kapsamına giren 26 ilde ise, 1.356.471 çiftçi ailesinden 445.697'si, çiftçi ailelerinin hemen hemen üçte biri, topraksızdır.

Burada ayırıcı özellik, birincisi, köy topraklarının değil **köylerin** şahıs, aile veya sülâleye ait olması; ikincisi ise, topraksızların ücretli tarım işçileri değil, çiftçi **aileleri** olmalarıdır. Bunlar arasında, kölecilikte bile rastlanan ücretli işe, elbette sık sık rastlanmaktadır; ama topraksız köylüler, topraktan kopmamış, işgücü serbest meta haline gelmemiştir. Topraktan ayrılmaları için bugün genellikle hukukî engellerle karşılaşmamaktadırlar. Ama bu, onların, toprağın çıplak mülkiyetine sahip bulunmadıkları halde, topraktan kopamayacak kadar henüz toprağa bağlı bulunduklarının açık ifadesidir.

1965 Nüfus Sayımına göre, tarımda çalışan faal nüfus, 9.279.004'tür. Bunun, sadece 376.866'sı ücretli işçidir; yani tarımda çalışan faal nüfusun onsekizde biri ücretli işçidir. Topraktan sağlanan rantın, ancak 376.866 ücretli işçinin yarattığı artı-değerden alınan kesimi, kapitalist ranttır.

Tarımda (niteliklerini aşağıda açıklayacağımız gibi) küçük köylü ve yarı-köylü, köylülüğün en geniş yığınlarını meydana getirmektedir. Gerek topraksız köylü, gerek yarı-köylü, gerek küçük köylü, genel olarak yoksulluk içindedir.

Bir ülkede, büyük toprak sahiplerinin yanında, varlıklı köy ağalarının yanında, orta, küçük ve yarı-köylü yığınların daha yaygın olması; büyük toprak sahiplerinin, toplam Türkiye arazisinin küçük bir yüzdesini ellerinde bulundurmuş olmaları, feodal ve yarı-feodal ilişkilerin zayıflığını ortaya koymaz; şayet azınlıktaki bu sınıf, köylülüğü, iktisadî ve kişisel yönden

egemenlikleri ve baskıları altında tutuyorsa; şayet bu azınlıktaki sınıf, siyasî iktidara egemen ise, orada, feodal ve yarı-feodal ilişkiler egemen demektir. Ve devrimcilerin özlemini çektikleri köklü bir toprak reformuna rağmen, bir toprak reformu çıkartılamıyorsa, bunun başlıca sebebini, feodal mütegallibenin siyasî iktidar üzerindeki gücünde aramalıdır. Demokratik devrimin hedeflerinden biri, büyük toprak mülkiyetine son verilmesi, yani büyük toprak sahibinin siyasî gücünü sağladığı iktisadî temelin elinden alınmasıdır. Bu mücadelenin aynı zamanda devrimci güçlerle, siyasî iktidar arasındaki bir mücadele şekline bürünmüş olması, büyük toprak sahiplerinin siyasî iktidara egemen olduklarının kanıtıdır.

Feodal mütegallibe, yalnız büyük toprak sahiplerinden ibaret değildir. Doğu'da, kendisine ait toprakları az olan aşiret reisleri, aşiret üyeleri üzerinde, hukukî ve kişisel haklara sahiptir. Maddî gücünü dinî ideolojilerden alan tarikat şeyhleri, köylüleri, esnafı, kendilerine hukukî ve kişisel bağlarla bağlamışlardır. Bir tek nakşbendi tekkesinin buyruğu ile, bir milyondan fazla insan, gösterilen partiye oy verebilir ve seçim sonuçlarını her seçimde belirleyebilir. Gene kaynağını ve iktisadî temelini, özellikle tarımda geri üretim ilişkilerinden alan tefeciler, feodal mütegallibenin yaygın ve güçlü unsurlarıdır. Bunlar, köylülüğü, baskı altında tutan egemen güçlerdir. Ve siyasî iktidar üzerindeki ağırlıklarını, her seçimde biraz daha fazla duyurmaktadırlar.

b) Bağımsız Küçük Köylüler, Tefeci-Bezirgân İle Emperyalizm Tarafından Sömürülür

Bağımsız, bir başka deyişle başta toprak olmak üzere üretim araçlarının özel mülkiyetine sahip olan küçük köy emekçisi açısından durum nedir?

Tarımda, küçük üretici tarafından üretilen ürün: 1) şayet toprak ve diğer üretim araçları üreticinin mülkü ise, doğrudan doğruya üretici tarafından mülk edinilir; 2) şayet toprak ve diğer üretim araçları üreticinin kendisinin değilse, üretilen ürünün bir kısmı üretici tarafından, diğer kısmı üretim araçları sahibi tarafından doğrudan doğruya mülk edinilir.

Üretilen ürün, ya onu mülk edinen tarafından tüketilir, ki bu durumda ürün, meta haline gelmemiştir; ya da üretilen ürün, onu mülk edinen tarafından mübadele edilir ve meta haline gelir.

Tarımda üretici tarafından üretilen, gerek üreticinin, gerek üretim araçları sahibinin mal edindiği ürün, doğrudan doğruya mal edinenler tarafından tüketildikleri takdirde, mal edinilen üründen **yeniden** sömürü sözkonusu değildir. Ama bu ürün, meta olarak mübadele edildiği zaman, son tahlilde üretici, ürününü alan bezirgân sermayesi tarafından sömürülmüş olur. Burada, bezirgân, kapitalist üretimde olduğu gibi ücretli işgücü tarafından yaratılan artı-değeri paylaşmamıştır. Yani burada görülen ticaret sermayesi, kapitalist bir kategori değildir; sömürü, küçük üreticinin doğrudan doğruya malı olmuş olan ürün üzerinde gerçekleşmiştir. Ticaret sermayesi, ancak kapitalist sermaye tarafından sağlanan artı-değeri paylaştığı zaman, kapitalist kategori haline gelir.

Görülmektedir ki, küçük köylü olan üreticiden ticaret sermayesinin sızdırdığı, artı-değer değildir ve sömürü, burada, işgücünün meta haline gelmesi

sonucu değil, ürünün meta haline gelmesi sonucu gerçekleşmektedir. Türkiye tarımında meta mübadelelerinde ağır basan şekil, budur. Ürünün karşılığı, daha üretime başlamadan veya ürün tarlada iken ödendiği zaman, bezirgân sermayesi ile içiçe kaynaşmış olarak üreticinin karşısına çıkar, ve üreticiyi iki kat fazla sömürür. Ülkemizde, tefeci ve bezirgân sermayesi, genel olarak, içiçe kaynaşmıştır ve köylülüğün en yaygın sömürülme biçimlerinden biridir.

Ama köylüler, sadece feodal mütegallibe tarafından değil, emperyalizm tarafından da sömürülür.

Köylü işletmeleri kapitalist işletmeler değildir. Ama küçük köylü işletmeleri, sanayiye, şehre, iktidarın niteliğine bağımlıdır.

Yukarıdan beri açıklandığı üzere, Türkiye, yarı-bağımlı bir ülkedir, sanayisi yabancı sermayeye bağlıdır; siyasi iktidar, emperyalizmin, işbirlikçi burjuvazinin, feodal mütegallibenin çıkarlarının ağır bastığı doğrultuda bir iktidardır. Yani Türkiye köylüsü, sanayiye bağımlı ise, iktidarın niteliğine bağımlı ise, aynı şekilde tekelci burjuvaziye, emperyalizme de bağımlıdır.

c) Tefeci-Bezirgân Sermaye, Emperyalist Sömürünün Köylülük Üzerindeki Uzantısı Haline Gelmiştir

Tefeci-bezirgân sermayesi, ucuz alıp pahalı satarak, hem satıcıyı hem alıcıyı sömürür. Köylülerin ürettikleri ürünleri, yabancı sermayeye satan bezirgân, bu durumda, yabancı sermayeyi de sömürmüş olması gerekir. Oysa, yabancı sermaye, köylü tarafından yaratılan maddî değerleri satın aldığı zaman, aracı tarafından sömürülmüş olmaz. Tersine, köy emekçisinden sızdırılan sömürüyü, tefeci-bezirgân sermayesi ile paylaşmış olur. Ne var ki, tefeci-bezirgân sermayesi, sömürüden kendi payını aldıktan sonra, bir pay da, (ürünün fiyatını tayin eden) yabancı sermaye için ayırır ve ürünün fiyatını, üreticiye, ona göre öder. Bunu, tefeci-bezirgân sermayeye sağlayan, emperyalist bağımlılıktır. Şüphe yok ki, millî burjuvazi de, bu sömürüden pay alır; ama baş çelişkiyi ekonomiye egemen olan sermaye tayin etmektedir.

Daha önce belirtildiği gibi, emperyalist ülkeler tarafından ihraç edilen metanın satışından yerli ticaret burjuvazisinin sağladığı kâr, işçi sınıfının yarattığı artı-değer ise, ticaret burjuvazisi, emperyalist ülke proletaryasını sömürüyor demektir. Oysa, durum tamamen tersidir. 1956-64 yılları arasında, fiyat değişmelerinden dolayı Türkiye, emperyalist ülkeler lehine, 99,5 milyon dolarlık, yaklaşık olarak 1,5 milyar liralık kayba uğramıştır. İşbirlikçi ticaret burjuvazisi, tekelci burjuvazinin sağladığı artı-değeri paylaşmamakta, sömürüden komisyon almaktadır. Ve bunu, ülkemiz emekçi yığınlarını sömürdüğü için almaktadır.

Ne işbirlikçi ticaret burjuvazisi, tekelci burjuvazinin gelişmiş ülke proletaryasından sızdırdığı artı-değeri paylaşmaktadır; ne de tekelci burjuvazi, tefeci-bezirgânın sömürdüğü kitleyi bölüşmektedir. Her iki halde de, yani hem ihracatta, hem ithalâtta sömürülen, son tahlilde, yarı-bağımlı durumda bulunan emekçi sınıf ve zümrelerdir ve işbirlikçi ticaret burjuvazi gibi, tefeci-bezirgânı da, ihracat ve ithalât noktalarında, tekelci burjuvazi ile birleşmektedir. Bunun içindir ki, yarı-bağımlılık, yarı-feodal ilişkilerle bir-

birine kaynaşmıştır ve tefeci-bezirgân, Anadolu kasabasında emperyalizme kaldırılan eli kırmak için büyük çaba sarfetmektedir.

Emperyalizm ile ulus arasındaki çelişki, baş çelişki olduğu gibi, emperyalizmin müttefiki ve onun sömürüsünü sağlayan uzantısı haline gelmiş olan feodal ve yarı-feodal güçlerle ulus arasındaki çelişki de baş çelişkinin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir.

Üretici güçlerin engelleri haline gelen bu iki mülkiyet şeklidir; ve üretici güçlerin aktüel baş engelleri haline gelen bu mülkiyet ilişkileridir. Üretici güçlerin gelişmesine engel olan mülkiyet ilişkilerini, kendilerinin gelişmelerini genelleyen üretici güçler ortadan kaldırır.

VIII. — DEVRİMCİ SINIFLAR

a) Proletarya

Proletarya, bir yandan üreyerek çoğalırken, diğer yandan gerek küçük-burjuvazinin proleterleşen unsurları, gerek köylerde açığa çıkan fazla nüfus, proletaryanın saflarına katılmaktadır. Proletarya, sayıca 3 milyona yaklaşmış durumdadır.

İşçi sınıfı, toplumun en üretken kesiminde yer almıştır. Artan toplam toplumsal zenginlikten iktisadî mücadele sonucu aldığı pay **nispî** olarak artmakla birlikte, en çok sömürülen sınıf, işçi sınıfıdır. Üretimin yoğunlaştığı alanlarda çalıştığı için, birlik disiplinine, dayanışma ruhuna sahiptir. Sınıfın iktisadî mücadelesi içinde örgütlenme, birlikte mücadele etme alışkanlıklarına sahiptir. Üretici güçlerin en çok geliştiği, en devrimci sınıf, işçi sınıfıdır.

Proletaryanın gelişmesinin baş engeli, bağımlı bir ülkede emperyalist sömürü ve emperyalist sistemdir. Proletarya, emperyalist sömürüye ve emperyalizmin müttefiki olan feodal mütegallibeye son vermekle, 1) emperyalist sömürüden, sömürünün birinden kurtulur; 2) dünya kapitalizmini, emperyalizmi zayıflatır; 3) sosyalist devrime giden yolun önündeki engelleri, üretici güçlerin gelişmesinin baş engellerini ortadan kaldırır; 4) emperyalist baskı ve gericilikten kurtulur; 5) demokratik özgürlüklerine kavuşur. Onun içindir ki, proletarya, devrimin **temel** ve **öncü** gücüdür.

b) Köylülük

Kişisel ve hukukî bağımlılıklardan ayrı olarak, köy emekçisi, mülkiyet bakımından sınıf farklılıklarına sahiptir; kendisine yetecek kadar toprağı olmayan ve geçimini sağlamak için aynı zamanda işgücünü de satmak zorunda kalan **yarı-köylü** (veya tarım yarı-proleterleri); ekip biçebileceği kadar toprağı olan ve ne işgücünü satan ve ne de yabancı işgücü satın alan **küçük köylü**; iyi mahsül yıllarında, ertesi yıla, kapitalist düzende sermaye olarak devreden bir fazla biriktirebilir ve çoğu kere bir-iki yabancı işgücü satın alan **orta köylü; varlıklı köylü** vb.. Köylülük, sadece, başta toprak olmak üzere, mülkiyetinde bulunan üretim araçlarına sahip olup olmamasıyla değil, aynı zamanda, ağır ve yorucu şartlar altında çalıştığı halde, ortalama top-

lumsal yaşama düzeyine oranla, geçimini sağlayıp sağlayamamasıyla da farklılıklar gösterir. Geri ve ilkel olduğu kadar, toprağın parçalandığı küçük işletmeler üzerinde, yarı-köylüler, küçük köylüler ve orta köylülerin bir kısmı, elde ettiği ürünle, ortalama toplumsal yaşama düzeyine oranla, geçimini sağlayamamakta, her yıl yeni borç yükü altına girmekte, yoksul bir hayat sürmektedir.

İşçi sınıfının toplam toplumsal gelirden aldığı pay, toplam toplumsal gelirin artışına oranla, daima çok az olmakla birlikte, nispi bir artış da gösterir. (İşçi sınıfının ücretinde bir artış, aslında, işçinin daha çok sömürülmesi demektir; çünkü, emek üretkenliği arttıkça, işçiden sızdırılan artı-değer kitlesi daha büyür, ama bu arada, işçinin ücreti de **nispi** olarak artar.)

Tarımda, geri üretim ilişkileri içinde üretim yapılan alanlarda ise, üretici köylü, köylülüğün geniş yığınları, artan ulusal zenginlikten meta ürettiği oranda ve daha düşük bir pay almaktadır.

Tarımda, doğal ekonomi, önemli bir oranda mevcut olduğu, yani ürün doğrudan doğruya üreticisi tarafından tüketildiği için, üretici, kendi tükettiği kısım üzerinden, artan toplumsal zenginlikten hiç bir pay alamaz.

Doğal ekonominin ağır bastığı alanlarda, yoksulluk ve ilkel hayat şartları, köylülüğün 300-500 yıl önceki şartlarından pek farklı değildir. Özellikle Doğu ve Güney-Doğu Anadolu'da, köylü, genel olarak kendi tüketimi ve toprak sahibi için üretir; fazla ürününü mübadele eder. Dolayısıyla, bu bölgelerde, köylüler, artan toplam toplumsal zenginlikten, nispi de olsa, pay alamazlar.

Özellikle, yoksul köylülüğün ulusal zenginlikten nispî de olsa faydalanabilmesi, ancak, tarımda üretkenliği arttıracak toplumsal tesislerin kurulmasıyla (sulama, makineli tarım, gübreleme, ürünlerin fiyatını yükseltme vb.) ve bu toplumsal zenginlikten köylülüğün âdil bir nispette yararlanabilmesiyle (yani köklü bir toprak reformu sonucu) mümkündür. Toplumsal tesislerin, büyük toprak sahiplerinin çıkarına değil, köylülüğün çıkarına kurulabilmesi, her şeyden önce, köklü bir toprak reformuyla mümkündür. Bu da ancak millî bir iktidarın işbaşında olmasıyla gerçekleşir.

Görülüyor ki, Türkiye'de, üretici güçlerden yoksul köylülüğün gelişmesinin baş engeli, emperyalizm ve feodal ve yarı-feodal ilişkilerdir ve bunlar, birbirleriyle içiçedirler.

Küçük üretici, gelişmesinin baş engelli olan feodal mütegallibeye ve emperyalizme son vermekle, yani gelişmesinin baş engellerini temizlemekle, rahatlığa kavuşur ama, bu, onun kurtuluşunda sadece bir adımdır, nihai kurtuluşu değildir. Çünkü, küçük üretim biçimi de, üretici güçlerin gelişmelerinin engelleridir. Toprağın ve diğer üretim araçlarının parçalanmış bulunduğu küçük üretim biçimi, üretici güçlerin gelişmelerinin engelleri olduğu için, bu engellerin ortadan kalkması, yani toprağın ve diğer üretim araçlarının birleştirilmesi bir zorunluluk olacaktır.

Toprağın ve diğer üretim araçlarının birleştirilerek, büyük işletmeler haline gelmesi iki yol izler:

Biri, kapitalist özel mülkiyettir; ki, kapitalist düzende, küçük parçalara bölünmüş olan topraklar, kapitalist özel mülk haline getirilerek, büyük

işletmelere dönüşür. Toprakta kapitalist özel mülkiyet demek, küçük özel mülkiyetin büyük ölçüde ortadan kalkması, yani köylülüğün geniş yığınlarının mülksüzleşerek mahvolması demektir. Tarımda kapitalist üretimin egemen hale gelmesi, kaçınılmaz olarak, köylülüğü geniş kitlesiyle mahvolmaya sürükler.

Küçük üretim biçiminden büyük çapta üretime geçmenin diğer yolu, toprağın köylülerin ortaklaşa mülkiyeti şeklinde birleştirilmesidir ki, bu, tarımda sosyalist üretime geçişin ilk aşaması olacaktır. Üretici güçlerin gelişmesinin engelleri olan küçük üretim biçimi, kapitalizmin köylülüğü mahvetmesine fırsat vermeden, büyük çapta üretime geçiş, ancak sosyalizmle mümkün olduğu için, yarı-köylü, küçük köylü ve orta köylülüğün büyük kısmı, millî demokratik devrimden sonra, ancak sosyalizme yönelmekle mahvolmaktan kurtulur.

Köylülüğün bu niteliği, onun demokratik devrimle yetinemeyeceğinin, ve bunun için de demokratik devrimi sonuna kadar götürmek zorunda olduğunun bir başka ifadesidir. Onun içindir ki, yoksul köylülük, demokratik devrimi, sonuna vardırmak, tamamlamak ister; onun içindir ki, yoksul köylülük, gelişmelerinin baş engeli haline gelen yarı-bağımlı ve yarı-feodal düzeni değiştirecek **temel** devindirici güçtür.

c) Şehir Küçük-Burjuvazisi

Şehir küçük-burjuvazisinin niteliği günden güne değişmektedir. Geri teknolojiye bağlı zanaatlar ve küçük esnaf gibi kapitalizm-öncesi kategoriler, modern caddelerin üzerinden şehirlerin geri semtlerine ve sanayi ve ticaretin fazla gelişmediği şehir ve kasabalara çekilmişlerdir. Gelişen teknik, üretimin yoğunlaşması, ticaretin kapitalist üretimin egemenliği altına girmeye başlaması, küçük-burjuvazinin niteliğini değiştirmektedir. Bir yanda kapitalizm-öncesi üretim ilişkileri içinde üretilen ve meta olarak mübadele edilen ürünün yerini, kapitalist üretim ilişkileri içinde üretilen meta alırken, bir yandan da geri teknolojiye dayanan zanaatçılığın yerini, makine, radyo radyo vb. gibi büyük sınaî mamûllerin tamiri vb. gibi atelyeler almıştır.

Geri teknolojiye bağlı zanaatçılık giderek azalırken, zanaatçıların sermaye biriktirebilmiş olan küçük bir kısmı ticaret hayatına atılmakta, büyük bir kısmı proleterleşmektedir.

Küçük-burjuvazinin, bir miktar sermayeye sahip olduğu için burjuvaziye dönük bir yüzü, kendi emeği ile ürettiği için proletaryaya dönük bir yüzü vardır. Onun içindir ki, küçük-burjuvazi, kararsız bir sınıftır. Burjuvazi ile proletarya arasında, kendi değişen durumuna göre, bocalar. İktisadî bakımdan güçlü değildir. Örgütlenmemiştir. Daima yarınki çıkarlarını düşünmek, sınıfsal eğilimidir.

Daha önceleri yabancı halklarla ve yabancı sermaye ile temasa geçmemiş olan küçük-burjuvazi, yabancı sermaye ile dolaylı da olsa yer yer temasa gelmeye başlamıştır.

Ama küçük-burjuvazi, emekçi olduğu için, özellikle emeğin sermayeye ağır bastığı oranda sömürülen bir sınıftır.

Küçük-burjuvazi, bu niteliklerinden dolayı devrimin öncü sınıfı olamaz. Ama, sömürüldüğü ve sermayesi az olan çoğunluğu proleterleşmekte olduğu için, geniş yığınlarıyla, emperyalizme ve feodalizme karşı mücadelede devrimin dalgaları arasında, devrime katılır. Önümüzdeki devrimde, devrimci sınıfların **müttefikidir.**

d) **Millî Burjuvazi**

Millî burjuvazinin, objektif olarak, çıkarları, ülkenin bağımsız ve demokratik bir ülke olmasını gerektirir. Ama millî burjuvazi (daha önce açıklandığı gibi), devrimci niteliğini yitirmiştir. Devrimde öncü sınıf olamaz. Ama, devrimci saflara az da olsa kazanılabilir. Hiç olmazsa, millî burjuvazi, emperyalizme ve feodalizme karşı verilecek mücadelede tarafsızlaştırılmalıdır.

IX. — TÜRKİYE'NİN ETNİK YAPISININ BAŞLICA AKTÜEL KONULARI

Geçtiğimiz yıl, Kürtlerin oturduğu Doğu ve Güney-Doğu bölgelerinde, komando baskınlarına tanık olduk. Jandarma baskısının bütün şiddetiyle hüküm sürdüğü Doğu ve Güney-Doğu köylerinde, jandarma baskısını çok geride bırakan ve köylüler üzerinde toplu olarak uygulanan komando baskınlarını, işbirlikçi iktidar düzenledi. Türkiye emekçileri arasına, şoven duygular ekip, kardeş iki kavmin emekçilerinin arasını açmak, halk arasına ayrılık tohumları ekmek, devrimci bir tutum değil, gerici bir tutumdur, ve bundan karşı-devrimci güçler faydalanır. Emperyalizm, halkı bölmek ve Türkiye'de devrimci eylemi baskı altına almak, geriletmek istemektedir. Emperyalizm, Kürt emekçisi ile Türk emekçisini birbirlerine düşman etmek istemektedir; oysa, tüm emekçilerin düşmanı, emperyalizmdir.

Doğu meselesi, yani sadece bölgelerarası iktisadî bir dengesizlik meselesi olarak ele alınamaz. Doğu bölgesi, Türkiye'de koyu bir gericiliğin sırtını dayadığı ve gericiliğin en büyük gücünü aldığı bir bölge olmakla birlikte, bu bölge, etnik özellikleriyle birlikte ele alındığı zaman doğru devrimci bir çözüme varılabilir.

Bugün Türkiye'de aşağı yukarı 4 milyon Kürt vardır. 16. yüzyılın başlarından itibaren, Kürt büyük aşiretlerine, içişlerinde özerklik tanınarak, aşiret reislerinin padişaha bağlılıkları sağlanmıştır. 19. yüzyılın başlarında, merkezî devletin Kürt feodalleri üzerinde denetim ve baskısının artması sonucu şeyh ve aşiret reislerinin yönettiği çeşitli Kürt isyanları görüldüyse de, 1880'den 1925'e kadar, yani Osmanlı İmparatorluğunun parçalandığı, dağıldığı, Ermenilerin, Rumların, Bulgarların, Arapların isyan ettiği bu çöküş döneminde, Kürtler, isyan etmediler; Çanakkale Savaşında, Kurtuluş Savaşında, Kürt ve Türk kardeş kavimleri, emperyalizme ve emperyalist işgale karşı birlikte savaştılar.

Osmanlı İmparatorluğunun Bulgar, Yunan, Arap vb. üzerinde uyguladığı asimilasyon politikası, İmparatorluğun parçalanmasına sebep oldu. Ve bugün, asimilasyon politikasında direnmek, Kürtleri Türkleştirmek istemek, sadece çağ-dışı bir davranış değil, Türkiye'nin toprak bütünlüğünü tehdit eden bir durum yaratır. Anayasa, bütün vatandaşları, din, dil, ırk farkı gö-

zetmeksizin eşit sayar. Bu demokratik ilkeyi gerçekleştirmek, emperyalizmin, Kürtleri Türklerden ayırma çabalarını boşa çıkaracaktır.

Emperyalist baskı, feodal mütegallibenin baskısıyla bütünleşmiştir. Türk ve Kürt emekçileri aynı egemen sınıfların baskısı altındadır. Aynı egemen sınıflar tarafından sömürülmektedir. Düşmanlar aynıdır ve aynı düşmana karşı birlikte mücadele ederek, baskıdan, zulümden, sömürüden kurtulabilirler.

Proleter devrimcileri için ulusların ayrılma hakkı mutlak bir şey değildir. Ulusal bir hareket, emperyalizmi zayıflatırsa, o, ilerici bir harekettir; emperyalizmi güçlendirirse, o, gerici bir harekettir. Türkiye'nin toprak bütünlüğünün bozulmasından bugün en çok çıkar sağlayacak olan, emperyalizmdir. Türkiye'nin toprak bütünlüğünün bozulması, emperyalizmin güçlenmesine yarayacağı için, buna en tutarlı şekilde karşı olanlar proleter devrimcilerdir. Kardeş Türk ve Kürt emekçileri, şoven duygularla ve eğilimlerle tutarlı bir şekilde mücadele etmek, kendilerini ezen, sömüren ortak düşmanlarına karşı birlikte savaşmak zorundadırlar.

X. — ÖNÜMÜZDEKİ DEVRİM, MİLLÎ DEMOKRATİK DEVRİMDİR

Üretici güçlerin gelişmelerinin engelleri haline gelen üretim ilişkileriyle üretici güçler arasındaki çatışma, önümüzdeki devrimin niteliğini belirler. Bu, ülkeyi, yarı-bağımlı hale getirmiş bulunan emperyalizme ve ülkeyi emperyalizme bağımlı tutan ve üretici güçlerin gelişmelerinin diğer bir engeli olan feodal ve yarı-feodal ilişkilere son vermektir.

Devrimi devrimin amacı belirler. Proletaryanın öncülüğünde tüm millî sınıf ve zümreler tarafından ele geçirilecek olan siyasî iktidar, temelde ne yapacaktır? Şayet tüm kapitalist ilişkilere, tüm kapitalist özel mülkiyete, sosyalist üretimi kurmak için son verecekse, bu devrim, sosyalist devrimdir. Şayet, devrim, emperyalizme son verecek, dış ticareti, bankacılığı, ağır sanayii, büyük ve hayatî önemi olan işletmeleri millileştirecek, köklü bir toprak reformu yapacak, tefeciliği kazıyacak ve irticaı ezecekse, bu, millî demokratik devrimdir.

Niçin önümüzdeki devrim sosyalist devrim değildir?

Bugün, dış ticaretin millileştirilmesi, bankaların, sigortaların devletleştirilmesi, büyük ve hayatî önemi olan işletmelerin devletleştirilmesi, büyük toprak mülkiyetine son verilmesi, köylülüğü tefecilerden kurtaracak ve emeği üretken hale getirecek tedbirlerin alınması, askerî anlaşmalardan ve üslerden arınılması, önümüzdeki devrimin somut belli başlı görevleridir; ne şehirde, ne kırlık alanlarda, genel olarak, üretim araçlarının toplumsallaştırılması vardır ve ne de önümüzdeki devrimin amacı budur. Bu amaçları gerçekleştirecek olan devrimin adı, millî demokratik devrimdir, sosyalist devrim değildir. Millî demokratik devrimi, sosyalist devrim izler.

Devrimimiz niçin "millî"dir? Devrimin "millî" olmadığı, "millî" teriminin "burjuva" terimiyle eş anlamlı olduğu söylenmektedir. Bu, yanlıştır. Çünkü, "milliyetçilik", kendi başına bir ideoloji değildir, milletin (ulusun) çı-

larını ön planda tutmaktır. Ulusun çıkarlarını ön planda tutmaktan hangi sınıflar daha çok yararlanırlarsa, o sınırlar, o dönemde ve o ülkede "milli"dirler. Burjuvazi, burjuva devrimleri çağında, millî idi; çünkü uluslaşmaktan ve ulusun bağımsızlığından en çok çıkarı olan sınıftı. Bugün burjuvazinin millî kesimi vardır; ama ulusun bağımsızlığından uluslaşmanın tamamlanmasından en çok çıkarı olan, sonuna kadar çıkarı olan sınıf proletaryadır. Burjuva anlamda değil, proleter anlamda milliyetçilikten anlaşılması gereken budur. Onun içindir ki, proletarya, yarı-bağımlı bir ülkede, millî demokratik devrim döneminde, millidir; çünkü ülkenin bağımsızlığa kavuşmasından en çok çıkar sağlayacak olan proletaryadır; ama, bu, onun sınıf enternasyonalizmi ile çelişmez; proletarya, diğer ülkelerin proletaryasından ayrılmak için değil, dünya kapitalizmini yıkmak için, emperyalist sömürüye son vermek için millidir.

Uluslar, kapitalizmin şafak vaktinde ortaya çıkmıştır; doğrudur. Ama uluslar, kapitalizmle birlikte, burjuvaziyle birlikte, ortadan kalkmıyor. Burjuvaziyle birlikte ortadan kalkan (bağrında uzlaşmaz sınıf karşıtlığı bulunan proletarya ile burjuvazinin başlıca sınıflar olduğu) burjuva uluslardır; onun yerini sosyalist uluslar almaktadır. Sosyalist uluslar, dünya kapitalizmine karşı, emperyalizme karşı varlıklarını her şeyden önce proletaryanın millî niteliği sayesinde koruyabilirler. Yani, "millî" terimi "burjuva" terimiyle eş anlamlı değildir; "millî" terimi "millet" ("ulus") ile çağdaştır ve onunla birlikte ve o ölçüde vardır.

XI. — SONUÇLAR

Özetleyelim: Türkiye, yarı-bağımlı ve yarı-feodal bir ülkedir. Egemen güçler, emperyalizm, işbirlikçi burjuvazi ve feodal mütegallibedir. Yerli burjuvazi, bu egemen güçlerin arasında ve onların hegemonyası altındadır, egemen bir güç değildir.

Ülkemizde, baş çelişki, egemen sınıflarla millî sınıf ve zümreler arasındaki çelişkidir. Bu çelişkinin ortadan kaldırılması, Türkiye'nin tam bağımsız ve gerçekten demokratik bir ülke haline gelebilmesi, ancak, millî demokratik devrimin gerçekleştirilmesiyle mümkündür.

Millî demokratik devrimde proletarya, öncü ve temel sınıftır. Yoksul köylülük temel devindirici güçtür. Şehir küçük-burjuvazisi, büyük bir kesimiyle devrimde müttefik sınıftır. Burjuvazinin millî kesimi, devrime kazanılmalıdır, hiç olmazsa tarafsızlaştırılmalıdır.

Devrimin öncü sınıfı proletaryadır. Devrimi, proletaryanın partisi gerçekleştirir. Proletaryanın partisi, proletaryadan, yoksul köylülükten, proletaryanın ideolojisini özümlemiş ve ona sahip çıkmış aydınlardan oluşur. Diğer yan kuruluşlar, kendi içişlerinde bağımsız olmakla birlikte, proleter devrimci hareketin doğrultusunda hareket ederek, proleter devrimci mücadeleyi bütünlerler.

Millî demokratik devrimde, küçük-burjuvazi ve küçük-burjuvaziyi temsil eden kuruluşlar ve küçük-burjuva radikalleri, devrimde müttefik unsurlardır.

XII. — DEVRİM, PROLETER DEVRİMCİ PARTİNİN ÖNCÜLÜĞÜNDE GERÇEKLEŞTİRİLİR

Proleter devrimci hareket, bir ülkede birden bire ortaya çıkmaz, ve dümdüz bir yol izleyerek gelişmez. Proleter devrimci hareket, tüm egemen güçlerin direnişiyle, çürümekte olan güçlerin, gericiliğin direnmesiyle karşılaşır. Tutucu ve karşı-devrimci güçler, bir yandan proleter devrimci hareketle doğrudan doğruya, açıkça savaşırken, bir yandan proleter devrimci hareketin içine çeşitli kılıklara girmiş ajanlarını sokar. Bunun yanısıra, proleter devrimci hareket gerek sınıfsal kökeni bakımından, gerek kişisel yeteneği ve kavrayışı bakımından, proleter devrimci ideolojiyi yozlaştırmak isteyen eğilimlerle, oportünizmle karşılaşır. Proleter devrimci hareket, gerek egemen güçlere karşı, gerek saflarında oportünist eğilimlere karşı mücadele ederek gelişir ve güçlenir. Bu mücadele sürecinde, hareketin merkezileşmesi olgunlaşır ve ideolojik bir birlik teşekkül eder. Bu ideolojik birlik temeli üzerinde merkezileşme, proleter devrimci örgütü yaratır.

Proleter devrimci örgüt, proleter devrimci ideolojiyi hayata uygulamak, gerçekleştirmek isteyen mücadele örgütüdür; yani düzeni proleter devrimci ideoloji doğrultusunda değiştirecek, yeni ve daha üstün bir üretim ilişkisine geçebilmek için mücadeleyi yürütecek örgüttür. Gerçek proleter devrimci örgütler, proleter devrimci ideolojinin doğrultusunda düzeni değiştirecek mücadele örgütleridir. Oportünizmin, sosyalist kılığa girmiş örgütleri, şekilde proleter devrimci örgütlerdir; özünde düzeni korumak isteyen örgütlerdir. Bunlar, mevcut düzenin örgütleridir; düzeni değiştirmek için mücadele eden örgütler değildir.

Emperyalizme ve içerde feodal mütegallibenin temel dayanağı olan büyük toprak mülkiyetine, tefeciliğe, irtica kurumlarına son verecek temel örgüt, proleter devrimci örgüttür.

Proleter devrimci örgüt, proletaryadan, yoksul köylülerden ve proleter devrimci ideolojiyi özümlemiş ve onun uğruna mücadele eden aydınlardan kurulur. Proletaryanın partisi, öncü müfrezedir. Yığınların öncü müfrezesidir.

Devrimci gençlik kuruluşları, devrimci sendikalar, devrimci dernekler, proleter devrimci hareketin temel örgütleri değil, yan örgütleridir. Bunlar, genel doğrultuda proleter devrimci harekete bağlı, kendi içlerinde bağımsız örgütlerdir. Devrimci yan örgütler proleter devrimci hareketin genel doğrultusuna bağlı olmadıkları zaman, hepsi, dağınık, kendi başına buyruk örgütler haline gelirler. Bunları bir doğrultuya, devrimci doğrultuya yöneltecek örgüt, temel siyasî örgüttür, proleter devrimci örgüttür. Proleter devrimci hareketin genel doğrultusunda bir yol izlemeye yanaşmayan örgütler ya proleter devrimci çizginin dışında kalacaklar, ya da kendisini proleter devrimci hareketin üstünde göreceklerdir ki, bu, devrimci mücadelede tehlikeli sürtüşmelere sebep olacak yanlış bir tutumdur.

Devrimin niteliği, devrime varacak yolu, sınıf mevzilenmesini belirler. Sınıf mevzilenmesi, stratejinin ayrılmaz ve en önemli unsurudur. Strateji, bir devrim aşaması süresinde değişmeden kalır; ama taktikler değişebilir. Siyasî mücadelenin ağır bastığı dönemde, taktiklerin amacı, siyasî mücadeleyi olgunlaştırmak, yani yığınları devrimci mücadeleye kazandırmaktır. Bir yazı,

bir konferans, devrimci düşünceyi yığınlara ulaştırmak için yapılan bir eylem biçimi olduğu gibi, devrimci mücadeleyi yığınlara ulaştırmak için, çelişkileri yığınların içinde açığa çıkarmak için, miting gibi, protesto gibi (örneğin 6. filonun protestosu) eylem biçimleri uygulanır. Şayet eylemler, siyasî mücadele döneminde, yığınları, devrimci mücadeleye kazandırıyorlarsa, bunlar, doğru taktiklerdir; şayet eylem biçimleri, yığınları devrimci mücadeleden uzaklaştırıyor, devrimci militanların yığınlardan kopması, tecrit olması sonucunu veriyorsa, bunlar, yanlış taktiklerdir. Aynı nitelikte bir taktik, dün doğru, bugün yanlış olabilir. Bir taktik, somut şartlar içinde başarı sağlıyorsa doğru bir taktiktir.

XIII. — YÜKSEK ÖĞRENİM GENÇLİĞİNİN AKTÜEL MESELESİ

Bugün, siyasî mücadele başlıca görevdir. Bir başka ifadeyle, silâhlı mücadele, siyasî mücadele imkânlarına sahip olmak için kullanılmaktadır. Bu gün, devrimci öğrenciler, siyasî mücadelelerinden vazgeçirilmek için, silâhlı baskı altına alınmak istenmiştir. Devrimci gençlik, ya siyasî mücadeleyi terkedecektir, ya da öldürülecektir. Devrimci gençlik, silâhla kendisini korumak zorunda, davasını varlığıyla korumak zorunda olduğu için silâhlanmıştır. Yani Anayasanın kendisine sağladığı siyasî hakları kullanabilmek için silâhlanmıştır. Devrimci gençliğin silâhlanmasının anlamı budur. Ve devrimci gençliğin silâhlarını bırakmasını istemek için, her şeyden önce, onun siyasî mücadelesini yürütebilme olanaklarını sağlamak gerekir. Bunu sağlamanın ilk yolu, sayısız devrimci katilinin yakalanması ve bunların cezalandırılmasıdır. Aksine, egemen güçler tarafından gençlik arasına sokulmuş ajanlar vasıtasıyla, gençlik birbirine kırdırılmakta, ve iktidar, bundan kendisine çıkarlar sağlamaktadır. Onun içindir ki, iktidar, devrimcileri vuranları yakalamamakta, aksine, devrimci gençliği sindirecek faşist kanunlar tezgâhlamaktadır.

Hazırlanan tasarılardan biri, üniversiteye polis karakolu kurulmasını öngörmektedir. Devrimci gençliğin eylemine engel olmak için geçen yıl, üniversitelere karakol kurulması için üniversitelerin rızası alınmak istenmişti. Üniversiter bu teklifi reddettiği zaman, sorumlu makamlar, üniversitede meçhul kişilerin cinayet işleyebileceklerini ileri sürmüştü. Ve öyle oldu, üniversite, meçhul kişilerin cinayet işledikleri bir alan haline geldi. Şimdi, katili meçhul cinayetler sebep olarak ileri sürülerek, üniversitelere karakol kurmak için kanun teklifi hazırlanmaktadır. Bu, kanun teklifini hazırlayanlar ile cinayetleri tezgâhlayanların aynı merkezden yönetildiği düşüncesini doğrulamaktadır. Ama gerçek olan bir şey var ki, karakolların olduğu yerde işlenen cinayetlerin katili bulunsaydı, cadde üzerinde vurulan Taylan Özgür'ün katili bulunurdu; yol üzerinde vurulan Nail Karaçam'ın katilleri bulunurdu. Katiller, üniversitede polis karakolu olmadığı için değil, himaye edildiği için bulunmamaktadır; ve bu cinayetleri Türkiye'de CIA ve yerli ortakları düzenlemektedir.

Üniversiteyi, öğrenci ve öğretim üyeleriyle baskı altına almak isteyen egemen sınıflar, devrimci mücadeleyi durduramayacak, mücadeleyi hızlandıracak, keskinleştirecektir.

XIV. — DEVRİMDE EĞİTİMİN VE ÖĞRETMENİN YERİ

a) Burjuvazinin Gelişmesi Çağı ve Eğitimin İki Özelliği

(Daha başlangıçta, üretici güçler ile üretim ilişkileri arasındaki bağlantılar üzerinde dururken belirtilmişti ki), üretim araçları, insan emeği, ve **üretim tecrübesi**, tümü birlikte, üretici güçleri meydana getirirler. (Gene belirtilmişti ki), üretim ilişkileri, üretici güçlerin gelişmelerinin engelleri olduğu zaman, üretici güçler ile üretim ilişkileri (mülkiyet ilişkileri) arasında bir çatışma, yani devrim çağı başlar.

Eğitim, bir yandan, siyasî ve hukukî üstyapıya egemen olan sınıfların, mevcut siyasî ve hukukî üstyapıyı sürdürmesi, pekiştirmesi için egemen sınıflar için gerekli unsurları yetiştirir; diğer yandan, tekniği geliştirmek ve yeni tekniklerin kullanılmasını sağlamak için egemen sınıflara gerekli olan "üretim tecrübesi"ni ve "üretim bilgisi"ni üretir; dolayısıyla basit ortalama emeğin üretkenliğinin yükselmesine katkıda bulunur; basit emeği bileşik emeğe çevirir.

b) Pozitif Bilime Dayanan Eğitim İle Dinbilimine Dayanan Eğitim

"Üretim tecrübesi" ve "üretim bilgisi", emeğin nitelikleri, üretici güçlerin bir unsurudur. "Üretim tecrübesi" ve "üretim bilgisi", emek tasarruf eden insandan soyutlanamaz. Üretim tecrübesini ve üretim bilgisini geliştirmek, kafa ve kol emekçisinin yaşama şartlarını ve kültürel düzeyini geliştirmekle mümkün olur. Kapitalizm, (ve kapitalizmin genel kanunlarına tâbi olan emperyalizm), yeni bilgileri bulacak, yeni teknikler yaratacak kafa emekçisinden, yeni tekniklerin girift mekanizmasını kavrayacak kol emekçisine kadar, üretim tecrübesini, üretim bilgisini artırmak zorunluluğunu duyar. Bunun için ise pozitif bilime dayanan, deneye dayanan bir eğitime ihtiyaç vardır. Ama pozitif bilimler gerek teorik ve gerek pratik alanda, teokratik eğitim ile çatışır. Bu yüzdendir ki, burjuvazi, gelişmesinin başlangıcında, layik eğitim için, pozitif bilimlerin öğrenilmesi için, teokratik eğitim ve öğretimle mücadele eder. Ama, bu, aynı zamanda, kendisinin inkârı olan üretici güçlerin gelişmesi demektir. Burjuvazi, kendisinin inkârı olan üretici güçlerle çatışmaya başladığı anda ve oranda, gericiliğe sarılır ve teokratik eğitimle olan düşmanlığı, yerini bir ittifaka bırakır.

c) Emperyalizm, Teokratik Eğitim Yoluyla, Üretici Güçleri Baskı Altına Alır

Emperyalizm için mesele daha değişiktir: emperyalizmin üretici güçlerin gelişmesine belirli bir anda ihtiyacı vardır; sömürü, meta üreten ve meta tüketen yığınların artışıyla yoğunlaşır. Ama, üretici güçlerin gelişmesi, kendisiyle birlikte, yaşama şartlarını ve kültür düzeyini de değiştirir. Üretici güçler uyanmaya başlar ve emperyalist baskı ve sömürüye karşı başkaldırır. Emperyalizm, yığınları baskı altında tutmak için, teokratik eğitime ağırlık verir. Emperyalizmin bu eğilimi, feodal mütegallibenin ideolojisi ile birle-

şir. Teokratik eğitim kurumları, feodal mütegallibenin egemenliği ile birlikte emperyalizmin egemenliğini koruyan kurumlar haline gelirler. Karşı-devrimci sınıflar, egemenliklerini perçinledikleri oranda, teokratik eğitim kurumları kurulmaya ve sayıları ve öğrenci sayıları da artmaya başlar.

1923-24 öğrenim yılında sayıları 29'u bulan İmam Hatip okulları, 1925-26'da 20'ye, 1930-31'de 2'ye düşmüş ve 1931-32'de tamamen kapatılmıştır. Bundan sonra İmam Hatip okulu ilk defa, karşı-devrimci güçlerin siyasî iktidarı ele geçirdiği 1950-51'de, ve feodal mütegallibenin ağır bastığı Adana'da açılmıştır. Sayıları 1959-60'ta 35'e, 1968-69'da 76'ya yükselen İmam Hatip okullarındaki mevcut öğrenci sayısı 43.851'dir. İlâhiyat Fakültesi 1949'da Yüksek İslâm Enstitüleri 1959'da açılmıştır. Yüksek İslâm enstitülerinin sayısı 1969'da 5'e, öğrenci sayısı 1.672'ye yükselmiştir. Resmî olmayan bilgilerden öğrenildiğine göre 40.000'e yakın kuran kursu, gene karşı-devrimin siyasî bakımdan güçlenmesi döneminde açılmıştır.

Teokratik eğitim, üretici güçlerin gelişmelerini engeller. Çünkü burada, eğitim, üretim tecrübesini, üretim bilgisini geliştirme esasına değil, dinî ideolojinin, üretici güçlerin gelişmeleri üzerinde etkin bir baskı unsuru olması esasına dayanır. Egemen sınıflar, teokratik eğitim yoluyla, geri üretim alanlarında, bilisiz (cahil) emekçi yığınları üzerinde, baskılarını sistemli olarak sürdürme olanağını elde ederler. Yani teokratik eğitim, egemen sınıfların, üretici güçler üzerindeki baskı kurumudur. İrtica hareketlerinin başında, devrimci eylemlerin karşısında, teokratik eğitim kökenliler tayin edici rol oynamaktadırlar.

Emperyalizmin, işbirlikçi burjuvazinin, feodal mütegallibenin egemen güçler olduğu bir toplumda, pozitif bilimlere dayanan eğitimin yanısıra teokratik eğitimin bulunması bundan ötürüdür. Bir yandan, diğer kapitalistler ve kapitalist gruplarla rekabet halinde olan burjuvazi, yeni teknik bilgilere, yeni tekniklere ihtiyaç duyarlar. Onun için üretici güçlerin gelişmesini zorunlu olarak isterler. Öbür yandan devrimci uyanışı önlemek, kendilerinin inkârı demek olan üretici güçlerin devrimci uyanışını kösteklemek isterler. Yani çelişkili bir yapıya sahiptirler.

d) Emperyalizm, Kafa Emekçisini Kendi Hizmetinde Kullanmak İster

Üretim tecrübesi, üretim bilgisi, genel bilgilerle, genel kültür düzeyi ile birlikte gelişme olanağı bulur. Bunların içinde, kafa emekçileri, emperyalizmi iki yönden ilgilendirir: yarı-bağımlı ülkelerin kafa emekçilerini, ya ithal ederek kendi hizmetine almak veya aynı işi ithal etmeden yapmak ister. Böylece yarı--bağımlı ülkelerde, kafa emekçisini geniş oranda deneti altına alır. Üniversitelere uzanır, yeni kurumlar açar. Bundan daha önemlisi, eğitim sistemini, kendi çıkarları doğrultusunda, değiştirir ve yozlaştırır. İlköğretimden, ortaöğretime, yüksek öğretime kadar tüm eğitimi, aynı amaçla deneti altına almaya çalışır.

Örneğin Köy Enstitüleri, köylülüğün demokratik özlemlerini benliğinde duyan demokratik devrimci eğitimcilerin araştırılarıyla yaratılmış kurumlardı. Köy Enstitüleri, köyden alınan çocuğun, köylülük formasyonunu, köylü yaşantısını, alışkanlıklarını bozmadan, onu sınıf kökenine yabancılaştırmadan, köylülüğün demokratik haklarına sahip çıkabilecek okumuşlar olarak köye gönderdiği zaman, egemen sınıflar büyük bir kaygıya kapıldılar. Eğitim tar-

zının temellerine saldırdılar ve köylü çocuklarını, köylülüğe değil, kendilerine hizmet eden unsurlar olarak yetiştirecek eğitim metotlarını uygulamak istediler.

Eğitime belirli bir ölçüde evet; ama bu eğitim emperyalizmin denetinde olmak şartıyla. Bunun içindir ki, "Millî" Eğitim Bakanlığı, emperyalist danışman ve uzmanların deneti altında, emperyalizmin çıkarlarına uygun bir bakanlık haline getirilmiştir. Emperyalizmin gönderdiği danışman ve uzmanların deneti altında bir eğitim, "millî" değil, gayri-millî bir eğitimdir. Gücünü bu gayri-millî eğitimden alan bir topluluk "milliyet" sözcüğü ile kendisini maskeleyerek, teokratik eğitim kurumları mensuplarıyla ittifak kurmuşlar, TÖS toplantı ve şubelerini basmış, devrimcilere, devrimci öğrencilere çeşitli tertip ve baskılar düzenlemişlerdir.

e) Egemen Sınıflarla Üretici Güçler Arasındaki Çatışma, Eğitimin Bünyesinde Yansır

Sınıflı toplumlarda eğitimin özelliği, üstyapı görevlerini yerine getirecek, yani egemen sınıflara hizmet edecek unsurlar yetiştirmesidir. Her sınıf ve zümreden gelen öğrenciler, egemen sınıfların çıkarları doğrultusunda eğitilir ve gerekli uzmanlık bilgileri edindikten sonra, bunlar, mevcut düzenin yürütülmesi ve korunması için görevlendirilir. Öğrenci, resmî öğretim içinde, burjuva bilimini öğrenmeye zorlanır. Ama baskı altına alınması mümkün olmayan yüksek öğrenim öğrencisi, devrimci sınıfın bilimini resmî öğrenimin dışında öğrenmeye başladığı zaman, egemen sınıfların baskısına ve sömürüsüne karşı, eğitimin bünyesi içinde olduğu kadar, toplumun içinde de başkaldırır. Egemen sınıflar ile üretici güçler arasındaki çelişki, bu defa, burjuva eğitimin bünyesinde, öğrencileri ve öğretim üyeleri dahil tümünde yansır.

f) Toplum Üretici Güçlerin Gelişmesine Sonsuz İhtiyaç Duyar, Egemen Sınıflar İse Sınırlı İhtiyaç Duyar

Bugün okuma çağına gelen nüfus, öğretimin her kademesinde gerektiği kadar okuma olanağı bulamıyorsa, bunun sebebi, toplumun, tüm üyelerinin okumuş ve eğitilmiş olmalarına ihtiyacı olmamasından değil, egemen sınıfların, daha fazla insanın okumasına (yani üretim tecrübesini, üretim bilgisini artırmasına) ihtiyacı olmamasından, geniş emekçi yığınların bilinçlenmesini kendisi için, kendi sınıfı için zararlı bulmasındandır. Okuyabilmek ve üretim tecrübesini, bilgisini artırmak, emeğin üretkenliğini artırmak, daha çok üretmek, toplumun çıkarına olduğu halde, bunlar, egemen sınıfların tekelindedir; ve bu nimetlerden yararlanacak insan sayısını egemen sınıflar tespit etmektedir.

Egemen sınıfların çocukları okuma olanaklarından en iyi şekilde yararlanabildikleri halde, en çok ezilen, sömürülen sınıf ve zümrelerin çocukları bu olanaklardan yararlanamamaktadır. Dolayısıyla, üretici güçler ile egemen güçler arasındaki çatışmanın keskinleştiğini, çoğu köy emekçisi çocuğu olan ve henüz ilkokul dahi okuyabilme olanağına sahip bulunmayan halk çocuklarının sayısı, yüksek okullara ve üniversiteye girmek için mücadele eden ve buna rağmen büyük bir kısmı her yıl okuma olanağını kaybeden yoksul çocukların sayısı, bize açıkça yansıtmaktadır.

1965 sayılarına göre, 6 ve daha yukarı yaşlar itibariyle, köylerde okuma-yazma bilen nüfusun köy nüfusuna oranı % 38,53, okuma-yazma bilmeyenlerin oranı % 61,33'tür; şehirlerde okuma-yazma bilenlerin şehir nüfusuna oranı % 66,93, okuma-yazma bilmeyenlerin oranı % 33,00'tür. Köylerde okuma-yazma bilenlerin çoğu, okuma-yazmayı, ilkokullarda değil, askerlikte öğrenmişlerdir; ilkokulu bitiren köy çocuklarıysa, ortaöğrenim ve özellikle yüksek öğrenim olanaklarından çok büyük oranda yoksundurlar.

g) TÖS, Millî ve Devrimci Eğitim Özlediği İçin, Egemen Sınıfların Eğitim Anlayışıyla Çatışır

Devrim için yapılan eğitim, işçi-köylü kitleleriyle, bütün millîci güçlerin temel bilgi ve becerileri kazanmaları, üretici güçlerin ana unsuru olan işgücünün nicelik ve nitelik bakımından artmasının sağlanması ve devrimin köstekleri olan üretim ilişkileri ile (değerler sistemi olarak karşı-devrimci eğitim de dahil olmak üzere) üstyapı kurumlarının üretici güçlerin gelişen seviyelerine uygun olan ve bu anlamda bireylerde değer yargıları değişikliği yaratan, yani kitleleri proleter devrimci ideoloji ile donatan eğitimdir. Bundan dolayıdır ki, emperyalizm ve işbirlikçilerinin ve feodal mütegallibenin iktidarının eğitim anlayışıyla TÖS'ün eğitim anlayışı temelden farklıdır. Çünkü TÖS, bütün millî sınıf ve zümrelerin devrimci ve millî eğitim özlemlerini dile getirmekte; işbirlikçi iktidar ve bakanlığı ise yapısı gereği, gayrî-millî eğitimi temsil etmektedir. TÖS'ün temsil ettiği millîci ve devrimci öğretmen kitlesi, bir yandan bu anlamıyla "devrim için eğitim" ilkesini uygularken, bir yandan da elinde bulundurduğu ve karşı-devrimci güçlerin tümü ile ellerine geçiremedikleri millî eğitim kurum ve mevzilerini elinde tutmak ve bu mevzilerden yayılarak eğitimin bütün kesimini gayrî-millî ve karşı-devrimci güçlerden arındırmaktır.

h) Öğretmenler, Mücadelelerini, Devrimci Sınıf ve Zümrelerle Birlikte Yürüterek Başarıya Ulaşırlar

Öğretmen, çalışması ve toplam toplumsal gelirden aldığı pay ve yaşama tarzı bakımından küçük-burjuvaziye benzer. Ama öğretmen zümresi, üretim araçlarından yoksundur, ve onun içindir ki, küçük-burjuvaya yakın yaşama tarzı, ona sınıf niteliği kazandırmaz. Öğretmenin **meslek zümresi olarak,** engellerden kurtuluşu, üretici güçlerin engellerden kurtulmasıyla, halkın kurtulmasıyla gerçekleşir. Öğretmen, **bir aydın olarak,** toplumun davalarını gerçekleştirmek özlemini duyar. Gerek meslek zümresinin çıkarları, gerek aydın olarak mücadelesi, emekçi sınıf ve zümrelerin kurtuluşu, mutluluğu ile aynı doğrultuda birleşmiştir ve proleter devrimci mücadele, öğretmenin, her iki bakımdan seçmesi gereken mücadele şeklidir. Bir başka ifadeyle öğretmen zümresinin, toplumun kurtuluşu uğruna mücadelesini gerçekleştirebilmesi, onu bu mücadeleden alıkoyan, engelleyen egemen sınıflarla mücadele sahasında başarıya ulaşır. Devrimci öğretmenler, toplumun kurtuluşu yolunda mücadele ederken, aynı zamanda, egemen sınıflarla ve onların temsilcisi iktidarla çatışmaktadır. Bu çatışma, başarıya, ancak egemen sınıfların yenilgisiyle ulaşır. Ve egemen sınıfları yenmeyi, öğretmenler tek başına başaramazlar. Bu, sınıf mücadelesi sahasında, başta işçilerin, köylülerin bulunduğu tüm millî sınıf ve zümrelerle birlikte ve devrimin öncü sınıfının ideolojisi doğrultusunda yer almakla başarıya ulaştırılır.

Egemen sınıflar, bilelim ki, hem bu eğitimi sürdürmek zorundadırlar, hem de 120 bin kişilik öğretmen kadrosunu kendi sınıf saflarından hazırlama olanaklarına sahip değildirler. Çünkü her şeyden önce, egemen sınıflar, bugün öğretmenin çalıştığı şartlarda ve onun maddî olanakları içinde çalışmaya razı olacak 120 bin kişiyi kendi saflarından sağlayamaz; bunu, emekçi saflardan sağlamak zorundadır. Ancak temsilî sayıda öğretmen kıyımı ile, sürgünlerle, tüm öğretmen kitlesini yıldırmak, sindirmek isteyebilir, o kadar. Gücü ancak buna yeter, başkasına yetmez.

TÖS'te toplanan öğretmenler, egemen çevrelerin baskılarına büyük boykot ile karşı çıkmış, ve Türkiye'nin kurtuluşuna doğrudan doğruya eğilmiş devrimcilerdir. Mücadelelerini korkmadan, açıkça yürütmeleri, onları çok güçlendirmiştir. Öğretmenler, kendi bünyesi içinde, TÖS içinde, tüm olarak doğru devrimci yolu bulduğu zaman meslek zümresi olarak, aydın olarak, en büyük meselelerini çözüme bağlamış olacaklardır. Doğru devrimci mücadele, yanlış fikirlerle uzlaşarak değil, yanlış fikirlerle mücadele ederek yürütülür. Dün meslekî haklarını elde etmek için egemen sınıfların iktidarına nasıl karşı çıktıysa, bugün öğretmen izleyeceği doğru devrimci yolu açıkça kitlelere yaymak için mücadeleden de korkmayacaktır. Türkiye devrimi, karassız, sallantılı, müphem, çekingen, edilgen insanlarla değil gittiği yolu bilen, varacağı hedefi bilen yiğit insanlarla başarıya ulaştırılır.

13 Ocak 1971

YARARLANILAN BAŞLICA KAYNAKLAR

Adnan Giz, "17. Yüzyılda İstanbul Şehrinde Sanayiin Durumu", **İstanbul Sanayi Odası Dergisi,** Temmuz, 1967, sayı 17.

A. Gündüz Ökçün, **Türkiye İktisat Kongresi, 1923 - İzmir,** Ankara. 1968.

[A. Gündüz Ökçün], **Osmanlı Sanayii, 1913, 1915 Yılları Sanayi İstatistikleri,** Ankara, 1970,

Fahri Dilsar, **Türkiye Sanayi ve Ticaret Tarihinde Bursa'da İpekçilik,** İstanbul, 1960

Friedrich Engels, "Ludwig Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu", **Felsefe İncelemeleri,** Ankara, 1968.

Haydar Tunçkanat, **İkili Anlaşmaların İçyüzü,** Ankara, 1970.

Josef Stalin, **Marksizm ve Millî Mesele,** Ankara, 1967.

Josef Stalin, **Diyalektik ve Tarihî Materyalizm,** Ankara, 1970.

Josef Stalin, **Son Yazılar, 1950-1953,** Ankara, 1970.

Karl Marx, **Kapital,** Birinci Cilt, Ankara, 1966-1968.

Karl Marx, "Önsöz", **Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı,** Ankara, 1970.

Kenan Bulutoğlu, **100 Soruda Türkiye'de Yabancı Sermaye,** İstanbul, 1969.

Mao Çe-tung, **Teori ve Pratik,** Ankara, 1971.

Mihri Belli, **Yazılar, 1965-1970,** Ankara, 1970.

Muzaffer Erdost, "Osmanlı İmparatorluğunda Üretim İlişkileri ve Asya Üretim Tarzı", **Aydınlık,** Ağustos 1970, sayı 22.

P. Nikitin, **Ekonomi Politik,** Ankara, 1971.

V. İ. Lenin, **Emperyalizm, Kapitalizmin En Yüksek Aşaması,** Ankara, 1969.

V. İ. Lenin, **Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı,** Ankara, 1968.

Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları

Köy Envanter Etütleri

Türkiye'de Amerikan İktisadî Yardımları, 1949-1969, Ankara, 1970.

v. i. lenin

partimizin program taslağı (1)

Konuya Rus Sosyal Demokratlarının bir programa gerçekten ihtiyaçları olup olmadığı sorunu ile girebiliriz. Rusya'da eylem içinde olan arkadaşların şu anda bir program hazırlanmasına özel bir ihtiyaç olmadığı; âcil sorunun mahallî örgütleri geliştirmek ve güçlendirmek, ajitasyon ve yayın dağıtımını daha sağlam temelllere oturtmak olduğu; programın hazırlanmasının hareketin ayağını daha sağlam bir temele bastığı zamana kadar ertelenmesinin daha iyi olacağı; programın, şu anda, temelsiz kalabileceği görüşünde olduklarını işittik.

Biz bu görüşü paylaşmıyoruz. Hiç şüphesiz ki, Karl Marx'ın dediği gibi, "gerçek hareket yönünde atılmış bir adım bir düzine programdan daha önemlidir".(2) Fakat ne Marx ne de Sosyal Demokrat hareket içindeki herhangi bir teorisyen ya da eylem içindeki bir militan bir siyasî partinin güçlenmesinde ve tutarlı eylem içinde olmasında programın taşıdığı büyük önemi inkâr etmemişlerdir. Rus Sosyal Demokratları, farklı eğilimlerdeki sosyalistlerle ve Rus Sosyal Demokrasisini anlamak istemeyen anti-sosyalistlerle yapılan acı polemikler dönemini henüz kapamışlar ve, aynı zamanda, görevlerin mahallî örgütler vasıtasıyla bölük pörçük yerine getirildiği hareketin ilk dönemlerini de gerilerde bırakmışlardır. Birlik yaratılması, ortak bir yayının ge-

(1) "Partimizin Program Taslağı"nı Lenin 1899 yılında sürgündeyken **Rabochaya Gazeta**'da yayınlanmak üzere yazmıştı. Fakat bu gazetenin 1900 yılında çıkmaya başlaması yüzünden yayınlanması gecikmiştir.
"Partimizin Program Taslağı" Lenin'in 1895 - 96 yılları arasında sürgündeyken başladığı programla ilgili çalışmalarının bir devamıdır.

(2) Karl Marx, **Gotha Programının Eleştirisi**, (Marx ve Engels, **Seçme Eserler**, Cilt II, Moskova, 1958, s. 16).

liştirilmesi, Rus işçi gazetesinin çıkartılması için duyulan ihtiyaçlar gerçek durumun yarattığı ihtiyaçlardır. Ve 1898 baharında kurulan Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin yakın gelecekte bir parti programını geliştireceğini ilân etmesi açıkça göstermiştir ki, bir programa olan talep, hareketin ihtiyaçlarından doğan bir taleptir. Şu anda hareketimizin acil sorunu, bundan önceki dağınık "amatör" eylemlerin geliştirilmesi değil, birlik —örgütlenme— sorunudur. Bu, programı zorunlu kılan bir adımdır. Program, bizim temel görüşlerimizi formüle etmeli; acil politik görevlerimizi kesinlikle ortaya koymalı; ajitasyon eylemlerimizin alanını tayin edecek acil taleplerimizi göstermeli; ajitasyon eyleminde birliği sağlamalı, bu eylemi genişletmeli ve derinleştirmeli, böylece onu önemsiz, tecrit olmuş talepler için yapılan ajitasyon durumundan, tüm Sosyal Demokratik talepleri içeren ajitasyon düzeyine yükseltmelidir. Sosyal Demokratik eylemin oldukça geniş bir sosyalist aydın ve bilinçli işçi çevrelerini oluşturduğu bugünkü ortamda, acil olarak ihtiyaç duyulàn şey program aracılığı ile bu çevreler arasındaki ilişkileri güçlendirmek ve böylece hepsine ilerdeki daha büyük eylemler için sağlam temeller hazırlamaktır. Son olarak, bir program acil olarak gereklidir, çünkü Rus kamuoyu Rus Sosyal Demokratlarının gerçek görev ve yöntemleri hakkında, genellikle, çok yanlış görüşlere sahip olmaktadır: bu yanlış görüşler, bazı durumlarda, aslında bizim yaşantımız olan kokuşmuş politikanın doğal batağında büyür, diğer durumlarda ise, Sosyal Demokrasinin muhalifleri tarafından kasıtlı olarak beslenir. Her iki durumda da bu, dikkate alınması gereken bir husustur. İşçi sınıfı hareketi, eğer Rus toplumundaki bütün demokratik unsurların önderi olacaksa, sosyalizm ve siyasal mücadele ile bütünleşerek bütün bu yanlış anlamaları giderecek bir parti yaratmak zorundadır. Sosyal Demokratların kendi aralarında polemik yaratan görüş ayrılıkları olduğu için, şimdiki dönemin bir program geliştirmek için uygun olmayacağı şeklinde bir karşı görüş ortaya atılabilir. Tersine, ben böyle bir görüşün programın gerekliliğinden yana olan bir görüşü destekleyeceğine inanıyorum. Bir kere, polemik zaten başlamış olduğundan, program taslağı üzerindeki tartışmaların bütün görüşleri ve görüşlerde açıklık kazanmayan hususları ortaya çıkaracağı umulabilir; böylece tartışmalar daha anlaşılabilir duruma gelecektir. Polemik, Rus Sosyal Demokratlarının hareketimizin amaçları ve acil görev ve taktikleri ile ilgili çeşitli sorulara yeniden canlanan bir ilgi gösterdiklerine işarettir; program taslağını tartışmak için böyle bir yeniden canlanış kesin olarak gereklidir. Diğer taraftan, şayet polemiğin neticesiz kalmamasını, kişisel rekabete dönüşmemesini, görüşlerde bir karışıklığa yol açıp dostları ve düşmanları şaşırtmamasını istiyorsak, program sorununun polemiğe konu edilmesi mutlaka gereklidir. Polemik, görüş ayrılıklarının hangi konularda ortaya çıktığını, ayrılıkların ne kadar **köklü olduğunu,** meselenin özde mi, yoksa tâli sorunlarda mı ortaya çıktığını, bu ayrılıkların aynı parti saflarında ortak çalışmayı engelleyip engellemediklerini açıkça ortaya koyabilirse şayet, ancak o zaman faydalı olur. Program sorununun polemik konusu yapılmasıdır ki, polemiğe girmiş tarafların **programa ilişkin** görüşlerini kesin olarak ifade etmeleridir ki, acil meseleler bir çözüme ulaşsın. Parti için ortak bir programın hazırlanması, şüphesiz ki, bütün polemiklere son vermemelidir; savaşçı bir partinin bayrağı haline gelecek olan hareketimizin niteliğini, amaçlarını ve görevlerini açıkça ortaya koyacak olan polemiklerdir. O parti ki, tâli bazı sorunlarda üyeleri arasındaki görüş ayrılıklarına rağmen, pekişmiştir ve birlik içerisindedir.

Şimdi konuya gelelim.

Rus Sosyal Demokratlarının programı sözkonusu olduğu zaman, doğal olarak bütün gözler, Rus Sosyal Demokrasisini kuran ve onun teorik ve pratik gelişimi için çok şeyler yapan Emeğin Kurtuluşu grubunun üyeleri üzerine çevrilir. Eski arkadaşlarımız Rus Sosyal Demokrat hareketinin taleplerine tepki göstermekte gecikmediler. Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'nin temelllerini atan Rus Sosyal-Demokratlarının kongresinin hazırlıkları yapıldığı bir sırada (1918 baharında) P. B. Akselrod, **Rus Sosyal-Demokratlarının Bugünkü Görev ve Taktikleri** (Cenova, 1898, "Önsöz") adlı broşürünü ve buna ek olarak da Emeğin Kurtuluşu grubunun 1885'te yayınladığı "Rus Sosyal Demokratlarının Program Taslağı"nı yeniden bastırmıştır.

Biz bu taslağı ele alarak işe başlayacağız. On beş sene önce yayınlanmış olmasına rağmen, kanımızca bu taslak, genel olarak, amacına ulaşmaktadır ve Sosyal-Demokratik teorinin bugünkü düzeyindedir. Taslak, diğer ülkelerde olduğu gibi, Rusya'da da sosyalizm için bağımsız olarak savaşabilme yeteneğine sahip tek sınıf olarak işçi sınıfını, "sanayi proletaryası"nı göstermektedir. Bu sınıfın amacını da ortaya koymaktadır: "bütün üretim araçlarının toplum mülkiyetine geçirilmesi", "meta üretimine son verilmesi" ve "bu üretimin yerini yeni bir toplumsal üretim sisteminin alması". Taslak, "toplumsal ilişkilerin yeniden düzenlenmesi için", "kaçınılmaz ilk şartın", "siyasî iktidarın işçi sınıfı tarafından ele geçirilmesi" olduğunu belirtmekte; proletaryanın enternasyonal dayanışmasını ve "her ülkenin Sosyal-Demokratlarının programlarında, kendi özel şartlarına bağlı olarak, farklılıklar" olması gerektiğini ortaya koymakta; Rusya'nın bir özelliği olarak, "gelişmekte olan kapitalizm ve cançekişen ataerkil ekonomi gibi ikili bir boyunduruk altında, emekçi halk kitlelerinin acı çektiği"ni belirtmekte; Rus devrimci hareketi ile "en hassas, en hareketli ve en gelişmiş yeni bir sınıfın, sanayi proletaryasının" (gelişen kapitalizmin güçleri tarafından) yaratılması süreci arasındaki bağıntıyı göstermekte; "devrimci bir işçi sınıfı partisinin" kurulmasının gerekli olduğuna işaret etmekte ve "bunun ilk siyasî görevinin mutlakiyeti yıkmak" olduğunu belirtmekte; siyasî mücadelenin araçlarını" göstermekte ve bunun temel taleplerini kesin ve açık bir şekilde anlatmaktadır.

Kanımızca bu unsurların hepsi, bir Sosyal Demokrat işçi sınıfı partisi programı için mutlaka gereklidir; bütün bunlar, gerek sosyalist teorinin gerçekleştirilmesinde, gerekse bütün ülkelerdeki işçi sınıfı hareketlerinin, özellikle Rus toplumsal düşüncesinin ve Rus işçi sınıfı hareketinin, geliştirilmesinde şimdiye kadar tekrar tekrar ispatlanmış tezleri açıkça ortaya koymaktadır. Bu açıdan, Rus Sosyal Demokratları, kanımızca, Emeğin Kurtuluşu grubunun sadece ayrıntılarla ilgili konularda düzeltmelerin, değişikliklerin ve eklerin yapılmasını gerektiren taslağını, Rus Sosyal Demokrat işçi sınıfı partisinin programına temel yapabilirler ve yapmalıdırlar.

Ayrıntılardaki bu değişmelerin bizce neler olabileceğini belirtmeye çalışalım ve buna bağlı olarak tüm Rus Sosyal Demokratların ve bilinçli işçilerin görüş alışverişinde bulunmalarının gerekli olduğunu söyleyelim.

Her şeyden önce, şüphesiz, programın yapısal niteliğinde bazı küçük değişikliklerin yapılması gerekmektedir; bu program, hareketin gelişmesinde başarılı olabilecek tek yolu göstermeye çalışan, fakat, aynı zamanda, Rus-

ya'da gittikçe gelişen bağımsız işçi sınıfı hareketini henüz göremeyen yurt dışındaki devrimci bir grubun 1885'teki programıdır. 1900'de ise sorun, çok sayıda Rus Sosyal Demokrat örgütleri tarafından kurulan işçi sınıfı partisinin program sorunu haline geldi. Programın düzeni ile ilgili (ve çok açık olduğundan üzerinde ayrıntılı olarak durmayı gerektirmeyen) değişiklikler yanında, durumdaki bu farklılık, Sosyal Demokrat işçi sınıfı hareketinin maddî ve manevî koşullarını ve Sosyal Demokrat Partinin örgütlenmeyi kendisine amaç edindiği proletaryanın sınıf mücadelesini oluşturan ekonomik gelişme sürecini ön plana çıkarmayı ve bunun üzerinde önemle durmayı gerektirmektedir. Programın en büyük özelliği, Rusya'nın bugünkü ekonomik sistemini ve bu sistemin gelişmesinin temel niteliklerini ortaya koyuyor olmasıdır (Emeğin Kurtuluşu grubunun programında bu husus şöyle belirtiliyor: "Rusya'da toprak köleliğinin kaldırılmasıyla kapitalizm büyük bir başarı sağlamıştır. Doğal ekonomiye dayanan eski sistem yerini meta üretimine bırakmaktadır..."). Bunu, kapitalizmin temel eğiliminin ana hatları izlemelidir: halkın burjuvazi ve proletarya olarak bölünmesi, "sefaletin, baskının, köleliğin, soysuzlaştırmanın, sömürünün" büyümesi.(3) Marx'ın bu ünlü sözleri Alman Sosyal Demokrat Partisinin Erfut programının(4) ikinci pragrafında tekrarlanmıştır ve Bernstein etrafında toplanan eleştirmenler, eski burjuva liberalleri ve sosyal politikacılarının "yoksullaşma teorisine' karşı öne sürdükleri itirazları tekrarlayarak, son zamanlarda programın özellikle bu noktasına karşı şiddetle saldırmışlardır. Kanımızca, bu sorun etrafında oluşan polemik, böyle bir "eleştirinin" **tamamen temelsiz** olduğunu göstermektedir. Bernstein'ın kendisi bile, Marx'ın bu sözlerinin kapitalizmin **eğilimini** belirtmesi açısından doğru olduğunu kabul etmiştir. Bu, proletaryanın bu eğilime karşı sınıf mücadelesinin olmadığı, işçi sınıfı tarafından işçiyi koruyan kanunların elde edilmediği hallerde gerçeklik kazanan bir eğilimdir. Köylülük ve işçiler üzerindeki baskısıyla bu eğilim, kendisini özellikle bugün Rusya'da göstermektedir. Ayrıca Kautsky, "sefaletin, vs." artması üzerine olan bu sözlerin, sadece eğilimin özelliklerini belirtmesi bakımından değil, fakat aynı zamanda "toplumsal yoksulluğun", yani burjuvazinin yaşama düzeyi (emeğin verimliliğindeki devasa büyümeye paralel olarak sürekli olarak artan toplumsal tüketim düzeyi) ile proletaryanın durumu arasındaki uçurumun büyümesini göstermesi bakımından da doğru olduğunu göstermiştir. Son olarak, bu sözler, kapitalizmin "sınır bölgelerinde" (yani, kapitalizmin daha henüz doğduğu ve pre-kapitalist şartlarla karşılaştığı ülkelerde ve ulusal ekonominin böyle kesimlerinde) yoksulluğun (sadece "toplumsal" değil, fakat açlık ve açlıktan ölme derecesine varan en korkunç maddî yoksulluğun) artması ve geniş kitleleri kapsayan boyutlara ulaşması anlamında da doğrudur. Bu durumun, diğer Avrupa ülkelerine kıyasla, Rusya için on kere daha fazla geçerli olduğunu herkes bilir. Dolayısıyla, "sefaletin, baskının, köleliğin, soysuzlaştırmanın, sömürünün" artması üzerine olan sözlerin programa konması, kanımızca, zorunludur. Zorunludur çünkü, bir kere, bu sözler kapitalizmin geleceğine dair temel ve zorunlu nitelikleri açıkça anlatmakta, Rusya'da işçi sınıfı hareketinin ve sosyalizmin meydana çıkması için gerekli temel süreci gözlerimizin önüne

(3) Karl Marx, **Kapital**, Cilt I, Moskova, 1958, s. 763.

(4) Alman Sosyal Demokrasisi'nin **Erfurt Programı**, 1875 tarihli Gotha programı yerine, Ekim 1891 tarihinde Erfurt'da yapılan kongrede kabul ettiği programdır; Gotha programının yanlışları Marx tarafından **Gotha Programının Eleştirisi**'nde ortaya konmuştur.

apaçık sermektedir. İkincisi, bu sözler, ajitasyon için bir yığın veri sağlamaktadır; çünkü bu sözler sadece işçi kitlelerini en çok ezen tüm bir olaylar dizisini özetlemekle kalmaz, işsizliğe, düşük ücrete, yetersiz beslenmeye, açlığa, sermayenin sert tedbirlerine, fuhuşa, hizmetkârların artmasına, vs., vs.'ye karşı bu kitlelerin öfkelerini alabildiğine alevlendirir. Üçüncüsü, kapitalizmin yıkıcı etkisinin bu şekilde açıkça ortaya konulması ve işçilerin gerekli ve kaçınılmaz infialleri vasıtasıyla, proletaryaya sempati besleyen ve proletarya ile burjuvazi arasındaki "dengeyi" ele geçirmeye çalışırken proletarya yararına "reformlar" isteyen kararsız unsurlar ile kendi aramızdaki sınırı çizeriz. Bugün, siyasî kurtuluş ve sosyalizm için kararlı ve tutarlı bir mücadele veren birlik içinde, sağlam bir işçi sınıfı partisi için çalışacak isek, kendimizi bu tür kişilerden özellikle ayırmamız gerekir.

Şimdi de Erfurt Programı karşısındaki tutumumuz hakkında birkaç söz söyleyelim. Yukarıda söylenenlerden de açıkça anlaşılacağı gibi, Rus Sosyal Demokratlarının programını Almanlarınkine yaklaştırmak için, Emeğin Kurtuluşu grubunun program taslağında değişiklikler yapılması gerektiği kanısındayız. Erfurt Programını taklit etmek istediğimizi söylemekten hiç korkmuyoruz: iyi olanı taklit etmekte bir sakınca yoktur; özellikle bu programın oportünistçe ve kaypak eleştirilerini sık sık duyduğumuz şu günlerde, bu programın açıkça lehinde konuşmayı görev sayıyoruz. Ancak, taklit, hiçbir zaman sadece kopya etmek olmamalıdır. Taklit ve aktarma, Rusya'da da kapitalizmin gelişmesinin aynı **temel** süreci izlediğini, sosyalistler ve işçi sınıfı için aynı **temel** görevlerin olduğunu gördüğümüz oranda haklılık kazanır. Fakat, taklit ve aktarma bizi, hiçbir şekilde, programımızın özel noktalarında **tam ifadesini** bulması gereken Rusyanın **özel şartlarını** unutmaya götürmemelidir. Bu özel nitelikler arasında şu iki hususun olduğunu belirtelim: birincisi, siyasi görevlerimiz ve mücadele araçlarımız; ve ikincisi, ataerkil, prekapitalist rejimin tüm kalıntılarına karşı olan mücadelemiz ve bu mücadelemizden doğan **köylü** sorununa karşı takınacağımız özel tavır. .

Bu gerekli açıklamayı yaptıktan sonra, devam edelim. "Sefaletin" artması belirtildikten sonra, bunu, proletaryanın **sınıf mücadelesi**'nin nitelikleri izlemelidir: bu mücadelenin amacı (bütün üretim araçlarının kamu mülkiyetine geçirilmesi ve kapitalist üretimin yerini sosyalist üretimin alması), işçi sınıfı mücadelesinin enternasyonal niteliği, sınıf mücadelesinin **siyasi** niteliği ve bu mücadelenin **acil** amacı (siyasi özgürlüğün kazanılması) belirtilmelidir. Siyasi özgürlük uğruna otokrasiye karşı mücadele etmenin işçi sınıfı partisinin ilk siyasal görevi olduğunun bilinmesi özellikle gereklidir; kanımızca bu görev, bugün Rus otokrasisinin sınıfsal niteliği ve bu otokrasiyi (yalnız işçi sınıfının çıkarları için değil, yanı zamanda tüm toplumsal gelişmenin çıkarları için de) yıkmak gerekliliği ortaya konularak açıklanmalıdır. Böyle bir açıklama hem teorik, hem de pratik açıdan gereklidir. Teorik açıdan gereklidir çünkü, Marksizmin temel fikirleri açısından, toplumsal gelişme proletaryanın çıkarlarının üstündedir, zira işçi sınıfı hareketinin çıkarları bir bütün olarak işçilerin ayrı bir bölümünün ya da hareketin ayrı ayrı safhalarının çıkarlarından üstündür. Böyle bir açıklama pratik açıdan gereklidir çünkü Sosyal Demokratik eylemlerin (propaganda, ajitasyon ve örgütlenme) bütün çeşitlerinin yöneltileceği ve etrafından yoğunlaştırılacağı odak noktasının belirlenmesi ve bu noktanın aydınlatılmasına ihtiyaç vardır. **Ayrıca,** otokrasiye karşı ve otokratik hükümetin bürokratik gardiyanlık ve aldatıcı yardımlar vasıta-

sıyla (Alman yoldaşlarımızın "Peitsche und Zuckerbrot" [eline ekmek, başına tokmak] diye adlandırdıkları politika ile), halkın politik bilincini çürüten ve bulandıran bütün çabalarına karşı girişilen her devrimci hareketi desteklemeyi Sosyal Demokrat işçi sınıfı partisinin kendisine **amaç edindiğini belirten** özel bir paragrafın programa konması gerektiği fikrindeyiz. Ekmek: maddî koşulların kısmen ve bireysel olarak düzelmesi uğruna politik taleplerden vazgeçen ve polis vahşetinin aciz köleleri olarak kalan kişilere yapılan aldatıcı yardımlar (öğrenciler vb. ve işçiler için yapılan yurtlar. 1896 ve 1897 yıllarındaki St Petersburg grevleri zamanında Maliye Bakanı Witte'nin bildirisini,(5) ya da 2 Haziran 1897 kanununu hazırlamakla görevli komisyonda İçişleri Bakanlığı temsilcilerinin işçileri korur nitelikteki konuşmalarını hatırlamak ekmeğin ne olduğunu anlamaya yeterlidir). Tokmak: aldatıcı yardımlara rağmen, siyasî özgürlük savaşçıları olarak kalanlara yapılan işkencelerin artırılması (öğrencilerin askere alınmaları(6); işçilerin Sibirya'ya sürülmeleri hakkındaki 12 Ağustos 1897 tarihli tamim; Sosyal Demokrasiye, vs. artan baskılar). Ekmek zayıfları tuzağa düşürmek, onlara rüşvet vermek, çürütmektir; tokmak ise, işçi sınıfı ile halkın çıkarları uğruna savaşan namuslu ve sınıf bilincine sahip savaşçıları korkutup eylemden alıkoyma ve "zararsız duruma" getirmektir. Otokrasi varoldukça (ve şimdi programımızı hazırlarken otokrasinin varlığını dikkate almak zorundayız, zira otokrasinin çöküşü politik şartlarda öyle değişiklikler yaratacaktır ki, bu **değişiklikler** işçi sınıfı partisini, acil politik görevlerinde gerekli değişiklikleri yapmaya zorlayacaktır) hükümetin demogojik tedbirlerini sürekli olarak yenileyeceğini ve artıracağını bilmeliyiz. Dolayısiyle, sözüm ona halka yardımcı polisin sahtekârlığını ortaya koyarak, hükümet reformları ile işçi sınıfının mücadelesi arasındaki ilişkiyi göstererek, proletaryaya, yapılan her reformdan faydalanarak, savaş yeteneğini artırmasını ve işçi sınıfı hareketini genişletip derinleştirmesini öğreterek bu demagojik tedbirlere karşı sistemli bir mücadele vermemiz gerekmektedir. Programda, otokrasiye karşı savaşın **bütün** savaşçıları destekleme hususunun yer alması gereklidir çünkü politik bağımsızlık uğruna savaşabilme yeteneğindeki, ya da şu veya bu şekilde bu savaşı destekleyen bütün kesimleri ve unsurları kendi etrafında toplayabilmek için, Rus işçi sınıfının ileri unsurlarıyla kaynaşmış olan Rus Sosyal Demokrasisi **genel demokratik talepler bayrağını** yükseltmelidir.

Programımızın azami kesinlik ve açıklıkla ifade etmesi gereken **ilkelerle** ve temel postülâtlarla ilgili bölümündeki talepler üzerine görüşlerimiz bunlardır. Kanımızca, Emeğin Kurtuluşu Grubunun program taslağından şunlar çıkar-

---

(5) Burada Lenin, 1896 ve 1897 yıllarındaki grevler sırasında hükümet tarafından yayınlanan bildirilere atıfta bulunuyor. İçişleri Bakanı S. Y. Witte, 15 Haziran 1896'da yayınlanan bildiride işçileri "ajitatörleri" (sosyalistleri) dinlememeye çağırıyor ve "işverenlerin ve işçilerin meselelerini aynı derecede önemseyen" hükümetin daha iyi yaşama ve çalışma şartlarını sağlamasını beklemelerini istiyordu. Witte, ayrıca, izinsiz olarak işin bırakılmasını "kanunsuz bir eylem" olarak nitelendiriyor ve işçileri cezalandırmakla tehdit ediyordu.

(6) Burada Lenin, "Yüksek Öğrenim Kurumlarındaki Askeri Öğrenci Servisi ile İlgili Geçici Yönetmelik Gereğince, Topluca Anarşi Yaratmaktan ötürü, bu Kurumlardan çıkartılan Öğrenciler"e atıf yapmaktadır. 29 Haziran (10 Ağustos) 1899 tarihinde kabul edilen bu yönetmelik gereğince, yüksek öğrenim kurumlarında olup da polis rejimine karşı girişilen eylemlere katılan öğrenciler, üniversitelerden atılacaklar ve bir seneden üç seneye kadar Çarlık ordusuna er olarak alınacaklardı. Yüksek öğrenim kurumlarındaki bütün öğrenciler bu "Geçici Yönetmeliğin" kaldırılmasını istediler.

tılmalıdır (ilkelerle ilgili bölümden): 1) köylülüğün toprak tasarruf etme biçimleriyle ilgili açıklamalar (köylü sorununu daha sonra ele alacağız); 2) aydınların "kararsız" vs., oluşlarının sebepleri ile ilgili açıklamalar;)3 'mevcut siyasî temsilcilik sisteminin kaldırılıp yerine halkın doğrudan kanun yapma sisteminin konması'" ile ilgili nokta; 4) "siyasi mücadele araçları" ile ilgili nokta. Son hususta geçersiz ya da yanlış olan bir şey görmüyoruz. Aksine, mücadele araçlarının Emeğin Kurtuluşu Grubu tarafından belirtilen araçlar olması gerektiğine inanıyoruz (ajitasyon, devrimci örgütlenme, "uygun bir anda" kesin saldırıya geçme, ve hatta, **prensip olarak,** terörü bile reddetmiyoruz). Fakat, 1885'te yurt dışındaki devrimci bir grubun programı için gerekli mücadele araçlarının belirtilmesi için **işçi sınıfı partisinin** programının uygun bir yer olmadığına inanıyoruz. Program, araçların seçimini Parti'nin **taktiklerini** tayin eden militan örgütlere ve Parti kongresine terkederek, araçlar sorununu açık bırakmalıdır. (Otokrasiyle mücadele eden diğer savaşçılara karşı tutumumuz gibi prensip ile ilgili en önemli sorunlar hariç olmak üzere) taktik sorunlar programda yer almamalıdır. Taktik sorunlar, ortaya çıktıkça, Parti gazetesinde tartışılacak ve Parti kongresinde kesin karara bağlanacaktır. Kanımızca, terör meselesi için de aynı şey geçerlidir. Sosyal Demokratlar terör sorununu tartışmaya zorunlu olarak sokmalıdırlar (tabii ki, prensip açısından değil, taktik açıdan) çünkü hareketin kendiliğinden gelişmesi casusların öldürrüldüğü durumları daha sıklaştıracak, yoldaşlarının hapishane hücrelerinde ve sürgünde işkenceyle öldürülmelerini daha da sık olarak görecek olan işçi ve sosyalistlerin saflarında daha büyük bir sabırsız öfke yaratacaktır. Söylenmemiş bir şey bırakmamak için şu kadarını da belirtelim ki, şahsî kanımıza göre, terör **şimdilik** bir mücadele aracı **olmamalıdır.** Şartlarda bir değişiklik meydana gelip de taktiklerde bir değişikliği zorunlu kılana kadar, Parti (parti olarak) teröre son vermeli ve tüm gücünü örgütlenme ve muntazam yayın dağıtımı üzerinde yoğunlaştırmalıdır.

Halkın doğrudan kanun yapması konusuna gelince, bunun şimdilik programa konulmaması gerektiği kanısındayız. Sosyalizmin zaferi, prensip olarak, parlamentarizm **yerine** halkın doğrudan kanun yapmasına bağlanmamalıdır. Bizce bu husus, Erfurt Programı üzerine yapılan tartışmalarda ve Kautsky'nin bu konuyla ilgili kitabında incelenmiş ve doğruluğu ispatlanmıştır. Tarihsel ve politik bir incelemeye dayanarak Kautsky, halkın kanun yapıcılığının ancak şu şartlar gerçekleştiği takdirde faydalı olacağını kabul etmektedir: 1) şehir ile köy arasındaki çelişkinin, ya da şehirlerin hakimiyetinin olmadığı hallerde; 2) çok gelişmiş siyasî partilerin varolduğu hallerde; 3) "bağımsız olarak halkın kanunu koyuculuğuna muhalif aşırı merkeziyetçi devlet gücünün bulunmadığı" hallerde. Rusya'da bunların **tamamen zıttı** koşullar vardır ve "halkın kanun koyuculuğu"nun emperyalist "plebisit" biçiminde soysuzlaşması tehlikesi ülkemizde özellikle çok fazladır. 1893'te Almanya ve Avusturya hakkında Kautsky, "bize göre, halkın kendi kanunlarını kendisinin yapması sorunu geleceğin devletinin bir sorunudur." diyebilmişse, Rusya'da bu konuda söyleyebilecek başka bir şey kalır mı? Otokrasinin hakim olduğu Rusya'nın bu döneminde kendimizi," demokratik bir anayasa" isteğiyle sınırlamamız ve Emeğin Kurtuluşu grubunun programının pratik kısmındaki ilk iki noktayı, "Erfurt Programı"nın pratik kısmındaki ilk iki noktaya yeğ tutmamız gerektiği inancındayız.

Şimdi de programın pratik kısmına bakalım. Bu kısım, kanımızca, şekil

olarak değilse bile, öz olarak üç bölüm içermektedir: 1) genel demokratik reform talepleri, 2) işçilerin korunması ile ilgili tedbir talepleri; ve 3) köylülerin çıkarları ile ilgili talepler. Emeğin Kurtuluşu grubunun "program taslağı"nın birinci bölümünde köklü bir değişikliğe gerek yoktur. Bu bölümdeki istekler: 1) genel oy hakkı; 2) milletvekillerine ücret verilmesi; 3) genel, layik, parasız ve zorunlu eğitim vs.; 4) kişi ve vatandaşların mesken dokunulmazlığı; 5) sınırsız düşünce, konuşma, toplantı özgürlükleri vs. (buraya özellikle grev hakkını da katabiliriz); 6) seyahat ve yerleşme hürriyeti (bu kısma "göçetme hürriyeti" ile "pasaportların tamamen ortadan kaldırılması" konularını da eklemek yerinde olabilirdi); 7) tüm vatandaşların tam eşitliği, vs.; 8) sürekli bir ordu yerine halkın toptan silâhlandırılması; 9) "medenî ve ceza kanunlarının yeniden düzenlenmesi, toplumsal mülk dağıtımının ve insan haysiyetine yakışmayan cezaların tamamen ortadan kaldırılması." Bu bölüme, "kadın ve erkek haklarında tam eşitliği" de eklemek iyi olacaktır. Bu bölüme, "bu temel siyasî haklara dayanarak işçi sınıfı Partisi tarafından öne sürülecek" talepler olarak Emeğin Kurtuluşu Grubunun programında formüle edilmiş olan mali reform talepleri de ilâve edilmelidir: "mevcut vergilendirme sisteminin kaldırılması ve yerine müterakki gelir vergisinin konması." Son olarak, gene bu bölüme, "her vatandaşın bir memuru, amirine şikâyet etmeksizin, mahkemeye verebilme hakkının sağlama alınması gerektiğinden, memurların halk tarafından seçilmesi" isteği de eklenmelidir.

Emeğin Kurtuluşu Grubunun programının pratik taleplerle ilgili ikinci bölümünde "işçiler (şehir ve tarım işçileri) ile işverenler arasında ve işçi temsilciliği ile teftiş örgütü arasındaki ilişkileri düzenleyen bir kanunî tüzük" yapılması hususunda genel bir talebe rastlıyoruz. Bizim görüşümüze göre, **işçi sınıfı partisi** bu konudaki taleplerini daha kapsamlı ve daha etraflı bir şekilde formüle etmelidir. Bu konuda Parti şunları istemelidir: 1) sekiz saatlik işgünü; 2) gece mesaisinin ve 14 yaşından aşağı çocukların çalıştırılmasının yasaklanması; 3) her işçinin haftada en az 36 saat kesintisiz istirahatinin sağlanması; 4) fabrika kanunu ile fabrika teftişinin sanayi ile tarımın, devlet fabrikalarının, esnaf kuruluşlarının ve evlerinde çalışan zanaatkârların her kesimini kapsayacak şekilde geliştirilmesini; müfettişlerle aynı yetkiye sahip olan müfettiş yardımcılarının işçiler tarafından seçilmesi; 5) işveren ve işçinin eşit sayıda seçeceği yargıçlardan kurulu fabrika ve köy mahkemelerinin sanayi ve tarımın her kesiminde kurulması; 6) aynî ödemelerin şartsız olarak her yerde yasaklanması; 7) hem sanayide, hem tarımda fabrika sahiplerinin iş kazaları ve işçilerin sakat kalmaları ile ilgili sorumluluklarını saptayacak kanunların çıkarılması, 8) her türlü işçi kiralanmasında, işçi ücretlerinin en az haftada bir kez ödenmesinin kanunla sağlanması; 9) işçi ve işveren arasındaki eşitsizliği zedeleyen bütün kanunların kaldırılması (örneğin fabrika ve çiftlik işçilerinin işi terketmeleri halinde onları cezaî sorumluluk altında tutan kanunlar, iş sözleşmesini bozmakta işverenlere daha çok özgürlük veren kanunlar, vs.). (Açıktır ki, biz burada talepleri ana hatlarıyla ortaya koyuyor, taslak için gerekli olan son biçimlerini vermiyoruz). Programın bu bölümü (bundan önceki bölüme bağlı olarak), şu ya da bu bölgedeki, üretim dalındaki, fabrikadaki, vs. ajitatörlerin daha somut ya da daha özel talepler iler sürmelerini engellemek şartıyla, yol gösterici ajitasyon prensiplerini ihtiva etmelidir. Demek oluyor ki, programın bu bölümü hazırlanırken iki tip aşırılıktan kaçınmaya gayret etmeliyiz: bir yandan **tüm** işçi sınıfı için

büyük önem taşıyan hiçbir temel talebi ihmal etmemeli; öte yandan programı lüzumsuz yere dolduracak ufak ayrıntılara girmemeliyiz.

Emeğin Kurtuluşu grubunun programında yer alan "üreticiler birliğinin devletten yardım görmesi" talebi, kanımızca, tümüyle programdan çıkartılmalıdır. Teorik açıdan olduğu kadar, diğer ülkelerin tecrübeleri ve Rusya'nın özel nitelikleri (burjuva liberallerinin ve polis hükümetinin "artellerle"* flört etme ve "halk endüstrisini ... himaye etme eğilimleri, vs.) bu talebi öne sürmemize engeldir. (Onbeş sene önce, meseleler, hiç şüphesiz, bir çok bakımdan farklıydı; **onbeş sene önce** Sosyal Demokratların böyle bir talebi programlarına koymaları çok doğaldı.)

Geriye Programın pratik kısmının üçüncü ve son bölümü kalmaktadır: köylü sorununa ilişkin talepler. Emeğin Kurtuluşu grubunun programında bu sorunla ilişkin bir tek talep olduğunu görüyoruz: tarımsal ilişkilerimizin radikal bir biçimde yeniden düzenlenmesi. Yani toprak borçlarının ve toprağın köylü komününe verilmesi durumunun yeniden düzenlenmesi; komün tarafından kendisine verilen toprağı almayı reddetme ve köy komününü terketme hakkının sağlanması, vs."

Burada açıklanan temel fikrin tamamiyle doğru olduğu ve Sosyal Demokrat işçi sınıfı partisinin bununla ilgili bir talebi programına alması gerektiği kanısındayım. ("İlgili bir talep" diyorum çünkü bazı değişiklikler yapılmasının gerekli olacağı düşüncesindeyim).

Ben bu meseleyi şöyle anlıyorum. Rusya'daki köylü meselesi Batı'daki köylü meselesinden öz olarak farklıdır. Batıda mesele hemen tamamiyle kapitalist, burjuva toplumundaki köylünün meselesiyken; Rusya'da mesele, kapitalist ilişkilerden olduğu kadar (ve belkide daha fazla), **pre-kapitalist** kurumlardan ve ilişkilerden, **serfliğin devamından** zarar gören köylünün meselesidir. Batı'da köylüğün, bir sınıf olarak, otokrasiye karşı ve serfliğin devamına karşı savaşçılar sağlama rolü kapanmışken, köylülüğün bu rolü Rusya'da henüz bitmemiştir. Batıdaki sanayi proletaryası uzun bir zamandanberi köylere tamamiyle yabancılaştırılmıştır; bu yabancılaşma ilgili hukukî kurumlarca tamamlanmıştır. Rusya'da "sanayi proletaryası", hem yapısı hem de varolma koşullarından ötürü, büyük ölçüde hâlâ köylere bağlıdır" (P. B. Akselrod, **aynı eser**, sayfa 11). Rusya'da köylülüğün küçük-burjuvazi ve ücretli işçiler olarak farklılaşmasının büyük bir güçle ve şaşırtıcı bir hızla ilerlediği doğrudur. Fakat bu henüz sona ermemiş bir süreçtir ve, hepsinden önemlisi, bu süreç hâlâ bütün köylüleri kollektif sorumluluğun ve vergilerin ağır zincirleriyle bağlayan eski serflik kurumlarının çerçevesi içinde sürüp gitmektedir. Dolayısiyle, Rus Sosyal Demokratı (bu satırların yazarı gibi), kapitalist toplumdaki küçük mülkiyetin veya küçük tarımsal ekonominin korunmasına ya da desteklenmesine şiddetle karşı olsa bile, yani (bu satırların yazarı gibi), burjuvaların ve oportünistlerin bütün çeşitlerinin "dogmacı" ve "ortadoks" diye alay etmeye bayıldıkları marksistlerden yana olsa bile, inançlarına en ufak bir ihanette bulunmadan, aksine bu inançlarından ötürü, işçi sınıfı partisinin köylülüğü (küçük mülk sahipleri ya da küçük çiftçiler sınıfı olarak **değil**), **genel olarak serfliğin devamına ve özel olarak da otokrasiye karşı devrimci**

* **Arteller**, Rusya'da köylülerin, toprak ve hayvanlarını birleştirdiği ve mahsulün emeğe ve her üyenin koyduğu araç-gerece göre üleşildiği bir çeşit kooperatif idi —ç.

bir mücadele yürütebildiği sürece desteklemesinde ısrar edebilir ve etmelidir. Serfliğin devamına ve otokrasiye karşı **devrimci bir mücadele yürütebildikleri sürece** büyük burjuvaları bile desteklemeye hazır olduğumuzu ilân eden biz Sosyal Demokratlar, nasıl olur da milyon kere daha güçlü, giderek adım adım proletarya ile birleşen küçük-burjuva sınıfına destek olmayı reddedebiliriz? Büyük burjuvazinin liberal taleplerinin desteklenmesi nasıl büyük burjuvaziyi desteklemek anlamına gelmiyorsa, küçük-burjuvazinin demokratik taleplerinin desteklenmesi de, şüphesiz ki, küçük-burjuvazinin desteklenmesi anlamına gelmez; tersine, siyasi özgürlüğün mümkün kılacağı bu gelişmedir ki, özel bir güçle, sermayenin darbeleri altında, Rusya'daki küçük ekonominin çökmesine yol açacaktır. Bu nokta üzerinde Sosyal Demokratlar arasında bir anlaşmazlık olacağını sanmıyorum. Dolayısiyle mesele şudur: 1) talepler ne şekilde formüle edilmelidir ki, bu talepler kapitalist bir toplumdaki küçük mülk sahiplerinin desteklenmesi şekline dönüşerek dejenere olmasın? ve 2) köylülüğümüz, kısmen de olsa, serfliğin kalıntılarına karşı ve mutlakiyete karşı **devrimci** bir mücadele yürütebilecek güçte midir?

İşe ikinci soruyla başlayalım. Rus köylülüğünün arasında devrimci unsurların varlığını inkâr edecek birisinin bulunabileceği şüphelidir. Reform sonrası devrede bile, toprak ağalarına, kâhyalara ve onları destekleyen hükümet memurlarına karşı köylü ayaklanmaları olmuştur. Bunlardan en meşhurları kırsal bölgelerdeki katliamlar, isyanlar, vs. dir. Acınacak derecede sınırlı bir eğitimin bile kendisinde haysiyet duygusunu uyandırmaya başladığı köylülüğün, Köy Gözcüleri(7) adı altında köylülerin üzerine saldıran başıbozuk aristokrat çetelerinin vahşi kanunsuzluklarına karşı artan öfkesi iyi bilinmektedir. Gittikçe artan açlığın, böyle bir "kıtlığa" karşı pasif seyirciler olarak kalamayacak milyonlarca insanı kapsadığı gayet iyi bilinmektedir. Köylülük arasında dinî mezheplerin ve akılcılığın geliştiği gayet iyi bilinen bir gerçektir; ve dinî maske altında girişilen politik protestolar sadece Rusya'ya özgü bir şey olmayıp, gelişmenin belirli bir aşamasındaki bütün ülkelerde görülmektedir. Dolayısiyle, köylülük arasındaki devrimci unsurların varlığı en ufak şüpheye dahi yer vermeyecek kadar açıktır. Bu unsurların gücünü hiç de abartmıyoruz: ne köylülerin politik geriliklerini ve cehaletlerini unutuyoruz, ne de "duygusuz ve zalim Rus ihtilâli" ile devrimci mücadele arasındaki farkı silip atıyoruz; köylülüğü politik olarak aldatmak ve cesaretini kırmak üzere hükümetin elinde bulundurduğu sonsuz olanakları unutmuyoruz. Fakat bütün bunlardan bir tek sonuç çıkar: o da, köylülüğü devrimci hareketin **lokomotifi** yapmanın ne kadar saçma olacağı ve harektin devrimci niteliğini köylülüğün devrimci eğilimine göre **şartlandırmanın** bir parti için çılgınlık olacağıdır. Rus Sosyal Demokratlarına bu tür bir şey önermek gibi bir şey söz konusu olamaz. Bizim bütün söylediğimiz şudur: bir işçi sınıfı partisi, marksizmin temel ilkelerini bozmaksızın ve büyük bir politik hata işlemeksizin, köylülük arasında varolan devrimci unsurları **görmezlikten gelemez** ve bu unsurları desteklememezlik edemez. Rus köylülüğü arasındaki devrimci unsurların, en azından otokrasinin devrilmesi dönemindeki Batı-Avrupa köylüsü gibi davranıp davranmayacağı tarihin henüz cevap vermediği bir sorundur. Şayet bu

(7) **Köy Gözcüleri**, toprak ağalarının köylüler üzerindeki otoritesini güçlendirmek amacıyla 1889 yılında Çarlık hükümeti tarafından kurulan idari bir mevki idi. Köy Gözcüleri mahalli toprak asilleri arasında seçilmekteydi ve kendilerine sadece idari değil, yargı yetkileri de verilmekteydi. Bunlar arasında köylüleri tevkif etme ve toplu olarak cezalandırma yetkileri de vardı.

devrimci unsurların güçsüz olduğu ispatlanacak olursa, Sosyal Demokratlar, itibarları ve hareketleri yönünden bir şey kaybetmezler, zira eğer köylülük Sosyal Demokratların devrimci çağrısına tepki göstermeyecek olursa (tepki gösterecek güçte olmayabilir) bu Sosyal Demokratların hatası değildir. Büyük burjuvazinin ve küçük-burjuvazinin ihanetlerine rağmen, işçi sınıfı hareketi kendi yolunda yürümektedir ve gelecekte de ürümeye devam edecektir. Şayet köylülük devrimci bir mücadele yürütecek güçte olduğunu ispat edecek olursa, bu durumda köylülüğe destek olmayan Sosyal Demokrasi itibarını ve demokrasi mücadelesinin önderi olma hakkını ebediyen kaybedecektir.

Yukarıda sorduğumuz birinci soruya dönelim. "Tarımsal ilişkilerin radikal bir biçimde yeniden düzenlenmesi" talebinin biçim için açık olmadığını söylemeliyiz: onbeş sene önce bu yeterli olabilirdi; ancak ajitasyon için yol göstermemiz gereken ve aynı zamanda bugün Rusya'da sayıları bir hayli kabarık olan ve İçişleri Bakanlığındaki Pobodonostsev, Witte ve bir sürü diğer resmî memur gibi "etkili" bir desteğe sahip olan küçük ekonomi taraftarlarına karşı kendimizi korumamız gerektiği bir sırada, bu talep ile kifayet edemeyiz. Programımızın pratik kısmının üçüncü bölümünün yaklaşık olarak bir özetini, tartışmaları için, yoldaşlarımıza sunuyoruz:

"Mevcut devlete ve sosyal sisteme karşı her devrimci hareketi destekleyen Rus Sosyal Demokrat işçi sınıfı partisi, Rus toplumunda halkın haklarının olmayışından ve serfliğin devamından en çok zarar gören ve bir sınıf olan köylülüğü, otokrasiye karşı devrimci bir mücadeleyi sürdürebildiği sürece, destekleyeceğini ilân eder.

"Bu ilkelerden hareketle, Rus Sosyal-Demokrat İşçi sınıfı partisi şunları talep eder:

"1) Toprak borçlarının(8) ve **quit-rant*** ödemelerinin ve vergi-ödeyen bir toplumsal-mülk olan köylülük için bütün zorunlu mükelllefiyetlerin kaldırılması;

"2) Hükümetin ve toprak sahiplerinin toprak borçları biçiminde köylüleri soyarak elde ettikleri meblâğların halka iade edilmesi;

"3) Kollektif mükelllefiyetin ve köylünün toprağını elden çıkarmasını engelleyen bütün kanunların kaldırılmasını;

"4) İster özel kanunlar ve kurumlar tarafından getirilmiş olsun (Örneğin Urallar bölgesindeki köylü ve işçilerin durumu), ister köylülerin ve toprak ağalarının topraklarının birbirlerinden henüz ayrılmamış olmasından ötürü olsun

(8) Toprak borçları, 19 Şubat 1861 de kabul edilen "Serflik Bağımlılığından Kurtulan Köylülerin Borçlarıyla ilgili Yönetmelik"in sonucuydu. Çarlık Hükümeti, kendilerine verilen toprak karşılığında köylüleri, toprağın gerçek fiyatının bir kaç misli tutarında ağalara karşı borçlandırıyor ve köylüleri bu borcu ödemeye mecbur ediyordu. Hükümet toprağın alım fiyatını ağalara ödüyor ve köylüyü 49 sene vadeyle kendisine borçlandırıyordu. Bu, köylüler için tahammül edilmez bir yük oluyor ve yoksullaşmalarına ve mahvolmalarına yol açıyordu. Sadece toprak ağalarının mülkü olan köylülerin çarlık hükümetine yaptıkları ödemelerin tutarı 2.000 milyon ruble'yi bulmaktaydı. Halbuki köylülere verilen toprakların piyasa fiyatı 544 milyon rubleyi geçmiyordu. Köylüleri bu şekilde borçlandırma programının uygulanmasına 1883 yılında başlandığına göre, borçların tamamen ödenmesi 1932 yılını bulacaktı. Ancak, birinci Rus devrimi (1905-07) sırasındaki köylü hareketleri, çarlık hükümetini bu borçları Ocak 1907 tarihinden itibaren kaldırmaya mecbur etmiştir.

* **Quit-rant:** köylülerin feodal bağımlılıktan kurtulabilmek için feodal ağaya ödemek zorunda oldukları rant.

(örneğin Batı bölgesinde hala kaldırılmamış olan irtifak hakkı(9)), ister toprak ağalarının köylülerin topraklarına el koymaları sonucu köylülerin angarya iş gören köylülerin ümitsiz durumuna düşmüş olmalarından ötürü olsun, köylülerin toprak ağalarına karşı olan bütün feodal bağımlılık kalıntılarına son verilmesi;

"5) Aşırı derecede yüksek kiraların azaltılması ve tefeci-toprak ağalarının ve, genel olarak, köylülerin çaresiz durumlarını istismar ederek onları anlaşmalarla kıskıvrak bağlayan bütün kişilerin cezalandırılması için köylülere, mahkemeye başvurmak hakkının sağlanması."

Programın en önemli bölümü olduğundan ötürü değil, fakat üzerinde en fazla anlaşmazlık olan ve bütün Sosyal Demokratlar tarafından kabul edilen tartışma götürmez gerçeklerle daha uzaktan ilişkisi bulunduğundan, böyle bir önerinin gerekçeleriyle ilgili ayrıntıları üzerinde durmak zorundayız. Köylülüğün (şartlı) "desteklenmesi" ile ilgili giriş cümlesi bizce gereklidir çünkü proletarya, genel olarak, bir küçük mülk sahipleri sınıfının çıkarlarının korunmasını üzerine alamaz ve almamalıdır; proletarya bu sınıfı ancak devrimci **olduğu ölçüde** destekleyebilir. Ve Rusya'da bugün bütün geriliklerin, serfliğin tüm kalıntılarının, haklardan yoksunluğun ve "ataerkil" baskının temsilcisi otokrasi olduğundan, işçi sınıfı partisinin köylülüğü, ancak **otokrasiye** karşı devrimci bir mücadele yürütebildiği ölçüde destekleyeceğine işaret edilmesi zorunlu olmaktadır. Böyle bir önerme, Emeğin Kurtuluşu grubunun programındaki şu önermeyle açıkça bir kenara itilmektedir: "Otokrasinin başlıca koruyucu silahı, köylülüğün entelllektüel geriliği ve politik ilgisizliğidir." Fakat bu sadece teoriye ters düşmekle kalmamakta, aynı zamanda gerçeklere de ters düşmektedir, çünkü (genel olarak küçük mülk sahipleri sınıfı için olduğu gibi) köylülük de niteliğindeki ikilem ile belirlenir. Köylülüğün durumunun iç çelişkilerini gösteren ekonomi-politik tartışmalarını tekrarlamak niyetinde değiliz. Ancak, Marx'ın 1850'lerin başında Fransız köylülüğünün niteliklerini belirten şu sözlerini hatırlatmakta yarar vardır:

"Bonapart hanedanlığı devrimci köylülüğü değil, tutucu köylülüğü; toplumsal varlığının, küçük işletmesinin durumuna isyan eden köylülüğü değil, bu küçük işletmesini güçlendirmek isteyen köylülüğü; şehirle bağları olup kendi gücüyle eski düzeni devirmek isteyen köy halkını değil, tersine bu eski düzenin uyuşuk inzivasında kendilerinin ve küçük işletmelerinin imparatorluk tarafından korunduğunu ve savunulduğunu görmek isteyenleri temsil eder. Köylülüğün ilericiliğini değil, tutuculuğunu; akılcılığını değil, önyargılarını; geleceğini değil, geçmişini; [Nant fermanının kaldırılmasına karşı direnen köylülüğü değil, 1789 Fransız ihtilaline karşı başkaldıran köylülüğü] temsil eder" (**18. Brumaire**, s. 99).(10) İşçi sınıfı partisi, "eski düzeni" yıkmak için çalışan köylülüğü, yani Rusya şartlarında, her şeyden önce otokrasiyi yıkma-

---

(9) **İrtifa hakkı:** başkalarının malını kullanma hakkı. Lenin burada Batı Bölgesindeki feodal ilişki kalıntılarına atıf yapmaktadır. 1861 Reform'undan sonra köylüler ortak yolların, meraların, akar suların, vs. kullanılması karşılığında toprak ağaları için fazladan çalışmaya zorlanmaktaydı.

(10) Karl Marx, **Lui Bonapart'ın Hükümet Darbesi,** (Marx ve Engels, **Seçme Eserler,** Cilt I, Moskova, 1958, s. 335).

ya çalışan köylülüğü desteklemek durumundadır. Rus Sosyal Demokratları, Narodnik doktrininin ve eğiliminin devrimci yanını ortaya çıkarmanın ve benimsemenin gerekliliğini her zaman duymuşlardır. Emeğin Kurtuluşu grubunun bu durumu sadece yukarıya aktarılan "yeniden radikal bir düzenleme", vs. sözlerinde değil, fakat şu sözlerde de ifadesini bulmuştur: "Hiç şüphesiz ki, köylülükle doğrudan ilişki içinde olan kişiler, bugün bile, köylülük arasındaki çalışmalarıyla, Rusya'daki sosyalist harekete önemli katkılarda bulunabilirler. Sosyal Demokratlar bu kişileri değil itmek, onlarla çalışma metodları ile ilişkin temel ilkeler üzerinde bir anlaşmaya varabilmek için her türlü çabayı göstereceklerdir." Bundan on beş sene önce, devrimci Narodnizmin devrimci geleneğinin hala yaşadığı sıralarda, böyle bir açıklama yeterliydi. Fakat bugün, şayet Sosyal Demokrat işçi sınıfı partisinin demokrasinin öncü savaşçısı olmasını istiyorsak, köylülük arasında "çalışmanın temel ilkelerini" bizzat bizim tartışmaya başlamamız gerekir.

Fakat yizim öne sürdüğümüz talepler köylülerin desteklenmesine değil de, köylülerin mülklerinin, küçük ekonomilerinin güçlendirilmesinin desteklenmesine yol açmıyor mu? Ve bu talepler tüm kapitalist gelişim sürecine uygun düşüyor mu? Şimdi bir marksist için hayati önemi olan bu soruları ele alalım.

Birinci ve üçüncü taleplerin özü üzerinde Sosyal Demokratlar arasında görüş ayrılıkları olamaz. İkinci talep, özü itibariyle, muhtemelen görüş ayrılıkları doğuracaktır. Şu düşünceler, kanımızca, bu talebin lehinedir: 1) toprak borçlarının köylülerin toprak ağaları tarafından doğrudan soyulması anlamına geldiği; ödemelerin sadece köylünün toprağı için değil, fakat serflikten kurtulmak için yaptığı ödemeler olduğu; ve hükümetin köylülerden, ağalara ödediğinden **daha fazla**, para aldığı bir gerçektir; 2) bunu bitmiş ve tarihin arşivine kaldırılmış bir gerçek olarak düşünemeyiz, zira aristokrat sömürücülerin kendileri bile, o sırada yapmış oldukları "fedakârlıklardan" yakınarak, köylü Reformunu bu şekilde yorumlamamaktadırlar; 3) milyonlarca köylünün açlıktan kıvranmasının kronik bir hal almaya başladığı, toprak ağaları, kapitalistler ve maceracı dış politikası için milyonlar harcayan hükümetin açlara yapılacak bir kaç kuruş yardım için çekişe çekişe pazarlık ettiği bugün, imtiyazlı sınıfların çıkarlarına hizmet eden otokratik hükümetin idaresinin halka neye mal olduğunu hatırlamak gerekir; 4) Sosyal Demokratlar köylülerin açlıktan ölmeleri karşısında tarafsız bir gözlemci olarak kalamazlar; açlara en geniş yardımın yapılmasının gerekliliği üzerinde Rus Sosyal Demokratları arasında hiç bir zaman görüş ayrılığı olmamıştır ve hiç kimse devrimci tedbirler alınmadan ciddi bir yardımın mümkün olduğunu iddia edemez; 5) Çarlık sülalesine ait topraklara el konulmasının ve aristokrasiye ait toprakların daha hızlı olarak el değiştirmesinin, yani önerilen talebin uygulanmasının sonuçları, Rusya'nın tüm toplumsal gelişimine yardımcı olacaktır. Önerilen talebe **karşı**, muhtemelen, genellikle bu talebin "pratik olmadığı" itirazı yükselecektir. Şayet böyle bir itiraz, sadece bu talebin "devrimci" olmadığı, "ütopyacı" olduğu gibi iddialara dayandırılacak olursa, şimdiden şu kadarını söyliyelim ki, böyle **oportünist iddialar** bizi korkutmaz ve bu iddiaları hiç önemsemeyiz. Yok şayet itiraz, hareketimizin ekonomik ve politik şartlarının analizine dayandırılacak olursa, o zaman sorunun daha etraflı olarak ele alınmasının gerekliliğini ve bu konuyla ilişkin olarak yapılacak polemiğin faydalı olacağını itirazsız kabul ederiz. Yalnız şu kadarını belirtelim ki, bu talep köylülüğün devrimci olduğu **sürece**

desteklenmesi talebinin bir parçasıdır, tek başına düşünülmemelidir. Köylülüğün arasındaki bu unsurların kendilerini nasıl ve ne güçte ortaya koyacaklarını tarih gösterecektir. Rosa Luxemburg'un Polonya'nın bağımsızlığı talebinin (Polonya işçi partisi için) "pratik olmadığı"nı öne sürmesi üzerine onunla giriştiği polemikte Kautsky'nin açıkça göstermiş olduğu gibi, bir talebin "pratik olmaması"ndan, o talebin toplumsal gelişmeye katkısı olup olmadığını değil de, ekonomik ve politik şartların özel bir durumuyla olan ilişkisini anlıyorsak, bu tamamiyle hatalı bir kıstastır. Şayet hafızamız bizi yanıltmıyorsa, o sırada Kautsky, Erfurt Programı'nın kamu hizmeti yapanların halk tarafından seçilmesi talebini örnek olarak göstermişti. Bugünün Almanyası için bu talebin "pratikliği" su götürür olmaktan da ötededir. Ancak, Sosyal Demokratlardan hiç birisi taleplerin belirli bir anda ya da belirli şartlar altında mümkün olan talepler haline getirilmesini ve bu şekilde sınırlandırılmasını önermemişti.

Ayrıca, dürdüncü madde ile ilişkin olarak, Sosyal Demokratların tüm feodal bağımlılıkların kaldırılması talebini öne sürmeleri gerektiğine muhtemelen hiç kimse, prensip olarak, itiraz etmeyecektir. Daha fazla açıklık gerektiren husus, muhtemelen, sadece bu talebin yeniden formüle edilmesi ve kapsamının belirlenmesi olacaktır; yani, örneğin 1861'de topraklara ağalar tarafından el konulması(11) sonucu köylülerin **mecburen** angarya iş görmek zorunda kalışları durumuna son verilmesinin, bu talebin kapsamına girip girmediğine açıklık getirmek gerekecektir. Kanımızca, bu soru olumlu bir şekilde cevaplandırılmalıdır. Angarya ekonomisinin fiili varlığını, toplumsal gelişmeye (ve kapitalizmin gelişmesine) büyük bir engel teşkil etmektedir. Kapitalizmin gelişmesi, şüphesiz, bu kalıntıları "kendiliğinden, doğal yoldan" tasfiyeye yönelmektedir. Ancak, bir kere, bu kalıntılar o derece köklüdür ki, bunların bir çırpıda tasfiye olması beklenemez; ikincisi, ve en önemlisi, "doğal yol" **aslında** (angarya, vs., sonucu) toprağa bağlı olan ve toprak ağaları tarafından köleleştirilen köylülerin ortadan kaldırılmasından başka birşey değildir. Bu şartlar altında Programlarının bu mesele üzerinde essiz kalmasına Sosyal Demokratların müsaade etmemeleri doğaldır. Şu sorulabilir: Bu talep nasıl gerçekleştirilebilir? Programda bu meseleye değinmeye gerek olmadığı düşüncesindeyiz. Bu talebin gerçekleştirilmesi (köylülük arasındaki devrimci unsurların gücüne bağlı olan bu bölümdeki diğer bütün talepler gibi), **1860'larda** toprak ağalarının "legal" soygunlarını gerçekleştiren Asiller Komitesi'nin(12) karşıtı, köylüler tarafından seçilmiş mahalli köylü komiteleri tarafından mahalli şartların etraflı bir şekilde incelenmesini gerektirecektir. Bunun gerçekleştirilmesi için gerekli demokratik kurumlar programın demokratik talepleri arasında yeterli derecede yer almaktadır. Bu, Emeğin Kurtuluşu grubunun programınının sözünü ettiği "tarımdaki ilişkilerin radikal bir biçimde yeniden düzenlenmesi"nden başka birşey olmayacaktır. Yukarıda da söylediğimiz gibi, prensip olarak, Emeğin Kurtuluşu grubunun taslağı ile hemfikiriz ve sadece: 1) köylülüğün sınıf çıkarları için proletaryanın hangi koşullar altında mücadele edeceğinin daha kesin olarak belirlenmesini; 2) yeniden düzenlemenin

(11) Rusya'da serfliğin kaldırılmasından sonra toprak ağaları köylülere ait meralara, koruluklara, vs. el koymaya başlamışlardı.

(12) **Asillerin Gubernia Komiteleri**, köylülerin "kurtuluşu" için "Köylü Reformu" hazırlamak üzere 1857 - 58 tarihleri arasında çarlık otoriteleri tarafından kurulmuştur.

niteliğinin tarif edilmesini: feodal bağımlılık kalıntılarının kaldırılması; 3) taleplerin daha kesin olarak ifade edilmesini istiyoruz.

Bir diğer itirazın da şu olacağını şimdiden biliyoruz: köylülerin topraklarına le konulması, vs. meselelerinin tekrar gözden geçirilmesi, bu toprakların tekrar köylülere devredilmesini gerektirecektir. Bu kesindir. Fakat bu küçük mülkiyeti, küçük işletmeleri güçlendirmeyecek midir? Sosyal Demokratlar, muhtemelen köylülüğün el konan toprakları üzerinde yürütülen büyük kapitalist ekonominin yerini küçük ekonominin almasını isteyebilir mi? Bu, muhakkak ki, **gerici** bir tedbirdir!

Cevabımız şudur: şüphesiz ki, küçük-çap ekonominin büyük-çap ekonominin yerini alması gericiliktir ve bunden yana olmamalıyız. Fakat bizim sözünü ettiğimiz talep, "feodal bağımlılık kalıntılarına son verilmesi" ile **sınırlandırılmıştır;** dolayısiyle büyük işletmelerin parçalanmasına yol açamaz; bu, sadece, özünde tamamiyle angarya sistemine dayanan işletmeler için geçerlidir; **bu tür işletmelere kıyasla,** ortaçağın bütün kalıntılarından arınmış bir köylü işletmesi (3. madde ile karşılaştırın) **ilericidir, gerici değil.** İkisini birbirinden ayıran kesin bir çizgi çizmek şüphesiz ki kolay değildir. Fakat biz, programımızdaki taleplerden hiç birisinin "kolaylıkla" gerçekleştirilebileceğine inanmıyoruz. Bizim görevimiz temel ilkelerin ve temel görevlerin ana hatlarını çizmektir; uygulamada bu sorunlar üzerinde kesin kararlara varmakla görevlendirilecek kişiler, işin teferruatının nasıl formüle edileceğini bileceklerdir.

Son maddenin amacı bundan önceki maddenin amacıyla aynıdır: (Rusya'nın kırsal bölgelerinde çok yaygın olan) **pre-kapitalist üretim biçiminin** tüm kalıntılarına karşı mücadele etmek. Köylüler tarafından toprak kiralanmasının, Rusya'da, ekseriya angarya ilişkilerini gizlemeye yaradığı hatırlanacaktır. Sonuncu maddedeki fikir Kautsky'den alınmıştır. İrlanda'yla ilgili olarak Kautsky, Gladstone'un liberal idaresinin bile, 1881'de, mahkemelere aşırı derecede yüksek kiraları indirme yetkisini veren bir kanun çıkardığına ve bu kanunun arzu edilen bir çok talepleri de içerdiğine işaret etmiştir: "Aşırı kiraların özellikle bu amaçla kurulmuş mahkemelerce azaltılması." Angarya ilişkilerini tasfiye etmesi anlamında bu, Rusya'da özellikle faydalı olacaktır (şüphesiz ki, mahkemelerin demokratik olarak örgütlendirilmiş olmaları şartıyla). Köleleştirici anlaşmaları da kapsaması için, bu kanuna tefecilik de dahil edilebilir; Rus köyünde kölelik o kadar yaygındır ki, köylülerin **çalışma kapasiteleri** üzerindeki baskısı o kadar ağırdır ki, toplumsal gelişmeye o kadar engeldir ki, tefeciliğe karşı mücadele özellikle gereklidir. Ve bir mahkeme için, bir anlaşmanın köleleştirici, tefeci niteliğini tespit etmek, bir kiranın aşırı niteliğini tespit etmekten daha zor olmayacaktır.

Genel olarak, bizim önerdiğimiz talepler, kanımızca, iki temel amacı hedeflemektedir: 1) kırsal bölgelerdeki tüm **pre-kapitalist,** feodal kurumların ve ilişkilerin kaldırılması (bu talepleri tamamlayan hususlar, programın pratik kısmının birinci bölümünde yer almaktadır); 2) kırsal bölgelerdeki sınıf mücadelesine daha açık ve daha bilinçli bir nitelik kazandırmak. Sosyal Demokratik "tarım programına", işte bu ilkelerin yol gösterici olması gerekir. Rusya'da çok yaygın olan ve kırsal bölgelerdeki sınıf mücadelesini **yumuşatma** çabalarından kendimizi kesin olarak koparmamız gerekir. Hakim olan libe-

ral-Narodnik eğilimi bu nitelikle belirlenir. Ancak, bu eğilimi kesinlikle reddederken (Londra Enternasyonal Kongresindeki Rus Sosyal Demokratlarının Raporuna Ek'te yapıldığı gibi), Narodnizmin devrimci muhtevasına özellikle dikkat etmemiz gerektiğini unutmamalıyız. "Narodnizm devrimci olduğu ölçüde, yani toplumsal-mülke, bürokratik idareye ve devletin desteklediği halkı barbarca sömürme ve ezme biçimlerine karşı çıktığı ölçüde, gerekli düzeltmelerden sonra, Narodnizm Rus Sosyal Demokrasisinin programının tamamlayıcı bir parçası olarak programa dahil edilmelidir" (Axelrod, **Bugünkü Görevler ve Taktikler**, s. 7). Bugün Rusya'nın kırsal bölgelerinde sınıf mücadelesinin iki ana biçimi iç içe girmiş durumadır: 1) köylülüğün imtiyazlı toprak sahiplerine ve serfliğin kalıntılarına karşı mücadelesi; 2) doğmakta olan tarım proletaryasının tarım burjuvazisine karşı mücadelesi. Sosyal Demokratlar için şüphesiz ki, ikinci mücadele daha büyük bir önem taşımakla birlikte, toplumsal gelişime **ters düşmedikçe**, birinci mücadeleyi de desteklemek zorundadırlar. Rus toplumunda ve Rusya'daki devrimci hareket içinde köylü meslesinin böyle özel bir yer almış olması ve almakta devam etmesi tesadüf eseri değildir: bu durum, iki tür mücadeleden birincisinin hala taşımakta olduğu büyük önemin sonucudur.

Sonuç olarak, dikkatli olmamız gereken bir yanlız anlama vardır. Sosyal Demokrasinin köylülere yaptığı "devrimci çağrıdan" söz ettik. Bu, dağılmak demek değil midir? Bu, gücün özellikle sanayi proletaryası arasındaki çalışma üzerinde yoğunlaştırılmasına zarar vermez mi? Asla; böyle bir yoğunlaştırmanın gerekliliğini **tüm** Sosyal Demokratlar bilmektedirler; bu husus Emeğin Kurtuluşu grubunun taslağında (1885) ve daha sonra **Rus Sosyal Demokratlarının Görevi** (1898) adlı broşürde yer almaktadır. Dolayısiyle, Sosyal Demokratlar güçlerini bölecekler diye bir endişeye hiç bir şekilde yer yoktur. Program bir talimatname değildir; program **tüm** hareketi kapsamaladır ve pratikte, şüphesiz ki, hareketin önce bir cephesi, sonra öteki cephesi ön plana getirilmelidir. Şimdiki durumda yoldaşları köye gitmeye çağıran bir tek Rus Sosyal Demokrat yoksa da, programda sanayi işçilerinden bahsedildiği kadar, tarım işçilerinden de bahsedilmesinin gerekliliğine kimse karşı çıkmayacaktır. Ancak, çabalarımızın dışında da olsa, işçi sınıfı hareketi kaçınılmaz olarak demokratik fikirlerin kırsal bölgelere yayılmasına yol açacaktır. "Ekonomik çıkarlara dayandırılan ajitasyon, kaçınılmaz olarak Sosyal Demokrat çevreleri, sanayi proletaryamız ile köylü kitleleri arasındaki en yakın çıkar dayanışması gerçeği ile yüz yüze getirecektir" (Axelrod, **a.g.e.**, s. 13). Bundan ötürü, Rus Sosyal Demokratları için bir **tarım programı** (açık konuşursak, **belirtilen özellikleriyle** bu, şüphesiz ki, bir "tarım programı" değildir) mutlaka gereklidir. Propaganda ve ajitasyonlarımızda sürekli olarak köylü-işçilere, yani köy ile ilişkilerini sürdüren, köyde akrabaları veya ailesi olan ve köye gidip gelen fabrika işçilerine rastlıyoruz. Toprak borçlarının ödenmesi, kollektif mükellefiyet ve kira sorunları, şehir işçilerinin büyük bir kısmı için bile hayatî önem taşımaktadır (örneğin Sosyal Demokratik propaganda ve ajitasyonun aralarında yayılmaya başladığı Urallardaki işçiler). Şayet köye giden Sosyal Demokratlara ve sınıf bilincine sahip işçilere kesin olarak yol gösterici olmaya dikkat etmiyecek olursak, görevimizi tam olarak yerine getiremeyiz. Kırsal bölgelerdeki aydınları da, örneğin ilkokul öğretmenlerini, unutmamalıyız. Öğretmenler maddeten ve manen o kadar horlanırlar ki, hakların kısıtlılığını ve halkın ezilmesini kendi deney-

lerinden ve gözlemlerinden o kadar yakinen bilirler ki, bunlar arasında Sosyal Demokratik fikirlerin (hareket geliştikçe) sempatiyle karşılanacağından hiçbir şekilde şüphe edilemez.

Öyleyse, kanımızca, şu hususlar Rus Sosyal Demokrat işçi sınıfı partisinin programının ana unsurları olmalıdır: 1) Rusya'nın ekonomik gelişmesinin temel özelliklerini belirten bir açıklama; 2) kapitalizmin kaçınılmaz sonuçlarını belirten bir açıklama: yoksulluğun artması ve işçilerin gittikçe artan öfkeleri; 3) hareketimizin temel unsuru olarak, proletaryanın sınıf mücadelesini belirten bir açıklama; 4) Sosyal Demokrat işçi sınıfı hareketinin nihaî amaçlarını — bu amaçlara varmak için siyasî iktidarı kazanma mücadelesini — ve hareketin enternasyonel niteliğini belirten bir açıklama; 5) sınıf mücadelesinin özünde siyasî bir nitelik taşıdığını belirten bir açıklama; 6) halkın haklarından yoksun olmasını ve ezilmesini sağlayan ve sömürüyü himaye eden Rus mutlakiyetinin işçi sınıfı hareketi için en büyük engel olduğunu ve dolayısiyle toplumsal gelişimin sağlanması için siyasî özgürlüğün kazanılmasının Parti'nin en acil görevi olduğunu belirten bir açıklama; 7) Parti'nin, otokrasiye karşı mücadele eden ve hükümetimizin demogojik entrikalarıyla savaşan bütün partileri ve kesimleri destekleyeceğini belirten bir açıklama; 8) temel demokratik taleplerin tek tek sıralanması; ve ardından 9) işçi sınıfı yararına öne sürülen talepler; ve 10) köylülük yararına öne sürülen talepler ve bu taleplerin genel niteliklerinin açıklanması.

Yoldaşlarla bir kaç konferans yapmadan programın tamamiyle yeterli bir formülasyonunu verebilmenin ne kadar zor olduğunu bilmekteyiz; ancak (yukarıda belirtilen sebeplerden ötürü) ertelemenin doğru olmayacağına inanarak bu görevin yerine getirilmesinin gerekli olduğunu düşünüyoruz. (Emeğin Kurtuluşu grubu üyeleri tarafından yönetilen) tüm Parti teorisyenlerinin ve Rusya'da eylem içinde bulunan tüm sosyalistlerin (sadece Sosyal Demokratların değil: diğer gruplardan olan sosyalistlerin görüşlerini almak isteriz ve görüşlerini basmayı reddetmeyiz) ve bilinçli işçilerin bu konuda bize yardımcı olacaklarını umarız.

r.s.d.i.p. tüzük tasarısı*

1. Parti üyesi, Partinin programını kabul eden ve Partiye gerek mali yönden gerekse Parti örgütlerinden birinde şahsen görev alarak partiyi destekleyen kimsedir.
2. Parti Kongresi Partinin en yüksek kuruludur. Parti kongreleri (eğer mümkünse iki yılda bir defadan az olmamak üzere) Merkez Komitesince toplantıya çağırılır. Merkez Komitesi, bir önceki kongrede beraberce oyların üçte-birine sahip olmuş olan, Parti komiteleri, veya komite birliklerinin talebi üzerine Parti Konseyinin talebi üzerine kongre toplamak mecburiyetindedir. Bir kongre, kongre anında mevcut olan bütün (gerektiği şekilde kurulmuş) parti komitelerinin yarısından fazlasının temsil edilmesi halinde geçerlidir.
3. Aşağıda gösterilenlerin kongrede temsil edilme hakları vardır: a) Merkez Komitesi, b) Merkezi Organın Yazı Kurulu, c) özel birliklere mensup olmayan bütün mahalli komiteler, d) Partinin tanıdığı bütün komite birlikleri, ve e) Yurtdışı Birliği (Leaque)
   Adı geçen her örgüt kongrede iki tayin edici oya sahiptir. Yeni komiteler ve komite birlikleri, bir kongrede ancak, kongreden en az altı ay önce tasdik edilmişlerse, temsil edilme hakkına sahiptirler.
4. Parti Kongresi Merkez Komiteyi, Merkezi Organın Yazı Kurulunu, ve Parti Konseyini tayin eder.

*Bu tüzük tasarısı 1903 yılının Haziran ve Temmuz aylarında yazılmış ve ilk defa Cenevre'de, 1904 yılında R.S.D.İ.P. II. olağan kongresinin zabıtları arasında yayınlanmıştır.

5. Merkez Komitesi, Partinin bütün pratik faaliyetini koordine eder ve yönetir ve partinin genel teknik tesisatını idare ettiği gibi Parti Merkez Maliyesini de yönetir.
6. Merkezi Organın Yazı Kurulu, Partinin Merkezi Organını, bilimsel organını ve broşürleri çıkartarak Partiye ideolojik rehberlik yapar.
7. Parti Konseyi, Merkezi Organın Yazı Kurulu ve Merkez Komitesinin üyeleri arasından, kongre tarafından atanır ve beş kişiden müteşekkildir. Konsey, Merkezi Organın Yazı Kurulu ve Merkez Komitesi arasında çıkan genel örgüt ve taktik sorunları üzerine farklılıkları ve anlaşmazlıkları çözüme bağlar. Parti Konseyi eski komitenin bütün üyelerinin tevkifi halinde yeni bir Merkez Komite tayin eder.
8. Yeni komiteler ve komite birlikleri Merkez Komitesi tarafından tasdik edilir. Her komite, birlik, örgüt veya Parti tarafından tanınan gurup özellikle ve sadece kendi özel yeri, bölgesi veya milli hareketi veya kendisine verilen özel görevi ile ilgili işlerle yükümlüdür, ancak Merkez Komitesinin ve Merkezi Organın kararlarına uymaya ve Parti Merkez Maliyesine ve Merkez Komitesi tarafından belirlenen miktarda katkıda bulunmaya mecburdur.
9. Her Parti üyesi ve Parti ile her hangi bir ilişkisi olan her kişi ortaya koymuş olduğu herhangi bir görüşün hiç değiştirilmeden Merkez Komitetesine, Merkezi Organa veya Parti Kongresine ulaştırılmasını talep etme hakkına sahiptir.
10. Merkez Komitesinin ve Merkezi Organın Yazı Kurulunun bütün faaliyetlerinden ve bütün yapısından haberdar olması için her fırsatı yaratmak her parti örgütünün görevidir.
11. Bütün Parti örgütleri ve mesleki kurullar işlerinde basit oy çoğunluğu ile karar verirler ve üye kaydetme yetkileri vardır. Üyelerin kaydedilmesi veya atılması için üçte iki oy çoğunluğu gereklidir.
12. Rusya Devrimci Sosyal Demokrasi Yurt Dışı Birliğinin amacı yurt dışında propaganda ve ajitasyon yapmak ve ayrıca Rusya'daki harekete yardım etmektir. Rusya'daki harekete Merkez Komitesi tarafından bu iş için tayin edilmiş kişiler veya guruplar vasıtasıyla yardım etmesi gereğinin dışında Birlik Komitelerinin bütün haklarına sahiptir.

Haziran - Temmuz 1903'de yazılmıştır.

parti üzerine

Aydınlık Sosyalist Dergi, proleter devrimci hareketin partileşme dönemini yaşadığını ileri sürmekte ve devrimcilerin ideolojik stratejik birliğinin sağlamlaştırılması, örgütsel birliğinin yaratılması ve temel taktiklerde birliğin sağlanması için, proletarya partisinin kurulmasının gerekliliğini savunmaktadır. Hiç şüphesiz devrimciler örgütsel bütünlüklerine kavuşmadan önce ideolojik birlik yolunda mücadele etmek zorundadırlar. Örgüt anlayışının dayandığı ideolojik birlik birinci dereceden önem taşır. Aydınlık'ın proletarya partisi tezini işlediği bu dönemde, ileri sürdüğü görüşlerden bazıları, tahrife ve bilgisizliğe dayanan bir ithamla karşılaşmıştır. Bu itham iki noktada yoğunlaşmaktadır.

(1) Demokratizm: En demokratik şekilde, aşağıdan yukarı örgütlenme.

(2) Partinin kurulmasının ilk etabında emekçilerin mutlak bir çoğunlukta olması.*

Tam bir kavram karışıklığı içinde, Lenin'den bir cümleyi aktarmak, aktarılan cümlenin ne ifade ettiğini kavramadan işine geldiği gibi yorumlamak ve bunlara dayanarak, "ilke ayrılığından" sözetmek, doğru, ciddi, ve samimi bir tavır değildir.

Biz burada kısaca, demokratizmin, aşağıdan yukarı örgütlenme tezinin, partinin kurulma döneminde işçi, aydın ayırımı sorununun üzerinde durarak, kavramlara açıklık getirmeye çalışacağız.

* (Aydınlık Sosyalist Dergiye Açık Mektup, Kurtuluş Yayınları, s. 42 - 49)

AŞAĞIDAN YUKARI ÖRGÜTLENME NE DEMEKTİR?

Konuyu etraflıca anlayabilmek için, "aşağıdan yukarı örgütlenme" fikrini menşeviklerin koyduğu şekliyle ve Lenin'in eleştirileriyle birlikte inceleyelim. Ve bu incelemenin daha açık olabilmesi için bu tezin hangi dönemde ve hangi şartlar altında ileri sürüldüğüne bakalım.

1890 larda Rusya Marksistleri iki akıma karşı ideolojik zafer sağladılar. Bunlardan birincisi, proletaryanın öncülüğünü reddeden, sosyalizmin gerçekleşmesinde köylü komünlerine dayanan, sınıflar mücadelesi yerine, kişilerin, kahramanlıklarını ve mücadelesini esas alan populist Narodnik akım, (ve Narodnizmin doğurduğu terörizm), ikincisi de kendilerine marksist adını veren fakat aslında, işçi sınıfı hareketini burjuvazinin çıkarlarına alet eden, proleterya devrimi ve proletarya diktatörlüğünü reddeden, liberal burjuva nitelikteki, "legal marksizmdi." Bu dönemde, Rusya marksistleri parti biçiminde örgütlenmemişti. Mevcut olan örgütlenme biçimi, gurup tipi ilkel örgütlenme idi. Bunların ilki 1883 de Cenevre'de Plehanov'un kurduğu "Emeğin Kurtuluşu Gurubu" olmuştu. Emeğin Kurtuluşu Gurubu Marksizmin Rusya'da yayılmasında etkin rol oynadı. Öte yandan Rusya'da da Marksist guruplar mevcuttu. Bunlardan St. Petersburg, İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği, St. Petersburg'daki bütün marksist gurupların Lenin tarafından birleştirilmesinden doğmuştu. Birlik, Rusya'da, işçi sınıfının kendiliğinden gelme mücadelesine sosyalist bilinç götürmenin kavgasını veriyordu. Rusya'nın pek çok yerlerinde de yeni guruplar oluşuyor ve gelişiyordu.

Narodnizmin ve Legal marksizmin ideolojik alanda yenilgiye uğratılmasından sonra, 1898'de, St. Petersburg, Moskova, Kiev ve Ekaterinoslow Mücadele Birlikleri ve 1897 de kurulmuş olan Genel Yahudi Sosyal Demokrat Birliği, yani Bund, birleşmek ve Rusya Sosyal Demokrat Partisini kurmak yoluna gittiler. Bu amaçla Rusya Sosyal Demokrat İşçi-Partisinin ilk kongresini topladılar. Kongreye 9 kişi katılabilmiş, seçilen merkez yürütme akabinde tutuklanmış ve kongreden eksik bir bildiri çıkabilmişti ancak. Ama gene de R.S.D.İ.P. birinci kongresi, Parti yolunda bir adımdı. Parti resmen kurulmuştu ama henüz yaratılmamıştı. Rusya'daki Marksist guruplar program, tüzük ve örgütlü çalışma açısından bir birlik haline gelmemişti.

Birinci kongreden sonra Rusya marksistleri yeni bir oportünist akımın doğuşuna ve gelişimine şahit oldular. Bu akım, işçileri iktisadi mücadelenin sınırları içine hapsetmeye çalışan, politik mücadeleyi işçilerin işi kabul etmeyen, bağımsız bir işçi sınıfı partisinin varlığına karşı çıkan ekonomist akımdı. Lenin başta olmak üzere, Rusya marksistleri ekonomizme karşı amansız bir mücadele verdiler. Lenin ve arkadaşları, ideolojik mücadeleyle ekonomizmi yenmek ve resmen kurulmuş partiyi, gerçek bir Parti haline getirmek, resmen var olan örgütsel birliği, gerçek bir birlik haline sokmak amacıyla Sosyal Demokrat bir yayın organından yararlanmayı tasarladılar ve 1900 Aralığında Iskra'nın ilk sayısını çıkardılar. Iskra'nın çıktığı dönemde Rus Sosyal Demokrasisinin önündeki sorun, partiye karşı çıkan, hala mahfilciği savunan, kitle kuyrukçuluğu yapan ve kitlenin önerilerini tekrarlayan (örneğin 1901 den önce sadece grevler varken ekonomistler iktisadi mücadele nutukları atıyorlardı. 1901 deki kanlı gösteriler sonrasında işçiler bilinçsizce terörizme başvurunca ekonomistler de terörizm nutuklarına, hapishanelere saldırıp devrimcileri kurtaralım demeye başladılar)* Ekonomist akımın, ideolojik mağlu-

---

* Stalin, Toplu Eserler, Cilt I, s. 93.

biyete uğratılması ve bundan sonra partide ideolojik, politik örgütsel birliğin sağlamlaştırılmasıydı. Iskra birinci sayısında önündeki görevi şöyle tesbit etmişti: "İşçi sınıfı hareketine nihai amacını ve politik görevlerini göstermek ve onun politik ve ideolojik bağımsızlığını korumak" bu amaçla, "hareketin daima başını çekmek, işçi sınıfı hareketinin sosyal demokrat güçlerini bir partide birleştirmek"... Iskra bu görevi yerine getirdi. Ayrıca Lenin'in Ne Yapmalı adlı eseri de ekonomizmin teşhirinde, partinin temellerinin atılmasında büyük rol oynadı. Artık, Iskra çizgisi, Rusya Sosyal Demokratlarının çoğunluğunca doğru kabul ediliyordu. Lenin'in koyduğu ilkelerin zaferi, Iskra'nın Marksist çizgide kararlı mücadelesi, gerçek partinin yaratılmasının ön şartlarını hazırlamış Parti birliği sağlanmadan önce, ekonomizmle marksizmin ayrılık hattı çizilmişti, Rusya Sosyal Demokrasisindeki bu oportünist akımın ideolojik yenilgisinden sonra, İkinci Parti Kongresi toplandı. 1903'deki gizli olarak toplanan kongreye, 26 örgütü temsilen 43 delege katıldı. Kongrenin amacı "Iskra tarafından ileri sürülen ve geliştirilen ilkeler ve örgütlenme temeli üzerinde gerçek bir parti yaratmaktı."

İkinci Parti kongresi başta Lenin olmak üzere, Iskra yazı kurulunca hazırlanmış olan Parti programını ve Parti tüzüğünü tartışıp kabul edecek ve Parti merkez kurullarını seçecekti. Program ideolojik birliğin, tüzük örgütsel birliğin temeli olacaktı. Fakat özellikle tüzüğün tartışılması sırasında kongrede iki akım ortaya çıktı. Çoğunluğu teşkil eden ortodoks sosyal demokratlar (Bolşevikler) ve azınlığı teşkil eden oportünist sosyal demokratlar (Menşevikler). Menşevizm program tartışmalarında da kendini göstermekle birlikte, esas olarak **örgüt konusunda oportünizm** niteliğinde doğmuştur. Menşeviklerin örgüt konusundaki oportünizmleri şöyle tezahür ediyordu. "Partiyi yukarıdan aşağı örgütleme fikrine (bu bürokratik fikre) düşmanlıkları, her profesöre, her lise öğrencisine ve 'her grevciye', kendisini bir parti üyesi olarak ilân etme olanağını verecek biçimde aşağıdan yukarı örgütlenme eğilimi, bir Parti üyesinin, Parti tarafından tanınmış bir kuruluşa bağlı olmasını öngören formalizme düşmanlıkları, örgütlenme ilişkilerini sadece plâtonik olarak kabule hazır burjuva entellektüeli zihniyetine kaymaları merbir federatif birim olarak partiye katılmalıydı. Lenin'in öne sürdüğü otonomi keziyetçiliğe karşı otonomi taraftarlığı yapmaları."*

Lenin'in böylece özetlediği aşağıdan yukarı örgütlenme anlayışının ne olduğunu etraflıca anlamak için İkinci Parti kongresi sırasında bu tezin hangi biçimlerde savunulduğunu inceleyelim. Aşağıdan yukarı örgütlenmenin ilk tezahürü, merkeziyetçiliğe karşı özerkliğin, gurup çıkarlarının savunulması olmuştur. Örneğin Bund,** partide, federasyon tezini ileri sürüyordu. Rusya Sosyal Demokrat partisi, milli örgütlerin bir federasyonu olmalı, Bund da ise, Bund'un sadece, Yahudi proletaryasını ilgilendiren özel sorunlarda bağımsız olacağını kabul ediyor, bunun dışında Bund'a özerklik, bağımsızlık tanımıyordu.

Gene örneğin, Borba gurubunun*** kongrede temsil edilmesi ve bu guru-

---

* Lenin, **Bir Adım İleri, İki Adım Geri**, s. 9.

** Bund, Litvanya, Polonya ve Rusya Genel Yahudi İşçileri Birliği, 1897'de kuruldu. RSDİP'in Birinci Kongresinde Partiye katıldı. Bund delegeleri, partinin ikinci kongresinde, örgütlerinin Rusya Yahudi Proletaryasının tek temsilcisi olarak tanınmasında direndiler, kongre bu örgütsel milliyetçiliği reddetti.

*** Borba Gurubu — 1901 de Paris'de kurulan ve kendisini RSDİP'nin bir parçası kabul eden bir yazarlar gurubu, Sosyal Demokrat görüşleri terk ettiği, Rusya'daki Sosyal Demokrat örgütlerle ilişkisini kestiği için, İkinci Parti kongresinde temsilcilik verilmemiş ve kongre kararı ile fesholunmuştur.

bun dağıtılması konusunda çıkan tartışmada, bir yanda Bund'cular, ekonomistler, merkezciler, ve tüm oportünist unsurlar, örgütte demokrasi adı altında, bağımsızlığı, bireyciliği, küçük gurup çıkarlarını savunuyorlar, guruplarının parti tarafından yutulmasından korkuyorlar, Parti kongresinde, değişik gurup ve organların egemenlikleri ve hakları uğruna delegelerin haklarının kısıtlanmasını istiyorlar, bütün grupların kongre önünde dağılmasına karşı çıkıyorlardı. Onlara göre parti disiplini, bağlı oldukları guruba itaatti. Parti içinde guruplaşmaların sürdürülmesi, aşağıdan yukarı örgütlenme, ya da anarşizmin demokrasi adı altında savunulmasıydı.

Aşağıdan yukarı anaşist örgütlenme fikri bir de Yujniy Raboçi gurubunun dağılmasında tezahür etti. Bu gurup, kendi gurup çıkarlarını savunuyor, devamlılık, dokunulmazlık iddia ediyordu. Onlara göre, bu gurubu parti içinde eğitmeye lüzum yoktu. Lenin'in düzenli örgüt plânına karşı çevre anlayışının savunulması, gene oportünistleri birleştirdi. Oportünist unsurlar Yujniy Raboçi'nin, merkeziyetçiliği reddeden, dar gurupçu tavrını desteklediler.

Dördüncü örnek, parti tüzüğünün yurt dışı örgütlerle ilgili maddesinin tartışılmasıdır. Iskra'cıların önerisi, yurtdışındaki tek örgüt olarak Birliğin tanınmasını, ekonomistlerin örgütü olan Yurtdışı Birliğinin, parti içinde erimesini öneriyordu. Bu durum, ekonomistlerin gurup çıkarlarına dokundu. Ekonomistler diğer oportünist unsurlarla birleşerek, "yurt dışındaki örgütlerin boğazlanmasına' karşı çıktılar. Çoğunluğun Iskra'nın önerisini kabul etmesi üzerine, gurup çıkarlarını, Partinin üstünde tutan ekonomistler kongreyi terkettiler.

Yukarıdaki dört olayın da ortak karakteri, örgütlenmede anarşizmin savunulmasıdır. Partiyi meydana getirmek üzere bir kongrede toplanmış olan guruplardan bir kısmının, gurup bağımsızlığını, devamlılığını savunması, gurubun parti üzerinde tutulması demektir. Parti içinde ayrı bir gurup olarak var olmakta israr eden bu kişiler, aslında, Parti kongresince seçilecek merkez kurullarının, merkezi yönetimine karşı "aşağının", grupların özerkliğini savunuyorlar, örgütlenmede aşağıdan başlıyorlardı. İşte ikinci parti kongresinde, Bund'çular, ekonomistler ve merkezcilerin, aşağıdan yukarı örgütlenme anlayışları ilk kez böyle tezahür etti. Ve bu oportünist gurup "demokrasi" adına bunu yapıyordu. Gurup çıkarları adına, "bölge komitelerinin yetki alanının genişletilmesi onlara kendi kuruluşlarını değiştirme hakkının tanınması, hareket özgürlüğünün artması, bölge komitesinin o bölgedeki faal işçiler tarafından seçilmesi, ya da komitelere üye atama hakkının kısıtlanması" isteniyor, merkeziyetçiliğin alt örgütleri yıkacağı, merkeze sınırsız bir güç ve herşeye müdahale hakkı tanıyacağı," ileri sürüyor. Partinin bütün bölge, mıntıka örgütleri ve ulusal örgütler vs. üzerinde denetimi sınırlanmalıdır deniyordu. Kısacası oportünistler, "aşağının" yukarıdan özerkliğini savunuyorlardı.

Anarşist aşağıdan yukarı örgütlenme tezi ikinci kez Parti tüzüğünün birinci maddesinin tartışılmasında kendini ortaya koydu. Ancak burada Iskra gurubundan bir kısım üyeler (Martov, Axelrod) bu anarşist tezin savunucuları olarak ortaya çıktılar ve hızla bundan önceki oportünist guruplarla birleşmeye doğru gittiler.

Azınlık Iskra'cılarının savundukları şu idi: "Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisinin üyesi, onun programını kabul eden, Partiyi mali olarak destekleyen ve parti organlarından birinin yönetimi altında partiye düzenli kişisel destekte bulunan kişidir." Parti üyeliğinin bu şekilde belirlenmesi anarşist aşağıdan yukarıya örgütlenme fikrinin ikinci tip tezahürüdür. Bu oportünist formülas-

yon Lenin'in Parti üyeliği için gerekli gördüğü, parti üyelerinin Parti örgütlerinden birinde çalışması zorunluluğunu reddetmekte, onun yerine hiç bir anlamı olmayan parti organlarının yönetimi altında kişisel destek gibi bir formül öne sürmektedir. Kısacası Parti örgütlerinin hiçbirine mensup olmayan üyeleri kapsayan bir parti, parti disiplini dışında bireylerden oluşan bir parti, yani bireylerin yığını öneriliyordu. Bu tez özünde, örgütlenmemiş bir örgütün, parti içinde anarşizmin savunulması, parti disiplinin ortadan kalkması, merkeziyetçiliğin rafa kaldırılması, demekti. Parti kapısı sınanmış devrimcilere açık bir kale olmaktan çıkıyor, "her sempatizanın katılabileceği bir balo gibi" birşey oluyordu. "Birazcık bilgi, birazcık sempati, birazcık mali destek — ve işte, parti üyesi oldunuz. Bu durumda ne parti örgütlerinden birinde çalışıyor olmanız, ne kendi kişisel çıkarlarınızı partinin çıkarlarına tâbi kılmanız, ne de bir disipline uymanız gerekliydi."* Bu anarşist örgütlenme tezi, değerli "bağımsızlıklarından" vazgeçmeye yanaşmayan burjuva entellektüellerinin pek hoşuna gidecek, kapıları açık işçi sınıfı partisi, bu "demokrasi ve bağımsızlık!" sayesinde oportünizme hazır yem olacaktı. Parti işçi sınıfının örgütlü müfrezesi değil de, kendilerini parti üyesi kabul eden kişilerin toplamı olacağına göre, bu parti üyeleri bir parti örgütünde çalışmak, dolayısıyla örgütlü olmak ve dolayısıyla parti kararlarına uymak zorunda olmayacağına göre, partide merkeziyetçilik, parti merkez kurullarının varlığı bir anlam taşımayacaktı. Partinin en yüksek merkezi organlarının kararlarının uygulanması söz konusu olmayacak, parti disiplini ortadan kalkacak ve "aşağının" tam bir örgütsel anarşizmi ortaya çıkacaktı. İşte Lenin'in Menşevik tez olarak suçladığı 'her profesöre, her lise öğrencisine ve 'her grevciye' kendisini bir parti üyesi olarak ilân etme olanağını verecek biçimde partiyi aşağıdan yukarı örgütleme eğilimi"nin ikinci tezahürü budur.

Iskracı azınlık, savunduğu anarşist tezle oportünizmin batağına kaymıştı. Bu kayış, Iskra aleyhtarı gurupların özerklik tezini benimsemesiyle de ortaya çıkıyordu. Parti Merkez Kurullarının seçimi ile ilgili tartışmalarda Iskracı azınlık tam bir dar kafalılıkla hareket ediyor ve gurup çıkarları uğruna partinin genel çıkarlarından, o döneme dek karşı çıkmadıkları merkezi parti tezinden, azınlığın çoğunluğa boyun eğmesinden vaz geçiyorlardı. Kongrede çoğunluğun kararı eski Iskra yazı işleri kadrosunun bütünüyle muhafaza edilmesi idi. Azınlık Iskracılarının bu karara karşı çıkışları onların hizipçi zihniyetini daha da belirginleştirdi. Bu tavır aslında "Kongrenin yeni seçimler yapmak, her çeşit yeni tayinler yapmak ve yetkili kurullarının yapısını değiştirmek hakkının reddi"** demekti. Gurupçu zihniyet, kongrenin kararıyla yeni merkez kurullarının seçimini savunan, bir gurup olarak İskra gurubunu parti kongresinden üstün tutmayan Lenin'i "Partide sıkı yönetim kurmak, belli başlı guruplara karşı acil tedbirler almakla" suçlayarak, tıpkı ekonomist Akimovlar, merkezci Egerovlar gibi, demokrasi taraftarı gibi görünüp, özerkliği savunuyordu. Kongre çoğunluğunun karşısında azınlığın boyun eğmesini kabul edemiyorlar, gurupları dağılıyor diye yakınmalara başlıyorlardı. Bu sözde demokrasi havarilerinin, kongrede yazı işleri kadrosunun demokratik biçimde, çoğunluğun kararı ile ve seçimle gelmesinden dolayı düştüklrei telâş aslında açıkça demokrasiyi değil hizipçiliği savundukların gösteriyordu. Böylece örgüt üyeliği konusunda anarşizmi savunanlar, bir Iskra hizbinin devam-

* Stalin, "Proletarya sınıfı ve Proletarya Partisi" Toplu Eserler, Cilt I, s. 71.

** Lenin, "RSDİP ikinci kongresi, Iskra Yazı Kurulunun seçimi üzerine konuşma", Toplu Eserler, Cilt 6, s. 505 - 506.

lılığını parti kongresinin üstünde görerek, birinci tip aşağıdan yukarı örgütlenme tezinin de yani gurup özerkliğinin de savunucusu kesiliyorlardı. "Kendini kitle örgütünün ve kitle disiplininin üzerindeki "seçkin kafalar" arasında farzeden burjuva entellektüeli anlayışı" merkezi disiplini ve çoğunluğun kararlarını reddetmesine gerekçe olarak, "biz köle değiliz" demekteydi. Proleter örgütü ve disiplinini kölelik sayan bu zihniyet entellektüel bireyciliği, anarşist lafazanlığı açığa vuruyordu. Azınlık, parti çoğunluğunu 'müstebit ve bürokratik," buluyor, parti merkeziyetçiliğine, bürokratik merkeziyetçi diyordu. Ama bütün bu yakınmaların ardında tam bir entellektüel istikrarsızlık yatıyordu. "Bürokrasi hakkında bu ünlü feryatların merkez kurullarının kişisel kuruluşundan duyulan tatminsizliğin perdesi olduğu .... sanıyorum aydınlanmıştır. Siz bir bürokratsınız. Çünkü kongrede benim isteklerime rağmen seçildiniz. Siz bir formalistsiniz, çünkü tutumunuz benim rızama uygun değil; Kongrenin resmi kararlarına uygun yolda. Siz tamamen mekanik bir yönde hareket ediyorsunuz, çünkü parti kongresindeki "mekanik" çoğunluğun sözünü ediyorsunuz; benim üye olma arzumu dikkate almıyorsunuz. Siz bir müstebitsiniz, çünkü gurup anlayışlarının kongre tarafından kabul edilmeyişinden hoşlanmadıkları için "devamlılıkta" daha çok direnen eski uyuşuk bir takıma iktidarı teslim etmeyi reddediyorsunuz."* İşte azınlık Iskracılarının tavrı buydu. Bütün çabaları "entellektüel bireylerin partiye karşı sorumluluğunu azaltmaya merkez kurullarının etkisini zayıflatmaya, partideki en az sağlam unsurların özerkliğini genişletmeye, örgüt ilişkilerini platonik plânda kabule indirgemeye" yani anarşizme, oportünizme yönelmişti.

Azınlık Iskracıları bu tavırlarını sonradan yeni Iskrada da sürdürdüler ve sistemleştirdiler. Yeni İskra özellikle merkeziyetçiliğe karşı özerkliği savunuyor, örgüt de anarşiye sıkı sıkıya sarılıyordu. Bütün bunları da "bürokrasiye, istibdada karşı, kayıtsız şartsız itaata, otoriteyi, haşin bir biçimde kullanmaya karşı çıkarak, özerklikten yana olan oportünist gurupların haklarının yendiğinden yakınarak." yapıyordu. Onlara göre parçanın, bütünle ilişkilerini tayinde, özerkliği vardı. Örneğin Partiye bağlı bir Komite olan Birlik kendi tüzüğünü yapmakta serbest olmalıydı. Bölgesel parti komiteleri alacakları üye konusunda merkez komitesinden bağımsız olmalıydı. Bunlar gibi pekçok örnek açıkça gösteriyordu ki Martovcuların eline geçen yeni Iskra, örgütlenme meselesinde, aşağıdan yukarı örgütlenme tezini, yani merkeziyetçiliğe karşı özerkliği savunuyordu. Merkeziyetçiliğe karşı özerklik savunmasını, şirin göstermek için bürokrasiye karşı demokrasi diye sunuyorlar, bol bol "müstebit" Lenin'e, onun "partiyi tek başına yönetme isteğine" karşı çıkıyorlardı. Bu sözde demokrasi çığlıklarının, parti demokrasisiyle hiçbir ilgisi yoktu. (Azınlık Iskracıları, parti kongresi çoğunluğunun aldığı kararları tanımıyarak, ne biçim bir demokrasi taraftarı olduklarını ispatlamışlardı). Lenin azınlık Iskracılarının örgüt anarşizmini şöyle tanımlar "Bürokrasiye karşı demokrasi, gerçekte merkeziyetçiliğe karşı özerklik demektir. Bu devrimci Sosyal Demokrasinin örgütlenme prensiplerinin karşısına oportünist Sosyal Demokrasinin örgütlenme prensiplerinin konması demektir. Oportünist sosyal demokrasinin örgütlenme prensipleri aşağıdan yukarıya örgütlenme usulünü izler ve bu yüzden mümkün olduğu kadar (aşırı bir şevkle) anarşizm noktasına varan özerkliği ve "demokrasiyi" yeğ tutar. Devrimci Sosyal Demokrasinin örgütlenme prensipleri ise yukarıdan aşağı doğru örgütlenme

* Lenin, Bir Adım İleri, İki Adım Geri, s. 193.

usulünü izler. Bu yüzden de parçalarla ilişkide, merkezin gücünün ve haklarının genişletilmesinden yanadır."*

Oportünist Sosyal demokrasinin aşağıdan-yukarı örgütlenme anlayışı, örgütlenmede anarşizim demektir. O dönemde, aşağıdan yukarı anarşist örgütlenme tezi sadece Rusya'da değil, Almanya, Fransa, ve İtalya'da da oportünistler tarafından savunulmuştur. Oralarda da oportünistler "özerkliğin parti disiplinini gevşetme ve sıfıra indirme çabasının" sağlam destekçileri olmuşlardır. Her yerde eğilimleri nizamsızlık ve "demokratik prensipleri" anarşizm biçiminde anlama yönündedir. Bütün ülkelerde revizyonizm-oportünizm, aşağıdan yukarı örgütlenme tezine sarılmış, bürokrasiye karşı sözde demokrasiyi savunmuştur.

Kısaca özetlersek — Sosyal Demokrat Partinin ikinci kongresinde, I — Iskracılara karşı, ekonomistlerin, Bundçuların, Yujniy Raboçi gurubu ve Kharkov gurubunun ve ortada olan diğer bazı unsurların merkeziyetçiliğe karşı gurup özerkliğini savunması, II — Iskracıların azınlık kanadının, yukarıda sayılan oportünist ve merkezci guruplarla birleşerek her kendine parti üyesi diyeni parti üyesi kabul ederek, partide merkeziyetçiliği, disiplini, örgütlü olma niteliğini sıfıra indirgeyen örgütsel anarşizmi savunmaları, III — Azınlık Iskracılarının, "bürokrasi, müstebitlik, formalizmle, sıkıyönetimle mücadele, köleliğe baş kaldırma," laflarının ardında gurup özerkliği tezini de ayrıca benimsemesi, Lenin'in aşağıdan yukarı örgütlenme dediği menşevik tezdir. Aşağıdan yukarı örgütlenme, yani "örgütlenmemiş parti" yani, anarşist örgütlenme, proletarya partisinin nitelikleriyle bağdaşmayan, proletarya partisi disiplinini, parçanın bütüne ve azınlığın çoğunluğa bağlılığını kölelik sayan, merkeziyetçiliği sıkıyönetim, istibdat kabul eden, resmi parti bağlarını bürokratizm sayan, merkezi yönetim altında işbölümünü, insanların çark dişlisi haline getirilmesi diye niteleyen küçük burjuva anarşizminden, örgüt konusunda oportünizmden başka bir şey değildir.

AŞAĞIDAN SEÇİM İLKESİ

Üzerinde önemle durulması gereken bir nokta aşağıdan yukarı örgütlenme anarşist oportünist tezi ile bütün sosyalist partilerin ilkesi olan **aşağıdan seçimi** karıştırmamaktır. Aşağıdan seçim, parti demokrasisinin bir parçasıdır. Demokratik merkeziyetçiliğin bir gereğidir. Ancak bu, her kademede, her şart altında, her üyenin seçiminde aşağıdan seçim ilkesinin mutlaka uygulanması demek değildir. Parti organlarının aşağıdan seçimle gelmesi ilkesinin uygulanması partinin içinde mücadele verdiği şartlara göre değişir. Örneğin otokrasi şartlarında, sendikaların veya parti dışındaki diğer kitle örgütlerinin daha legal olmadığı, bütün sosyalist yayın faaliyetinin gizli yürütüldüğü çarlık Rusyasında aşağıdan seçim ilkesinin uygulaması sınırlı idi. Ancak bu sınırlı uygulama aşağıdan seçim ilkesinin uygulanmasının hiç olmadığı anlamına gelmez. İkinci parti kongresinin toplanışını ele alalım. Partinin resmen kurulduğu, ancak, henüz düzensizliğin ve ayrı grupların ortadan kalkmadığı bu dönemde, "kaçınılmaz olarak bu gruplardan biri, Iskra örgütü, eyleme, devrimci istikrarı dolayısıyla, "ideolojik liderlik" etme durumundaydı. Aynı grupların toplamı durumunda olan partinin içinde, bu ayrı gruplar arasında, "ideolojik etkiden" başka ilişki olamazdı. Iskra eğilimi, teorik doğruları, partinin genel görevlerini, genel örgütsel fikirlerini ortaya koyarak,

* Lenin, **Bir Adım İleri, İki Adım Geri**, s. 232 - 233.

oportünizme karşı marksizmin bayrağını kaldırarak, bu grupların çoğunluğu üzerinde ideolojik hakimiyet sağlamıştı. Şimdi bu ideolojik liderliğin, pratik liderlikle yani, "komiteler arası ilişkilerin sağlanması, partinin bütün genel işlerinin yürütülmesi, bütün sosyal demokrat güçlerin örgütlü çalışmasının gerçekleştirilmesini" sağlayacak direkt merkezi liderlikle bütünleşmesi gerekliydi. Iskra örgütündeki kişilerin ideolojik hakimiyeti, onlara kendilerini parti merkez kurulu ilan etmeleri yetkisini vermiyordu. Parti merkez kurallarının **seçilmesi** gerekiyordu. Parti merkez kurullarını **seçecek** olan tek kurul ise, Sosyal Demokrat Gurupların kendi aralarından seçtikleri temsilcilerden oluşan, **tam temsil temeline** dayanan, **Parti kongresidir.** Parti kongresinin toplanarak, **aşağıdan seçim ilkesi** ile, **çoğunluğun kararı** ile, Parti Merkez organlarını seçmesi, bütün güçlüklere rağmen otokrasi şartlarındaki devrimciler tarafından gizli olarak yurt dışında yapılan parti kongresi ile gerçekleştirilmiştir. Temsili bir Parti Kongresi toplanması, bu kongrede parti programının ve tüzüğünün, tartışılması, ve çoğunluğun oylarıyla kesinleşmesi, parti merkez kurullarının çoğunluğun oylarıyla seçilmesi yani parti demokrasisinin, aşağıdan seçim ilkesinin şartların elverdiği ölçüde uygulanması partinin örgütsel birliğini sağlamak için şarttı **ve bunun aşağıdan yukarı örgütlenme ile hiçbir ilişkisi yoktu.**

LENİN DEMOKRATİZMLE NEYİ KASTEDİYOR?

Lenin Partinin iki kesimden meydana gelmesi gerektiğini öne sürüyordu. Bunlardan birincisi tam bir gizlilik durumunda, profesyonel devrimcilerden oluşan devrimciler örgütü idi. Devrimciler örgütü esas olarak çeşitli mahalli komitelerden meydana geliyordu. Bunların görevi mahalli çalışmayı ve bütün mahalli görevleri yönetmekti. Bu komitelerin kuruluşu nasıl gerçekleşecekti. Lenin "Parti Merkez komitesinin bulunmadığı dönemde, bu komitelerin kurulması, o mahaldeki sosyal demokratların işidir. Bu komitelerin kurulması için özel kurallar gerekmez" diyordu. Ancak Parti Kongresi toplanıp Parti Merkez kurulları seçildikten sonra, yeni komite üyeleri seçimi hem Parti Merkez kurullarının tasdikini hem de o komite üyelerinin çoğunluğunun kararını gerektiriyordu. Komiteler ayrıca dış ilişki görevini en güvenilir ellere teslim etmek ve yeni komite üyelerini önceden hazırlamakla yükümlüydüler. Dar tutulan ama aynı zamanda da yapılan işi yürütebilmek, temsili olmak ve bağlayıcı kararlar alabilmek için yeter sayıda genişliği olan bu komiteler ve bu komitelerin, temsilcilerince seçilen parti merkez kurulları (Merkez komitesi, Merkezi organın yazı işleri Kadrosu, Parti Konseyi) Lenin'in **Ne Yapmalı, Bir Yoldaşa Mektup** ve **Bir Adım İleri İki Adım Geri** adlı eserlerinde üzerinde özellikle durduğu gizli devrimciler örgütünü teşkil eder. (Bu gizli devrimciler örgütünde, seçim ilkesinin nasıl uygulanacağı ve siyasi kararların nasıl alınacağı Aydınlık'ın bu sayısında verdiğimiz, Lenin'in Parti tüzüğü tasarısının 2, 3, 4, 7, 8 ve 11. maddelerinde belirtilmiştir.) Parti sadece bu devrimciler örgütünden müteşekkil olmamalı, mümkün olduğu kadar geniş ve değişik işçi örgütleri de — partiye katılmış fabrika gurupları, dağıtım gurupları vs. — partinin kapsamına girmeliydi. Bu ikinci gurup parti örgütlerinin gizlilik derecesi daha dardı. Devrimciler örgütü ve parti işçi örgütlerinin karmaşık toplamı, Partiyi oluşturmaktaydı.

Otokrasi şartlarındaki Rus Sosyal Demokrat partisinde ve özellikle, devrimciler örgütünde, aşağıdan seçim ilkesinin her kademe ve her örgüt için

uygulanamayacağı açıkken, Ekonomistler, ortaya "en geniş demokrasi ilkesini" attılar. Onlara göre, **bütün** parti mevkilerine seçimle gelinmeliydi ve bu da kaçınılmaz olarak devrimciler örgütünün ortadan kalkması, tüm parti üyelerinin bilinmesi ve "Parti programını kabul eden ve partiye mümkün olan yardımı yapan" her kişinin profesyonel devrimci örgütü kontrol etmesi demekti. Lenin'in demokratizm dediği, ekonomistlerin "demokratik" ilkelere dayanarak "pek gururlu ve pek bağnaz bir biçimde şampiyonluğunu yaptığı bu sözde seçim sistemi," seçim sisteminin yanlış ve ifrata varan uygulamasıdır.

"Demokratizmi", gerçek parti demokrasisi ile, şartlara göre uygulanan aşağıdan seçim ilkesi ile karıştırmamak gerekir. Demokratizm, parti demokrasisinin seçim sistemini, parti de merkeziyetçiliği ortadan kaldıracak, partinin işleyişine sekte vuracak biçimde uygulanması demektir.

"Demokratizm", ya da aşırı demokrasi, aşağıdan yukarı örgütlenme anlayışı gibi oportünist bir örgütlenme tezidir; ve merkeziyetçliği imkânsız kıldığı için "demokratizm" aşağıdan yukarı anarşist örgütlenmenin bir parçasıdır.

Yukarıda, kısaca, aşağıdan yukarıya örgütlenmeyi, aşağıdan seçim ilkesini ve demokratizmi özetledik. Bu özeti yaparken RSDİP'sinin ikinci kongresi üzerinde durmamız ve Lenin'in bu konudaki görüşlerini aktarmamızın sebebi, Aydınlık'a karşı yöneltilen demokratizm ve aşağıdan yukarı örgütlenme ithamlarının RSDİP ikinci kongresinde doğan menşevizme ve Lenin'e atıfta bulunarak yapılmasıdır.

Aydınlık'ın bir program tasarısı ve tüzük kaleme alması, bunun bölgesel toplantılarda tartışılması ve bir proleter devrimci kongrede kesinleşmesi, parti kurulmadan önce bir devrimciler kongresi toplamayı tasarlamasını aşağıdan yukarı örgütlenme sanan zihniyet, RSDİP'in program ve tüzüğünün Iskra örgütünce kaleme alınıp bölge komitelerinin temsilcilerinden oluşan Parti kongresinde, Parti merkez kurullarının oy çokluğuyla seçilmesini öneren ve gerçekleştiren Bolşevikleri de aşağıdan yukarı örgütlendi diye suçlamak durumundadır. Oysaki yukarıdan aşağı örgütlenmenin baş savunucusu olan Lenin, **aynı paragrafta** şunları da söylemektedir. "gerçek parti birliğinin restorasyonu, ve modası geçmiş gurupların bu birlik içinde erimesi döneminde, tepe, kaçınılmaz olarak, Partinin en yüksek organı olduğu için **Parti Kongresidir.** Kongre, mümkün olduğu kadar bütün faal örgütlerin temsilcilerini kapsar ve merkez kurullarını atayarak, onları gelecek kongreye kadar tepe haline getirir."*Nerede parti kongresi görürse, nerede seçim görürse, nerede çoğunluğun karar almasıyla karşılaşırsa, "aşağıdan yukarı örgütlenme, demokratizm" yaygarası kopartanlar aslında örgüt disiplinine girmeye taraftar olmayan gençlik hareketinin bu dönemdeki genel ve kaçınılmaz dağınıklığı içinde kalmayı kendi bireycilikleri ve gurup çıkarları için en müsait ortam sayan, proletarya disiplininden umacı gibi korkan, grupçuluğu partiden üstün tutan, merkeziyetçilik perdesi ardında grup merkeziyetçiliğini savunup parti merkeziyetçiliğine karşı çıkan, parti biçiminde örgütlenmemiş bir "çelik çekirdek" peşinde koşan, parti aleyhtarı,örgüt anarşistleridir.

Ve herhalde "Leninizmin bayrağını yukarlara kaldırmağa" kalkışmadan Leninizmin ne olduğunu bilmek gerekir. Yoksa bir de bakarsın ki elinde sallanan bayrak Leninizmin değil, küçük-burjuva bireyciliğinin bayrağı olmuştur.

---

*Lenin, **Bir Adım İleri, İki Adım Geri,** s. 233.

PARTİ ÜYELERİNİN NİTELİĞİ ÜZERİNE

Aydınlık'ın parti üyelerinin niteliği üzerine öne sürdüğü görüşler şunlardır: "Siyasi örgütün temel organları fabrikalarda, işyerlerinde, madenlerde, tarım işletmelerinde köylerde kurulacağına göre, elbette ki bu örgütte işçiler ve yoksul köylüler ağır basacaktır. Fabrikalarda ve tarlalarda kök salmamış bir devrimci siyasi örgüt, resmen kurulmuş olsa bile, henüz proleter devrimci örgüt sıfatına lâyık sayılmaz. Kuracağımız örgüt işçilerin ve köylülerin devrimci örgütü sıfatına lâyık olabilmek için bilimsel sosyalizmi kılavuz edinen işçilerin ve yoksul köylülerin devrimci örgütü olmak zorundadır. Proleter Devrimci aydın ancak, siyasi örgütün, işçinin ve yoksul köylü damgasını taşıması için elinden gelen çabayı gösterdiği ölçüde proleter devrimcisi sıfatına hak kazanmış olur. Kuracağımız siyasi örgüt, partinin gerektiğinden fazla genişletilememesi yolunda Lenin'in uyarısını gözönünde tutmalıdır. Örgütün kapısı işçiye ve yoksul köylüye açık, işçi köylü olmayana aralık tutulmakla birlikte, gene de, hiç değilse ilk aşamada, örgüte ancak proleter devrimci eylem sınavından geçmiş olan, öncü niteliğinde militanlar alınmalıdır. Bu dönemde önemli olan partinin militan vasfıdır."*

Lenin'in işçi-aydın ayırımı konusunda partinin kuruluş dönemindeki görüşlerini de kısaca özetleyelim: Yazının ilk kısmında sözü edilen Devrimciler örgütü için Lenin şunları diyordu. "... devrimcilerin örgütü her şeyden önce ve başlıca mesleği devrimci eylem olan adamları kucaklamalı (işte bunun için devrimciler örgütünün sözünü ederken, devrimci Sosyal Demokratları kastetmekteyim). Böyle bir örgütün üyelerinin bu ortak özelliği karşısında, **işçilerle aydınlar arasında** ve hele ayrı ayrı meslekler arasında **her türlü fark kesin olarak silinmelidir.**"**

Komite, (devrimciler örgütünün parçası olan komiteler kastediliyor) "hem işçilerden, hem aydınlardan oluşmalıdır. Çünkü bunları iki komiteye bölmek zararlıdır. Bu mutlak surette ve şüphe götürmez biçimde doğrudur."*** Lenin böylece Devrimciler örgütünün üyelerinin esas karakteri olarak, onların militan, öncü olmalarını kabul ediyor. Devrimciler örgütünde sosyal demokratların işçi ya da aydın olarak ayrılmasına, hele ayrı komitelerde çalışmasına kesinlikle karşı çıkıyor.

Aydınlık'ın örgüt üyeliğinde, özellikle ilk dönemde, öncülük militanlık vasfını aramaması, eylem sıvanvından geçmiş devrimcilerin örgütü oluşturmasını savunması, doğru bir görüştür. Ve Aydınlık'a yöneltilen "ilk etapda işçilerin-köylülerin mutlak çoğunluğunu savunma" ithamı, tam bir tahriftir.

Ancak, bütün bunlar daha örgütün ilk döneminden itibaren üstelik de partinin profesyonel devrimciler kesiminde, üyelerin "devrimci işçi" olma nitelikleri üzerinde durulmayacak demek değildir. Lenin bu konuda şöyle diyor. "Mümkün olduğu kadar çok sayıda işçinin tam sınıf bilincine kavuşması, profesyonel devrimci olması ve komite üyesi olmasını özellikle sağlamalıyız (Komiteye en fazla ilişkiye sahip olan ve işçi kitleleri arasında en iyi isme sahip olan devrimci işçileri almaya çalışmalıyız). Bir kez, iki değil de, **tek** bir komite kuruldumuydu, komite üyelerinin, **bizzat**, çok işçi tanıması sorunu özel bir önem kazanır. İşçilerin arasında ne olursa onda başı çekmek için, bütün kısımlara girebilmek, pek çok işçiyi tanımak, çeşitli vasıtalara sahip olmak vs.

* **Aydınlık**, sayı 27, s. 197.

** Lenin, **Ne Yapmalı**, s. 140.

*** Lenin, "Örgütsel Görevlerimiz Üzerine Bir Yoldaşa Mektup," **Toplu Eserler**, Cilt 6, s. 237.

gereklidir. Bu yüzden komite, mümkün olduğu kadar, bizzat işçiler arasından çıkan işçi sınıfı hareketinin bütün esas liderlerini kapsamalıdır."* Lenin, bırakın partinin tümünü, profesyonel devrimciler kesiminde dahi, devrimci işçilerin özellikle üzerinde durmakla, üstelik de bu fikri aynı paragrafta işçi-aydın ayırımına karşı çıktıktan hemen sonra yapmakla, işçi aydın ayrımı mı yapıyordu? Hayır, sınıfsal tahlil yapıyordu. Ancak dar kafalılar bu gerçeği kavrayamazlar. Lenin, **Ne Yapmalı**'da da şöyle demiştir "Azıcık yeteneği olan ve bir şeyler vaat eden bir ajitatör-işçinin günde onbirbuçuk saat fabrikada çalışmasına **izin verilmemelidir.** Zamanında bütün vaktini siyasi eyleme ayırabilmesi için; eğer tecrübesini artıracaksa, görüş ufuklarını genişletecekse ve Çar'ın jandarmasına karşı mücadelede hiç değilse birkaç yıl dayanabilecekse çalıştığı yeri değiştirebilmesi için, onun geçimi, partimiz tarafından sağlanmalıdır. Hareketlerinin kendiliğinden yükselişi genişlik ve derinlik kazandıkça, işçi sınıfı yığınları kendi saflarından, sadece artan sayıda yetenekli ajitatörler değil, ama yetenekli örgütçüler de, propagandacılar da, ve kelimenin en iyi anlamıyla "pratikçi militanlar" da yetiştirirler (böyleleri, çoğunlukla, Ruslara özgü biçimde, oldukça dikkatsiz ve adetlerinde derbeder olan bizim aydınlarımız arasında o kadar azdır ki). Gerekli hazırlıktan geçmiş ve, eğitilmiş devrimci-işçilerden kuvvetlerimiz olduğu zaman (ve tabii bütün öteki kollardan da,) hiçbir Çar polisi bunlarla başedemez, çünkü bütün varlıklarıyla devrime bağlı olan bu işçi kuvvetleri, işçi yığınlarının sonsuz güvenine mazhar olacaklardır. Ve biz hem işçilerin, hem de "aydınların" ortak yolu olan profesyonel devrimci eğitim yoluna işçileri "yöneltmek" için gerekeni yapmadığımız, ve çok kere, "vasat işçi" vb. hakkında "erişilebilir" olan şeyler hakkında ahmakça söylevlerimizle işçi yığınlarını geriye çektiğimiz için doğrudan doğruya **suçluyuz.**" Lenin burada işçi aydın ayırımı mı yapıyordu? Hayır sınıfsal tahlil yapıyordu.

İlk dönemde örgütlenme üzerine yazdığı bütün yazılarda, aydınlarla, işçileri karşılaştırmış, aydınların küçük-burjuva niteliklerini ortaya sermiş, proleterlerin sınıfsal niteliklerini açıklamıştır. İlk dönemde bütün parti toplantılarında Lenin, oportünistlerin Rus tipi aydın özelliklerini ayrıntılarıyla belirtmiştir.

O halde nasıl oluyorda Aydınlık, örgüte üyelik konusunda Lenin'in öğütüne uygun bir tez savunurken Aydınlık'a işçi-aydın ayırımı ithamı yapılabiliyor? Partide işçiler ve yoksul köylüler ağır basmalıdır gibi sosyalizmin ABC'si olan bir görüş üzerine yaygara koparılıyor. Bizce bunun asıl nedeni, gene aydın gocunmasıdır. Devrimci işçilerin ve yoksul köylülerin üyeliği üzerinde özellikle durulmasına karşı çıkmaya bundan başka bir ad verilebilir mi?

AYDINLIK

---

* Lenin, "Örgütsel Görevlerimiz Üzerine Bir Yoldaşa Mektup," **Toplu Eserler**, Cilt 6, s. 237.

FAŞİST KANUN TASARILARI MECLİSLERE GELİYOR

AP iktidarı, hazırlamış olduğu "Yüksek Öğrenim Kurumlarında Çalışma Güveni ve Özgürlüğü" hakkında kanun tasarısını önümüzdeki günlerde meclislere sevkedecektir.

Geçen ayın başlarında kamu oyuna açıklanan bu kanun tasarıları uzun zamandan beri tezgâhlanan bir oyunun parçasıdır. Karşı devrimci güçler üniversite gençliğinin şahsında proleter devrimci hareketi tecrit edebilme, millici sınıf ve zümreleri tarafsızlaştırabilme ve gün geçtikçe arttırmak zorunda kaldığı baskı tebdirlerine karşı muhalefeti yok etmeyi amaçlamaktadır.

Üniversitelere saldırılar düzenleyen faşist komandoların proleter devrimci gençleri yıldırmaya, onları üniversitelerin duvarları arasına hapsetmeye çalışmalarının yanında, görevlerinden birisi de "aşırı uçlar" edebiyatına bir zemin hazırlamaktı.

AP iktidarı Anayasa değişikliğine kadar uzanan faşist tedbirlere 'vatan ve millet bütünlüğüne kasteden aşırı uçlar" edebiyatı ile kılıf hazırlamak peşindedir. Üniversiteyle ilgili olarak hazırlanan faşist kanun tasarıları, bu oyunun bir dereceye kadar başarıya ulaştığı bir ortamda piyasaya sürülmüştür.

"Yüksek Öğrenim Kurumlarında Çalışma Güveni ve Özgürlüğü" adını taşıyan kanun tasarısı kanunlaşacak olursa:

— Üniversite içindeki devrimci gençlik kuruluşları kapatılacak;

— Öğrencileri, iktidarın denetimindeki 10 öğrenciden meydana gelen bir öğrenci kuruluşu temsil edecek; bu on kişi hiç bir ceza almamış, sınıfta kalmamış öğrenciler arasından seçilecektir. Böylece devrimci gençlerin öğrenci temsilciliğini ele geçirmeleri kısmen engellenebilecektir.

— Ayrıca, bu öğrenci kuruluşu seçimlerinin muteber olabilmesi için seçimlere katılma oranının en az % 80 olması gerekecek, seçimler noterin önünde, bir yargıcın huzurun-

da, polis gözetimi altında yapılacaktır. Ve seçimler iki yılda bir yenilenecektir.

— Üniversite içinde izinsiz olarak toplantı yapılamıyacak, bildiri yayınlanamıyacak, afişler asılamıyacak, yayın organları ve kitaplar satılamıyacaktır.

— Bütün bunları sağlamak üzere, üniversite içinde silahlı polis gücü bulundurulacak ve ayrıca öğretim üyeleri bu kanunun hükümlerine aykırı hareket eden öğrencileri tespit etmekle görevlendirileceklerdir. Bu görevi kabul etmeyen öğretim üyeleri üniversitelerden atılacaklardır.

AP iktidarı bu kanunlarla devrimci mücadelenin halen en önemli kalelerinden biri olan üniversiteleri susturabileceğini sanmaktadır. Bu kanun sadece devrimci üniversite gençliğini değil, devrimci öğretim üyelerini de hedef almaktadır. Bu kanun ile öğretim üyeleri polisle işbirliği yapmaya zorlanmakta, işbirliği yapmayanlar işten çıkartılmakla tehdit edilmektedir.

Bu faşist kanunların bir an önce çıkartılmasında Demirel Hükümeti en büyük desteği Cumhurbaşkanı Sunay'dan görmüştür. 1970 yılının son günü "aşırı sağ —aşırı sol" edebiyatıyla dolu bir demeç veren Sunay'ın, bu demeçten bir hafta sonra bugüne kadar öldürülen devrimci gençlerin katillerinden, "Bunlar vatansever gençlerdir, milliyetçi gençlerdir, komünizme karşı mücadele etmektedirler" diye bahsederek Demirel'e arka çıkmış, ve çıkartılmak istenen kanunun gerçek yüzünü kendi ağzıyla açığa vurmuştur.

Sunay'ın parti liderleri ile yaptığı görüşmeler "başarısızlıkla" sonuçlanmıştır. Fakat bu "başarısızlık" parti liderlerinin getirilmek istenen kanunlara karşı oluşlarından ötürü değildir. İnönü dahil, bütün parti liderleri üstü kapalı ya da açık bir şekilde kanunları tasvip etmişlerdir. Ancak kanunların Demirel iktidarı tarafından değil, kendi iktidarlarınca uygulanmasını istemektedirler. Sunay ile görüşen parti liderlerinin hepsi bu kanunları en iyi uygulayacak olanların kendileri olduklarını iddia etmişler, bu konuda birbirleriyle yarışa girmişlerdir.

22 Ocak günü toplanan Milli Güvenlik Kurulu yayınladığı bildiride "vatandaşta tereddüt ve endişe uyandıracak şekilde öne sürülen görüş ve davranışlarla huzur bozmaya yönelmiş olayların kesin olarak önlenmesi bir ihtiyaç ve zaruret haline gelmiştir" diyerek gayet açık bir şekilde Demirel iktidarını desteklediğini ilân etmiştir. Bu, aynı zamanda, bundan böyle "kollektif" bir Yahya Han formülünün ikili bir iktidar vasıtasıyla sürdürüleceğini de ilan etmekti.

Önümüzdeki günlerde adı geçen bu faşist kanun tasarısı meclislere sevkedilecektir. Bütün demokratik güçler bu tasarıların kanunlaşmaması için üzerlerine düşen görevi yerine getirmelidirler. Bu tasarıların kanunlaşması karşı devrim için büyük bir zafer, devrimci cephe için ise büyük bir yenilgi olacaktır. Bu tasarının kanunlaşmasından cesaret alan karşı devrimci iktidar ve ortakları çantalarında hazır beklettikleri diğer faşizan kanunları da meclislere sevkedeceklerdir. Ve bu, 1961 Anayasasının sağladığı tüm demokratik hakların iptal edilmesine kadar uzanacaktır. Karşı devrimin saklamaya dahi lüzum görmediği niyeti budur.

DENİZ GEZMİŞ

Geçtiğimiz ay başkent, hatta bütün Türkiye, tarihimizde görülmemiş bir insan avına sahne oldu. Dürbünlü tüfekler elde, kurşun geçirmez çelik yelekli binlerce polis devrimci gençlik lideri Deniz Gezmiş'i ve arkadaşlarını aradılar. Deniz Gezmiş ve arkadaşları Emek mahallesindeki banka soygunculuğunun sanıkları olmakla suçlanıyorlardı. Hatta İçişleri Bakanı iddiaları daha da ileri götürmüş ve yargılanmak şöyle dursun, henüz yakalanıp ilk sorgusu bile yapılmamış olan, yani henüz sanık durumuna bile gelmemiş bulunan bu devrimci gençleri kamu oyuna, bol keseden "suçlu" ilân etmişti.

Oysa yetkililer, Deniz Gezmiş ve arkadaşlarını banka soyguncuları olarak aramıyorlardı. Asıl arama sebebinin başka şey olduğunu hepsi gayet iyi biliyorlardı. Soygundan çok önce, bir gece yarısı, Amerikan elçiliği önünde nöbet bekleyen iki toplum polisi kurşunlanmış ve her iki polis de yaralanmıştı. Deniz Gezmiş'in Amerikalıların kapı bekçilerine fazla sempati beslemediğini bilen yetkililer bu işi ona yüklemekte tereddüt etmemişlerdi. Ve başkentin çıkış yolları daha o zaman, banka meselesinden çok önce, kesilmişti.

Deniz Gezmiş, Yusuf Arslan ve arkadaşları iktidar çevrelerinin iddia ettiği gibi banka soymuşlar mıdır, soymamışlar mıdır, bilemeyiz. Biz bu konuda sadece Deniz Gezmiş'in ve arkadaşlarının açıklamasına değer veririz. Sanık bile olmayan kimseleri, politikacı hesaplarıyla "suçlu" ilân eden AP. li bakanın suçlamaları önemli değildir.

Ama şu kadarından eminiz: Eğer, Deniz Gezmiş, Yusuf Arslan ve arkadaşları gerçekten İş Bankasının Emek Şubesinden silâh zoru ile para alan kimselerse, bunların bu işi kişisel çıkarları için yapmadıkları kesindir.

İyi tanıdığımız Deniz Gezmiş arkadaş, kişisel çıkara, paraya en az önem veren kimsedir. Deniz Gezmiş'in, devrimci militan olarak hayatı ortadadır. Devrimci Öğrenci Birliğinin lideri olarak Amerikan 6. filosunun deniz erlerini Dolmabahçe'den geçirmeyen, onları denize süren devrimci gençlerin başında Deniz Gezmiş vardı. Deniz Gezmiş arkadaş, Üniversitedeki direnişlerde her zaman devrimci gençliğin esin kaynağı olmuştur. Cağaloğlu'nda, yüzlerce silâhlı toplum polisini önlerine katıp kovalayan silâhsız gençlerin başında da gene Deniz Gezmiş vardı. Bugün, eğer Türkiye toplumunda ağırlığı olan bir devrimci gençlik hareketi varsa, bunun yaratılmasında Deniz Gezmiş arkadaşın katkısı büyüktür.

Onun için emperyalizmin işbirlikçileri Deniz'e gün yüzü göstermemeye azimlidirler. Onun için Deniz'e, son üç yılın iki yılını zindanda geçirttiler. Onun için, şimdi de, özel takip ekipleri kurarak, en keskin nişancılarını ileri sürerek ona ve arkadaşlarına karşı insan avları düzenlemektedirler.

Bir çok vartaları atlatan Deniz Gezmiş bu vartayı da atlatacaktır. Bütün kasıtlı propagandalara rağmen, kamu oyunun, AP.'lisinden sosyalistine kadar Deniz'e arka çıkması raslantı değildir; kamu oyunu şartlandırma çabalarına rağmen Türkiye halkı kendisi için savaşan yiğit çocuklarını tanımaktadır. Evet, Deniz Gezmiş ve arkadaşları bu vartayı da atlatacaklardır ve devrimci eylemlerini sürdüreceklerdir.

BİR VAHŞET ÖRNEĞİ: SBF BASKINI

22 Ocak tarihinde toplanan Milli Güvenlik Kurulu'nun yaktığı yeşil ışıktan sonra işbirlikçi AP iktidarının maşası polis ve onların hi-

mayesindeki faşist komandolar, 24 Ocak günü Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrenci yurduna insanlık dışı bir saldırıda bulundular.

SBF yakınındaki Niğde öğrenci yurdundaki seçimleri devrimci gençlerin kazanması üzerine faşistlerin çıkardığı olayları bahane eden polis, "eli silahlı kişilerin" SBF yurduna sığındıklarını öne sürerek vahşice saldırıya geçmiştir. Fakat öğrenciler yiğitçe mücadele ederek polisi yurda sokmamıştır. Beceriksizliğin verdiği kızgınlıkla polis, bunun üzerine, kız öğrencilerin kaldıkları binaya saldırmıştır. Saatlerce süren mücadelede polis herşeyi kırıp dökmüş; öğrencileri dövmüş, kız öğrencilere ahlâksızca saldırmış, işi tecavüze kadar götürmüş; öğrencilere ait eşyaları talan etmiştir.

Ancak polis şeflerinin öğrencilere dokunulmayacağına dair şeref sözü vermeleriyledir ki, polis yurda tamamiyle hakim olabilmiştir. Verilen şeref sözüne rağmen zulüm ve işkence devam etmiş, buna polisin himayesindeki faşistlerde katılmışlardır. Yurdun altıncı katından çıkan her öğrenci alt kata kadar sıralanan polislerin copları altında sürüklenmişler ve alt katda da faşistlerin saldırısı başlamıştır. Bu saldırılardan bir tanesi mahkeme tutanağına aynen şöyle geçmiştir:

"Polis öğrenciyi arar ve cebinden bir gözlük çıkar. Polis:

— Nedir bu?

— Gözlük.

— Niçin takmıyorsun, der. Öğrenci gözlüğünü gözüne takar. Tam bu anda öğrencinin gözüne bir yumruk iner. Gözlük camları kırılır ve kırılan cam öğrencinin gözünü yaralar."

Başka bir olay ise şudur: Yurtdan çıkartılan bir öğrenci tam polis arabasına bindirilmek üzereyken faşistlerden biri öğrenciyi götüren polisin yanına gelerek, "Dur abi biraz da ben vurayım" der. Polis de "Vur kardeşim" der ve öğrenciyi ona teslim eder. Bu ve buna benzer olayları İçişleri Bakanı Menteşeoğlu, "galyana gelen Cebeci halkının" meydana getirdiği olaylar diye nitelendirmiştir.

Polis tarafından yakalanan ve toplum polisi karargâhına götürülen 314 öğrenciye, kız-erkek ayırımı yapılmaksızın, sabaha kadar dayak ve işkence devam etmiştir. Polis tarafından yakalanan bu 314 öğrenciden 51 tanesi ertesi gün saat 17'de adliyeye sevkedilmişlerdir. Kendilerine isnad edilen suç polise mukavemet, hakaret ve silah kullanmaktır. İsnad edilen suç ve öne sürülen deliller komik olmaktan da ötedeydi. İşte bir tanesi: Türkçe bilmeyen ve ifadesi ancak tercüman vasıtasıyla alınabilen Madimandika Rasim isimli Hintli bir öğrenci polise "Morisonun köpekleri" demekle suçlandırılıyordu!

Kendisine silah kullanıldığını iddia eden polis, ne didik didik ettiği SBF yurdunda bir tek silah bulabilmiş, ne de takip ettiğini iddia ettiği kişileri yakalayabilmiştir. Bu komik durumdan kurtulabilme telâşıyla Türkçe bilmeyen ve Niğde yurdundaki olaylarla en ufak bir ilişkisi bulunmayan Pakistan uyruklu Skandel Şamsi isimli bir öğrencinin kaçanlar arasında olduğunu iddia eden polis, daha da gülünç duruma düşmüştür. Bütün bunlara rağmen, 51 öğrenciden 10 tanesi Anayasaya açıkça aykırı olan Ceza Yargılamaları Usulü Yasasının 104/3 maddesi gereğince tevkif edilmişlerdir.

Suçluluğu açıkça ortada olan polis, duruşma bittikten sonra, her davada devrimciler aleyhine mütalâa vermeyi alışkanlık haline getiren savcı Ziya Özügüzel'in gözü önünde, öğrencileri savunan avukat-

lara haket etmeye başlamıştır. Avukatların ikazlarına rağmen polisler hakkında takibat açılmamıştır. Ayrıca avukatlar polis himayesindeki faşistlerin saldırısına da uğramışlardır.

SBF olayı önceden plânlanmış bir tertiptir. Bu hem polisin kendi itirafıyla, hem de, olayın ertesi günü basın toplantısı yapan Niğde yurdu öğrencileri tarafından ispatlanmıştır. Duruşma sırasında ifade veren polis Nuri Avcı şöyle demiştir: "**Mustafa Karyağdı** isimli bir öğrenci yurtta olay çıkartanların Siyasal Bilgiler Fakültesine doğru kaçtığını bize söyledi".

Kimdir bu Mustafa Karyağdı? Mustafa Karyağdı ülkü Ocakları'na kayıtlı ve Hacı Ali Demirel tarafından beslenen bir faşisttir. Ve Niğde öğrenci yurdunda olayların başlamasına ve polisin yurda gelmesine yol açan dinamit bu faşist tarafından atılmıştır.

Ve iktidarın başı, Hacı Ali Demir'el'in kardeşi Süleyman Demirel SBF'ye yapılan vahşi saldırı için, "Polis görevini yapmıştır" demektedir. Böylece, polisin görevinin faşistlerle birlikte devrimci gençlere karşı komplolar hazırlamak, öğrenci yurtlarına saldırmak, herşeyi kırıp dökmek, kızlara tecavüz etmek, başkalarına ait eşyaları talan etmek olduğu iktidarın başı Süleyman Demirel tarafından itiraf edilmiş olmaktadır.

Bugünlerde Meclislere kanunlaşması için sevkedilecek olan faşist tasarıları sırtını Yahya Hanlara dayayarak hazırlayan Demirel işte bu Demirel'dir; bu kanunları, elinde silah, üniversite içinde uygulayacak olan polis de, işte bu polistir!

ODTÜ'DE OYNANAN OYUN

İşbirlikçi AP iktidarının polisi 13 Ocak günü İş Bankası Emek Şubesi'nde meydana gelen olayı bahane ederek bastığı Orta Doğu Teknik Üniversitesini 20 Ocak günü kapattırmayı başarmıştır.

Amerikan emperyalizminin Türkiye'deki elçisi insan kasabı Komer'in otomobilinin ODTÜ'de yakılması ile başlayan hareketler sonucu işbirlikçi rektör Kemal Kurdaş ODTÜ'den kovulmuştu. Böylece ODTÜ'de işbirlikçi iktidara bağlı mütevelli heyeti ile öğretim üyeleri ve öğrenciler arasında genel olarak üniversitenin özerkliği, özel olarak da rektörlük meselesi üzerinde başlayan anlaşmazlık, 1970 yılının başlarında, öğretim üyesi ve öğrenci dayanışması sonucu mütevelli heyetinin istifa etmesiyle sonuçlanmıştı. Uzun süren mücadele öğretim üyesi ve öğrencilerin zaferiyle sonuçlanmış, Prof. Erdal İnönü'nün Rektörlüğe atanması sağlanmıştı. Bu mücadele sırasında kurulmuş olan öğretim üyesi — öğrenci dayanışması ile işbirlikçi iktidarın ODTÜ'de önemli mevkileri elinde tutan adamları tasfiye olunmuş, yapılan yolsuzluklar açığa çıkartılmış, işbirlikçilerin adamı Mustafa Parlar derslere giremez olmuş, Adnan Şaplakoğlu ise üniversiteden atılmıştı.

Yaklaşık olarak yedi seneden beri devrimci hareketin kalesi haline gelmiş olan ODTÜ böylece hemen hemen tümüyle işbirlikçilerin kontrolünden kurtarılmış, gücü pekiştirilmişti.

Prof. Erdal İnönü'nün rektör oluşuyla zafere ulaşan öğretim üyesi — öğrenci dayanışmasını bozabilmek ve kaybettiği mevzileri tekrar ele geçirebilmek iktidarın başlıca amacı olmuştur. 13 Ocak tarihinde İş Bankası Emek Şubesi'nin soyulma-

sını bahane eden polis, bu amaç doğrultusunda bir takım adımlar atabilmiştir. Banka soygununu yapanların üniversitede saklandıklarını iddia ederek ünivesiteye giren polis, aramasını soyguncuları bulmaya değil, silâh ve yasak kitap aramaya yöneltmiştir. Bütün gün süren arama sırasında ODTÜ arazisi didik didik edilmiştir. Bundan amaç, "aşırı uçlar" edebiyatına delil bulabilmekti. Fakat bu arama tam bir fiyaskoyla neticelenmiştir.

Üniversitenin polis kordonu altında bulunduğu günlerde, Site öğrenci yurdundan Prof. Erdal İnönü'ye telefon edilmiş, Deniz Gezmiş adına yapılan konuşmada Rektör tehdit edilmiş ve hemen ardından da evinin önünde dinamit patlatılmıştır. Yapılan telefon konuşmasının Site öğrenci yurdundan yapıldığı resmen tespit olunmuştur.

Üniversite'nin öğrenime hadisesiz olarak başlamış olmasına rağmen iktidar emniyet kuvvetlerini üniversiteden çekmemiştir. Rektörlükte karakol kuran emniyet kuvvetleri derslere devam eden öğrencileri olur olmaz rahatsız etmeye, tutuklamaya kalkışmış; gece yurtlar etrafında devriye gezmeye başlamış; hatta gece silahlı olarak, kız yurdunun kantinine dahi girme cüretini göstermiştir. Nihayet 19 Ocak günü Jandarmanın banka olayı ile yakından uzaktan hiçbir ilgisi olmayan devrimci öğrenci İrfan Uçar'ı sten tabanca ile tehdit ederek tevkif etmeye kalkışmasıyla üniversite içindeki gerginlik had safhaya ulaşmıştır. Ertesi gün emniyet kuvvetlerinin üniversiteden çekilmesine kadar boykot ilân eden öğrencilerin bu kararlarını bildirmek üzere akademik konsey'in toplantı halinde olduğu rektörlük binasına gelişleri sırasında patlayan dinamitler akademik konseyin üniversiteyi süresiz olarak kapatmasına yol açmıştır.

Üniversite öğrenime açıldıktan sonra emniyet kuvetlerini üniversiteden çekmeyerek, üniversite içinde hadise yaratarak öğrencileri plânlı olarak tahrik ederek ve bunun sonucu öğretim üyesi — öğrenci dayanışmasını zedeleyerek öğrencilerin toplu olmaları gereken bir zamanda üniversiteyi kapattırmayı başaran işbirlikçi iktidarın bu oyunu muhakak bozulacak, ODTÜ'deki öğretim üyesi — öğrenci dayanışması tekrar sağlanacaktır.

ŞERAFETTİN ATALAY ÖLDÜRÜLDÜ

TİP Amasya İl Başkanı Şerafettin Atalay Amasya'daki gericiler tarafından evinin önünde, alnından vurularak öldürüldü. Şerafettin Atalay Amasya'da, özellikle Suluova'da, uzun seneler başta büyük toprak sahipleri olmak üzere tefeci-tüccar takımına ve onların temsilcisi iktidara karşı yiğitçe mücadele etmiştir. Bu mücadele sonucu devrimci hareket Amasya'da kök salmaya başlamış ve son zamanlarda Suluova'daki şeker fabrikası ve linyit madenlerinde çalışan işçiler arasında da yayılmaya başlamıştı. Aynı gelişmeler Amasya köylülerinde de yoğunlaşmaktaydı.

Şerafettin Atalay TİP İl Başkanı olmasına rağmen hiçbir zaman oportünist Aren-Boran kliğinin kesin etkisine girmemiş, hiçbir zaman parti yönetiminin öngürdüğü pasifizme düşmemiş, doğru devrimci çizgiden sapmamış, bu doğru çizgi içinde çevresindeki olaylara doğru teşhis koymuş, kendi bölgesinde çalışmaya gelen proleter devrimcilere güçlü bir destek olmuş, onlarla birlikte mücadele etmekten hiçbir zaman kaçınmamıştır.

Şerafettin Atalay'ı öldürenlerin önde gelen karşı devrimciler olduğunu tüm Amasya halkı bilmektedir. Hatta bunların isimleri dahi tespit edilmiştir. Bu kişilerden ve onların temsilci ve destekçisi iktidardan bu ve buna benzer cinayetlerin hesabının sorulacağı günler uzak değildir.

AVRUPA

POLONYA

1970 Aralık ayı ortalarında Polonya'nın kuzeyinde ortaya çıkan olaylar dünya basınını günlerce meşgul etmişti. Bu olaylarda Polonya'nın kuzeyinde bulunan Gydina, Gydansk ve Sopot şehirlerinde geniş çapta karişıklıklar çıkmış, gıda maddelerine yeni konulan zamları protesto eden dok işçilerine öğrenciler de katılmış, birçok dükkânlar yağma edilmiş, protestocular milis kuvvetleri ile kanlı çatışmalara girişmişler, Polis Merkezi ile Komünist Parti Yerel Komitesi binası ateşe verilmiş, ordu tankları yer yer duruma hakim olamamışlar ve ayaklanmalar Slupsk ve Szeczecin şehirlerine de sıçramıştır. Olayların seyri protestocuların örgütlü bir mücadele vermiş olduklarını kanıtlamıştır. Olaylar devam ederken, Sovyet birliklerinin hareket halinde olduğu söylenmiş, Rusya'nın Polonya'ya müdahalesi ihtimali üzerinde durulmuş, ancak böyle birşey gerçekleşmemiştir.

Olaylar, 14 yıldır iktidarda olan Parti Sekreteri Gomulka'nın istifası ve Politbüro üyelerinin birçoğunun değiştirilmesi ile bir miktar yatışmış, Gomulkacılara karşı muhalefeti yürüten iki gruptan "teknokrat"ların temsilcisi Edward Griek yeni sekreter olarak görevine başlamıştır. Dok işçilerinin maaşlarına, fiyatlardaki artışı karşılayabilmek için, zam yapılacağı bildirilmiş; devlet-kilise ilişkileri yeniden düzenlenme yoluna gidilmiştir.

Ancak, Ocak ayının ortalarında halâ Gdansk'ta, işçi ayaklanmalarının ilk patlak verdiği tersanelerde huzursuzluk devam etmektedir. Buralarda çalışan işçiler, yeni yönetim ilân ettiği "üretim hedefleri"ni değiştirmediği takdirde greve başlıyacaklarını söylemişlerdir. Bu olaylar zincirini başlatan ve kısa dönemde çözümlenmesi imkânsız olan sosyal ve ekonomik nedenler nelerdir? Burjuva basınının hemen fırsat bilip, "işte, sosyalizm meselelere çözüm getiremiyor" yaygarasını kopardığı gibi olaylara sosyalist ekonomi içinde halledilmesi imkânsız olan birtakım sorunlar mı yol açmıştır? Olaylar üzerinde kesin bir yargıya varabilmek için Polonya'da zaman zaman bu çeşit krizlere yol açan ekonomik ve sosyal yapıyı bilmek gerekir. Zaman zaman diyoruz, çünkü 1970'deki gibi işçi hareketleri Polonya'da ilk defa olmamaktadır. 28 Haziran 1956 yılında da Poznan'da lokomotif fabrikası işçileri yollara dökülerek, "ekmek ve özgürlük" diye bağırmışlardı. O zaman, bu bağırışları doğuran nedenlerin başında hükümetin, işçilerin çalışma saatlerini arttırma zorunluluğu geliyordu. O günkü olaylar da kanlı oldu ve yine 1970'deki gibi birçok ölü verildi. Ve bugün istifa etmek zorunda bırakılan Gomulka, o olaylardan dört ay sonra iktidara geldi. 1956'da Polonya'nın sorunları birtakım ekonomik reformların gerçekleştirilmesi ve bu arada karşılaşılan zorluklar idi. 1970 yılında söz konusu olan yine aynı reformlardır. Şimdi, bu ekonomik reformların neler olduğu ve neden kolaylıkla çözümlenemediği üzerinde biraz duralım.

Bir kere Polonya'da temel sana-

yiin değiştirilmesi zorunludur; bu da yabancı menşeli makine ve teknolojinin, temel maddelerin ve petrolün ithalini gerektirmektedir. Bunların bedeli ise Polonya'nın ihracaatı ile karşılanacaktır ki, Polonya'nın Batı'ya en büyük ihracı yiyecek maddeleridir. Bu maddelerin ülke içinde tüketilmesi ihracatın ve dolayısıyla makina ithalinin düşmesine sebep olmaktadır. Bundan dolayı, bir de bazı dış etkenlere bağlı olarak üretimin çok düşük olduğu yıllarda, yiyecek fiyatlarına büyük ölçüde zam yapılmaktadır.

Polonya'da kırsal alanlarda küçük çapta üretimin hakim oluşu ve tarımın % 85'inin özel teşebbüsün elinde bulunması üretimi ayarlama ve zorlamayı imkânsızlaştırmakta ve ayrıca tarımı kuraklık ve sel gibi dış etkenlerle daha kolay etkilenebilir bir hale getirmektedir. Nitekim, 1969-70 yıllarında üstüste iki mahsül yılında şartların kötü oluşu tarım sorununu daha belirgin bir şekilde ortaya koymuştur. 1970'in tarım mahsulü 1969'a kıyasla % 22 azdır. Bu ise, hayvan yeminin ve dolayısıyla etin azalmasına ve et fiyatlarına % 20-35 arasında zam yapılmasına yol açmıştır.

Son on-onbeş senedir bütün Doğu Avrupa ülkelerinde tartışma ve uygulama konusu olan "yeni ekonomik modeller" endüstriyel işletmelerde prodüktivitenin kâr ve zarar kavramları getirilmek suretiyle arttırılmasını, fiyatların tedricen serbest bırakılmasını ve çeşitli endüstriyel ünitelere mümkün olan iktisadi bağımsızlığın verilmesini öngörmektedir. Yeni bir ekonomik yönetim sistemini başlatmak için bir yıldan beri müzakere edilen planlar, "extensif kalkınmadan, entansif kalkınmaya" geçilmesine yol açmıştır. Yeni sisteme göre yatırım fonlarının mali kriterlere göre tahsisi kararlaştırılmıştır. Bu durumda, belli fabrikalara ödenek verilecek yerde, yeni kadrolarla genişletilen bir Yatırım Bankası, verdiği sermayeden faiz talep edecek ve yöneticilerden de kâr etmelerini isteyecektir. On seneden beri değişmemiş olan toptan fiyat sistemi, getirilecek olan bu tedbirlerdeki üretim maliyetleri ile uyuşmadığı için şimdiden ve özellikle gıda endüstrisi alanında fiyat artışlarına yol açılmış durumdadır.

Gerçekleştirilmesi öngörülen bu tedbirlerden en fazla zarar görecek olan sınıf işçi sınıfıdır. Teşvik tedbirleri ve yeniden organizasyonun eski birtakım fabrikaların ortadan kalkmasına, bazı işçilerin işten çıkarılmalarına ve ücret kısıntılarına yol açması sözkonusudur. Nitekim Gdensk nümayişleri prim sistemini tartışmak üzere toplanan tersane işçileri arasında başlamıştır.

Ayrıca, kırsal alanlarda üretimin düşük oluşu, sabit fiyat sistemi altında köylünün de zarar görmesine yol açmış; yeni sanayi merkezlerine kırsal alanlardan olan akım ile şehirlerde doyurulması gerekli işçi sayısı yükselmiştir. Esasen, Polonya nüfusunun % 50'si şehirlerde yaşamaktadır.

Bundan başka, 25 yıl öncesine kıyasla büyük gelişimler göstermiş olan Polonyanın son 15 senedir ilk yılların hızını sürdürdüğü söylenemez. 1956-60'da ulusal gelirin artışı yılda ortalama % 6.5, 1961-65 döneminde % 6.2 iken, son beş yıllık planda % 5.7'ye düşmüş ve yapılması gerekli büyük yatırımlar % 93 oranında gerçekleştirilebilmiştir. Burada, yatırımların gerçekleşme oranından daha önemli olan nitelikleridir. Büyük endüstriler, sanayiyi teşvik ve tüketim malları ihracını sağlamak amacıyla tüketim maddeleri üretmeğe başlamışlar ve bu alandaki fiyatlar düşmüştür. Bu durumda, işçilerin, içine koyacak bir kilo

et alamadıkları halde buzdolabına sahip olabilmeleri gibi çelişkili bir duruma yol açmıştır.

Bütün bunları biraraya toplarsak, bunalımın bir yüzünün tarım, diğer yüzünün endüstri olduğunu söyliyebiliriz. Tarımda kollektivizasyon gerçekleştirilememiştir, kırsal bölgelerde sosyalist ilişkilerin hakim kılınması alanında önemli adımlar atılmamış ve kırsal alanların yükü endüstri kesimine, yani işçi sınıfına bindirilmiştir. Ancak, bunalımın maddi temeline bunları yerleştirirken, kırsal alanlardaki küçük toprak mülkiyetinden gücünü alan kilisenin durumu ve Polonya Birleşik İşçi Partisi'nin yapısı üzerinde durmazsak, olayları bir bütün içinde kavrayamayız. Polonya'da kilise-devlet ilişkileri nedir ve niçin kilise güçlüdür.

3-4 Kasım 1945'de Katolik kilisesi piskoposları yaptıkları bir toplantı ile kilisenin devletin ileri gelenlerine karşı izleyeceği politikayı tespit ettiler. Bu politika, müminlerin "Hıristiyanlık esasına dayanan bir Polonya hükümetinin yeniden kurulması amacıyla, bütün güçleriyle çalışmalarını" öngörmekteydi. Ve aynı zamanda halkı, yetki organlarına Katolikliği benimsemiş adayları seçmeğe çağırıyorlardı. Halk içinde ise, Nazi işgali ve uzun bir süre insanlık dışı yaşama şartları din ve politikanın ayrı düşünülmesi zorunluğunu ortaya çıkarmıştı. Savaş sonrası ilk yıllarda kilise, iktidardaki Marksist partiye ve onun kadro ve reformlarına karşı cephe aldı. Bu arada, 1945'de bir milyondan fazla köylüye toprak dağıtılması, bu küçük ve dağınık işletmelerde makineleşmenin sınırlı olanakları kilisenin gücünün devamına yaradı. Ancak, kilise kadrolarının militan anti-komünist eğitimden geçirilmelerine rağmen, kendi içlerinde görüş ayrılıkları mevcuttu. Özellikle, köy çocukları olan küçük rahipler yeni rejime tam anlamıyla karşı çıkamıyorlardı. Ve bundan ötürü kilise, devlet ile açık bir çatışmaya girişemedi; dini kadrolarını yetiştirmekle yetindi. Yöneticiler de kilise probleminin uzun vadede halledilmesini düşündüler. 1950 yılında kilise ile devlet arasında bir antlaşma imzalandı (ki 1956'da buna ek bir belge de çıkarılmıştır). Bu belge, kilisenin devlete karşı görevlerini ve devlet karşısında bağımsız oldukları kendi faaliyet sınırlarını belirliyordu. Ancak bu antlaşma da şartların kilise tarafından bozulması ile hükümsüz kılındı. Şimdi, kilise ile devlet yöneticileri arasındaki ilişkilerde bir rahatlık olmasına ve bazı çevrelerce hükümetin aşırı sağcı "Pax"ın (Katolik örgüt) destekleyicisi olarak nitelendirilmesine rağmen, kilise-devlet çelişkileri halâ süregelmektedir. Nitekim, Aralık ayı içindeki fiyat artışlarının Noel'e rastlayışını kilise kendi lehine çok iyi kullanmış ve halk arasında, devletin yortuları engellemek istediği propagandasını yapmıştır.

Şurası gerçektir ki, kollektivizasyon tamamlanamadığı sürece, Polonya'da kilisenin gücü tedricen azalsa bile hep kendisini hissettirecektir. Devlet çiftliklerinin genişletilmesi sorunu üzerinde ise 1967'den bu yana durulmaya başlanmıştır. 1950-60 döneminde özel tarım işletmelerinin sayısı 400.000 artmış ve toplam olarak 3.591,900'ü bulmuştur. 12 milyon dönüm toprak küçük işletmelerin elindedir. "Yeşil Milyonerler" adı verilen bir Mercedes-Benz alacak kadar zengin, kamyon sahibi çiftçiler mevcuttur. Tarla mülkiyeti, ekonomik olmayacak kadar küçüktür. 16 dönümden küçük olan çiftliklerin kurulması (yani miras yoluyla bölünme) ancak 1963'de yasaklanmıştır. Kırsal

alanlarda bu tür ilişkiler devam ettikçe, devletin kiliseye taviz vermemesi beklenemez ve kiliseye taviz vermesi de "kollektivizasyonun üretimi arttırmayacağı" yolundaki tutucu, geleneksel görüşlerin kök salması anlamına gelmektedir.

Polonya Birleşik İşçi Parti'sinin durumunun ise Gomulka yönetiminin izlediği politika, parti kadrolarının yapısı ve eğitimi çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir. Gomulka, işçi sınıfına Sovyetler Birliğinden bağımsız bir politika izleme, ülkenin ekonomisini Polonya çıkarlarına uygun olarak geliştirme ve Alman aleyhtarlığı bayrağını yükselterek gelmiş, ancak zaman içinde bunların hiçbirisi gerçekleştirilememiştir.

Gomulka ve arkadaşlarının 1947'-de parti tarafından reddedilen sosyalizmin inşası konusundaki görüşleri, sosyalist kampta 1955'lerden bu yana olan gelişmeler çerçevesinde ve Poznan olaylarından sonra Gomulka ve arkadaşlarının yönetime getirilmesi ile partiye hakim hale geldi. Bu politikanın hakimiyeti de kırsal alanlardaki kollektivizasyonun geciktirilmesi, Polonya'nın Batı ülkeleri ile iktisadi ilişkilerini geliştirmesi (ancak burada şunu da belirtmek gerekir ki, Doğu Avrupa ülkeleri içinde nisbeten geri kalmış bir ülke olmasından ötürü, Polonya'nın Batı dünyası ile olan ilişkileri de sınırlıdır), partinin toplumun her kesiminde söz sahibi olmaktan vazgeçmesi anlamına geliyordu. Batı dünyası bu durumdan memnundu. 1964'de Dean Rusk Polonya'daki özel mülkiyet hakları, milli otonomi politikası ve Polonya'nın Batı dünyası ile olan ilişkilerinden övgü ile bahsediyordu. Partideki hakim politika gereği partinin üye yapısı da değişti. 1948'-de parti üyelerinin % 57'sini sanayi işçileri meydana getiriyordu, teknokratlar ve bürokratlar üyelerin ancak % 20'si kadardı; oysaki şimdi, işçiler üyelerin % 40'ı iken, teknokrat ve bürokratlar % 48'idir. Bu da, partiyi işçi sınıfının gerçek temsilcisi olma niteliğinden uzaklaştırmış, parti kademeleri hızla bürokratlaşmıştır. Bu öyle bir işçi partisidir ki, hareketlerden sonra yeni Parti sekreteri Griek, bundan böyle ekenomik reformlar ve üretim hedeflerinin tayininde işçi temsilcilerinin de bulunacağından söz etmektedir. 1965'de parti üyesi iki doçent de, partiye gönderdikleri açık mektupta, parti yöneticilerini tekelci bir bürokrasi kurmuş olmakla suçlamakta; üretimin amaçlarının işçi sınıfının çıkarları ile bağdaşmadığı, fazla üretimin büyüklüğü üzerinde işçi sınıfının hiçbir nüfuza sahip olmadığı, fazla üretimin, devletin gücünün devamını sağlamak için ordu, siyasi polis, savcılık, mahkeme ve hapishanelere yapılan harcamalarda kullanıldığını söylemektedirler. Varşova'nın "Ursus" ve Wroclaw'ın "Pafawag" fabrikalarının işçilerinin 1968'de öğrenci hareketleri sırasında, hareketleri destekledikleri ve fabrikalardaki işçi aristokrasisini ortadan kaldırmak için eylemlerde bulundukları da bir gerçektir.

Parti içindeki ideolojik eğitimin yeterince yapılamamış olması ve bürokratlaşma eğilimlerini de bilerek, 1970 işçi hareketlerini 1956'-dakinden farklı bir düzeyde görmemiz gerekir; işçiler sadece ekmek için değil, kaderlerinde söz sahibi olabilmek için ayaklanmaktadırlar. İlk ayaklanmaların, nisbeten yüksek ücret alan ve fiyatlara karşı hemen şiddetli bir tepki göstermemeleri beklenen Gdansk tersane işçileri arasında çıkmış oluşu da bu çerçeve içinde değerlendirildiğinde anlam kazanır.

Polonya'daki işçi-öğrenci daya-

nışması sosyalist ekonomiyi yıkmak için değil, sosyalist ekonomide işçilerin daha fazla söz sahibi olmasını sağlamak için ortaya çıkmıştır. Belirli bir süreç içinde gelişen muhalefet, yeni reform tedbirlerinin yarattığı buhranlı devrede, patlama noktasına erişmiştir. Mesele "mide meselesi" olmadığı gibi, "sosyalizme karşı" bir hareket de değildir ve bundan ötürü de 1968 Çekoslavakya olayları ile özdeşleştirilemez. Baştan beri ortaya koymağa çalıştığımız ve olayları yaratmış olan nedenler ortadan kalkmadıkça da Parti yöneticilerinin değişmesi, fiyat ayarlamaları vs. sorunlara ancak geçici bir çözüm getirecektir. Polonya Birleşik İşçi Partisi, ideolojisi, politikası ve örgüt yapısı ile gerçekten işçi sınıfının öncü müfrezesi haline getirilmedikçe ve Polonya'da bürokrat - teknokrat zümrenin hakimiyetine son verilip proletarya yönetimi kurulmadıkça, bu siyasi değişikliklerin yanısıra tarım kesiminde kollektivizasyona gidilmedikçe, endüstride teşvik sistemine dayanan reformların uygulamasına son verilmedikçe Polonya'da sosyalizm sağlam temellere oturtulamaz.